صكنا من الاجل

הצופה

היום	שני הושענא רבה	שלישי שמחת תורה
	פרשת בראשית	
הפרק	דבה"י ב' לג-לד	דבה"י ב' לה-לו
המשנה	יומא ג-ד, יא-א	יומא ה, ב-ג
הדף - בבלי	בבא מציעא צז	בבא מציעא צח
ירושלמי	ראש השנה יז	ראש השנה יח
הלכה	שו"ע נח, א-ג	שו"ע נח, ד-ו
רמב"ם	אישות יד-טו	אישות יז-יט
זריחה	5.26	5.26
שקיעה	5.34	5.33
סוף זמן ק"ש	7.43	7.43

אולם ניסל
אולם לשמחות ולאירועים
ושרותי קייטרינג לכל מקום
קידוש ואירועות שבת • גלאט כשר בלבד
אל תשכחו להזמין את הבר מצווה
מבצע בר מצווה באולמי ניסל במשך
רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני־ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

מעונן חלקית עם ירידה בטמפרטורות
הטמפרטורות: ירושלים 29–20, רמת־הגולן 28–17, הרי הגליל 27–18, חיפה 28–21, עפולה 32–21, תל־אביב 30–21, שכם 29–20, אריאל 30–21, נתב"ג 31–21, עין־גדי 37–24, עזה 29–22, באר־שבע 32–21, מעלה אדומים 31–21, סדום 37–25, אילת 36–25 מעלות.

ב"ה, יום שני כ"א בתשרי תשנ"ה (26.9.1994) • שנה נ"ז • גליון 16635 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

רבין וערפאת סיכמו: מו"מ על בחירות באוטונומיה ייפתח בשבוע הבא בקהיר

רבין: על ערפאת לדעת שתנאי ראשון להמשך תהליך השלום הוא הבטחה מוחלטת של שלום הישראלים ומאמצים אמיתיים ועילאיים ללכידת הרוצחים • ערפאת גינה את הדקירה בנווה־דקלים

מאת סופר הצופה

ראש הממשלה יצחק רבין ויו"ר אש"ף יאסר ערפאת סיכמו אתמול בפגישתם במחסום ארז, כי בשבוע הבא תתכנס בקהיר הוועדה המשותפת לישראל ולאש"ף שתדון בנושא הבחירות באוטונומיה וכן בעניין הפריסה החדשה של צה"ל ביהודה ושומרון, מעברי הגבול ושחרור העצירים הפלשתינים.

ראש הממשלה יצחק רבין ומנהיג אש"ף יאסר ערפאת מסרו במסיבת עתונאים בארז, כי המשלחות של שני הצדדים ייפגשו ב־3 באוקטובר (יום שני) בבירת מצרים.

רבין ציין במסיבת העתונאים, כי צריך לשמור על עקרון ההדדיות בהסכם ושני הצדדים יישמו אותו. הוא הדגיש, כי הפגישה היתה מועילה והתנהלה באווירה טובה.

(המשך בעמוד 2)

"על עמך יערימו סוד..."

רבין וערפאת בפגישתם אתמול

צילום: איי.אף.פי

עד כלות הכוחות

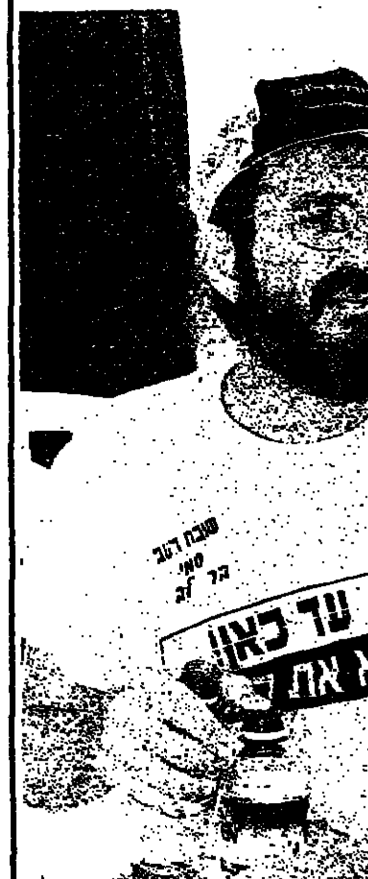

סמי בר־לב ראש מועצת קצרין, אשר שובת רעב כבר שלושה שבועות באוהל המחאה באזור גמלא, פונה אתמול באמבולנס לבה"ח, במצב בינוני. בתמונה: סמי בר־לב ראש מועצת קצרין בזמן שביתתו באוהל המחאה בגמלא לפני מספר ימים. צילום: א.פ.פ.

מתיישבי גוש־קטיף הפגינו במחסום ארז

כ־150 מתושבי גוש קטיף הפגינו אתמול בצהרים בצומת יד מרדכי נגד הפיגוע שהיה בבוקר בנוה דקלים ונגד פגישת ערפאת־רבין במחסום ארז.

כוח משטרה שמר על הסדר ולאחר כשעה, פוזרה ההפגנה.

כמה עשרות מפגינים פנו לעבר היישוב נתיב העשרה, שם ביקשו להפגין נגד רבין, בעת שמסוק נחת בקירבת מקום, כדי להביאו לפגישה עם ערפאת במחסום ארז.

הרב לאו שוקל למסור לעולי תימן בישראל את ספר התורה שהגיע מערפאת

הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו, אמר אתמול כי אם יימצא ספר התורה מתימן, שערפאת העביר ליצחק רבין אתמול בעזה, כשר וראוי לקריאה, יתכן והוא יועבר לעולים שהגיעו מתימן ומתגוררים בין השאר ברחובות ובישיבת מגדל האור שבמגדל העמק.

עם זאת, הדגיש הרב הראשי בשיחה עם כתב עת"ים טולי פיקרש, אין להחליט דבר עד שייבדק הספר על ידי סופרי סת"ם במשרד הדתות. "צריך לבדוק האם הוא ראוי לקריאה ורק אחר כך יחליטו הרבנים הראשים למי הספר יימסר", אמר הרב לאו.

הרב הראשי הסביר כי מבחינה הילכתית הספר יכול להיות כשר ורק צריך הגהה ותיקונים כדי שיהיה ראוי לקריאה, או שהספר כבר אינו ראוי לקריאה ואז יש לגנוז אותו.

באשר למחאתו של ח"כ רב שילנסקי (ליכוד), על כך שספר תורה קדוש הגיע משרי מידים טמאות המגואלות בדם יהודי, אמר הרב לאו שכמו ח"כ שילנסקי גם הוא קיבל את הידיעה, שערפאת מסר את ספר התורה לרבין, ברגשות מעורבים.

הרב לאו הוסיף: "עלינו לזכור, שגם בספר תורה יש מצוות פדיון שבויים, וגם אם המוסר הוא יו"ר פת"ח, אין הספר צריך לסבול בשביל כך. מי יודע איזה דרך של קידוש השם הספר עבר".

ביתו של אבו מאזן בצפת נחנך כסניף הליכוד

הבית בו התגורר בילדותו סגנו של יאסר ערפאת, אבו מאזן, נחנך אמש כסניף הליכוד בצפת. מדובר במבנה אבן הממוקם ברחובה הראשי של העיר, שהושכר לליכוד לתקופה של 5 שנים.

בגולן מחתימים אישים במפלגת־העבודה על "מכתב נאמנות לגולן"

ח"כ בכיר מאד ב"עבודה" הביע נכונות לחתום על המכתב • יהודה וולמן מכחיש ההאשמות כאילו המועצות מממנות את הפעילות נגד הממשלה

מאת חגי הוברמן סופר הצופה

ראשי המתיישבים בגולן החלו לאחרונה בהחתמת אישים במפלגת העבודה על נוסח מכתב נאמנות לגולן תחת הכותרת "אני נאמן לרמת־הגולן ואני נאמן למצע העבודה". לסופרנו נודע כי ח"כ בכיר מאד בעבודה הביע נכונות לחתום על המכתב, עליו חתמו עד כה פעילים רבים במפלגת העבודה, בהם גם חברי־כנסת.

יו"ר המועצה האזורית גולן, יהודה וולמן, חבר קיבוץ מרום־גולן, אישר אתמול בתשובה לשאלות סופרנו כי מכתב כזה אכן נמצא בהכנה, אולם סירב למסור פרטים מי חתום עליו עד כה וכמה חתמו עליו. לסופרנו נודע כי וולמן הוא האיש שיזם את הרעיון ונמצא במגעים עם חברי־הכנסת. וולמן סירב לאשר או להכחיש נקודה זו.

בתגובה לרמיזות שנשמעו מכיוון משרד ראש־הממשלה כאילו המועצות בגולן מממנות את הפעילות נגד הממשלה בנושא הגולן אמר אתמול יהודה וולמן לסופרנו, כי הוא מכחיש עובדה זו מכל וכל. וולמן הודה כי הוא מסייע במידה מסויימת, גם כספית, לפעילות הסברה הקשורה במורשת האיזור ובמאבקי האיכלוס שלה, אבל לא סייע בשום צורה שהיא לאוהל המפגינים בגמלא. "הפעילות שלנו כולה נעשית ברמה הלאומית, לא המפלגתית" אמר וולמן.

לסופר "הצופה" נודע כי בישיבת ראשי המתיישבים בגולן שנערכה בשבת הוחלט לא להאריך לפי שעה את יוזמתו של שובת־הרעב יהודה הראל, מראשוני המתיישבים בגולן ומראשי מנהיגיהם, להקים מפלגה חדשה של תומכי הגולן, ולנסות באמצע אחרון להשפיע על עמדותיה של מפלגתם, מפלגת העבודה. ההחלטה התקבלה בניגוד לדעתו של יהודה הראל, אשר הצליח לגייס עד כה מספר גדול של תומכים ברעיון להקמת מפלגה חדשה.

עוד נודע לסופרנו, כי אחד מראשי התק"ם שהיה בעבר מראשי התומכים במתיישבי הגולן, ח"כ לשעבר אברהם כץ־עוז, מסרב להשמיע כעת את קולו למען מאבק המתיישבים. כץ־עוז, שהוא כיום חבר [illegible] בשיחות השלום [illegible], התבטא בשנת 1982 כי הוא יושב בכנסת "למען חוק הגולן", אולם לאחרונה הוא מסרב להביע עמדתו בנושא ואף לא ביקר עד כה אצל השובתים בגמלא.

אחד האנשים המהווים "חידה" בלתי־פתורה לגבי המתיישבים הוא מנכ"ל משרד ראש־הממשלה שמעון שבס, שהיה בעבר יו"ר ועד היישובים ונודע בעמדותיו הקיצוניות נגד ירידה מהגולן. לסופרנו נודע כי שבס סיפר למתיישבי הגולן כי על פי בקשתו אין הוא מתעסק כלל בנושא הנסיגה מהגולן למרות תפקידו הבכיר. שבס, אגב, שומר על קשרי חברות הדוקים עם יהודה הראל, לשעבר שותפו בוועד־מתיישבי הגולן.

בתק"ם הכחישו הפסבע ידיעות שנפוצו בקרב מתיישבי הגולן, כאילו קיבוץ רביד מיועד לקליטת מפוני הגולן. קיבוץ רביד נמצא כיום בידי גרעין של [illegible] שאינם מתכוונים להשתקע במקום. השמועות הללו התגברו בעקבות סירובו של התק"ם להיעתר לבקשת תנועת הקיבוץ הדתי להעביר לרשותו את קיבוץ רביד לטובת חיזוק גוש הקיבוצים לביא־בית־רימון.

(ידיעה על שביתת־הרעב – ראה עמ' 2)

אחרון העצירים המנהליים ברוך מרזל ישתחרר היום

העציר המנהלי, ברוך מרזל, יו"ר המזכירות של תנועת "כך", ישתחרר הבוקר ממתקני בית הכלא "השרון", שישה חודשים לאחר שנעצר.

מרזל נעצר זמן קצר לאחר הטבח במערת המכפלה.

הריבית במשק – 1.5%

בחודשים הקודמים – כאשר התברר שהאינפלציה עולה וחורגת מהיעד שנקבע – הועלתה הריבית במנות של חצי אחוז עד אחוז בלבד • פרנקל: צעד חיוני להורדת האינפלציה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

העלאה הדרמאטית בריבית במשק.

בנק ישראל הודיע אתמול כי נוכח התאוצה האינפלציונית תועלה הריבית 1.5%. בחודשים הקודמים, כאשר התברר שהאינפלציה עולה וחורגת מהיעד שנקבע, הועלתה הריבית במנות של חצי אחוז עד אחוז בלבד. אתמול הודיע בנק ישראל על העלאה של 1.5% בבת־אחת בריבית על האשראי המוניטרי החל מיום חמישי הקרוב.

נגיד בנק ישראל פרופ' יעקב פרנקל הבהיר כי העלאת הריבית חיונית לשם הורדת האינפלציה לתוואי עקבי עם היעד שעליו הוכרז באחרונה ע"י הממשלה ובנק ישראל בשיעור 8%־11% בשנת 1995. שיעור האינפלציה בשמונת החדשים הראשונים של 1994 הגיע ל־14.3% במונחים שנתיים, בעוד אשר היעד היה אינפלציה של 8% בלבד. בנק ישראל הצביע על כך שעליות המחירים כפי שהן משתקפות גם במדד אוגוסט, באו לביטוי במרכיבים נוספים של המדד, מעבר למחירי הדיור והן מתבטאות גם בציפיות האינפלציוניות כפי שהן נמדדות עפ"י ההתרחשויות בשוק ההון.

קדמו להודעה על העלאת הריבית דיונים ממושכים בהנהלת

(המשך בעמוד 2)

★ חדשות ומשמעותן ★

תרופה קשה למחלה אנושה

מאת יצחק דויטש

העלאה הגדולה בריבית שעליה הודיע אתמול נגיד בנק ישראל פרופ' יעקב פרנקל היא תרופה קשה למחלה אנושה. התרופה היא קשה משום שהעלאת ריבית ב־1.5% יש לה השלכות חמורות בתחומי משק שונים, ובתוך זה עלייה בהוצאות הייצור משום שמחיר הכסף הוא מרכיב חשוב בהם. אבל לא נותרה ברירה משום שהמחלה היא אנושה. הממשלה איבדה את שליטתה על האינפלציה.

לעומת יעד אינפלציה של 8% הקצב השנתי עלה ל־14.3% ועפ"י המדדים של החדשים האחרונים הוא אף גבוה יותר. הממשלה כשלה בתחום הדיור וכל פעולותיה בתחום זה התבטאו בדיבורים ובהחלטות שלא בוצעו עד כה. באותו זמן האוצר הגיע להסכמי שכר נדיבים בסקטור הציבורי. הוא העניק תוספות ריאליות שאין להן כיסוי. בנק ישראל מצדו תרם גם הוא בהתרחבות האשראי, אף שבאחרונה הוא מבקש לרסן את האשראי הזה.

עד לשבועות האחרונים התנגד האוצר בחריפות להעלאות הריבית ע"י בנק ישראל. תחת לחץ זה נאלץ בנק ישראל להסתפק בהעלאות ריבית מתונות יחסית, תרופות שלא הצליחו להוריד את החום של החולה הקודח. באחרונה הכיר האוצר בכשל החמור שלו בתחומי האינפלציה, הדיור והשכר, ולכן הרים ידיים וחדל להתנגד להעלאת הריבית ע"י בנק ישראל.

עוצמת העלאת הריבית מצביעה על המחלה האנושה של המשק. האינפלציה חזרה ומאיימת. אבל ברור כי רק בהעלאת ריבית אי־אפשר לעצור את האינפלציה, אלא אם כן יגרמו לכך שהמשק יגלוש למיתון עמוק. יש הכרח לפעול באמצעים נוספים, בדיור, בשכר ובהוצאות הממשלה. עד כה בנק ישראל הוא הגורם היחיד הפועל בחזית זו, לטוב או לרע. האוצר עוסק ביחסי ציבור ובפיזור כספים סקטוריאליים.

נער תושב נווה־דקלים נפצע מדקירת מחבל – הדוקר נהרג

בכיסו של המחבל נתגלה כרוז של החמאס ויולם האירגון מכחיש

מאת סופרנו ביש"ע

יעקב פישר בן 17, תושב נוה דקלים, ברצועת עזה נדקר בידי מחבל ונפצע באורח בינוני עד קשה. המחבל שתקף אותו נורה ונהרג.

הפיגוע התרחש אתמול בשעות הבוקר המוקדמות סמוך לשער היישוב. חיילי צה"ל שעמדו בשער הבחינו במחבל שדקר ופצע את תושב הישוב. הם ירו בו בשעה שניסה להימלט והוא נהרג.

המחבל שנהרג הוא מוסטפא מוחמד כוסא חילא, תושב חאן־יונס. על גופתו נמצאו שני סכינים וכרוז של ארגון החמאס, בו הוא נוטל על עצמו את האחריות לביצוע הפיגוע.

מדובר בפיגוע שני שמבצע הארגון ברצועת עזה מאז הולת האוטונומיה.

עם זאת אירגון החמאס הכחיש כי הוא אחראי לביצוע הפיגוע. מקורות פלשתיניים מסרו, כי לאחר הפיגוע, הוציא החמאס כרוז ובו הוא דוחה את הטענה, כי יש לו קשר לדקירה.

בשעות הבוקר המוקדמות הגיע המחבל ליישוב דרך פירצה בגדר וגנב אופניים. הוא רכב על האופניים וחיפש את הקרבן. כ־50 מטר לפני שער היישוב הוא ראה נער בן 17, יעקב פישר, שעשה דרכו לעבר הרציאה. פישר התכוון לתפוס טרמפ ולנסוע לבאר שבע. המחבל התקרב אליו, עצר את האופניים, רץ לעברו ודקר אותו בגבו. כתוצאה מכך נפצע הנער באורח שהוגדר בינוני עד קשה.

המחבל ניסה לברוח לכיוון שער היישוב, אך החיילים בעמדת השמ"ג ששמעו צעקות הפצוע בנעשה, ירו בו למוות.

הפצוע קיבל טיפול רפואי ראשוני במקום והועבר במסוק לבית החולים סורוקה בבאר־שבע.

תושבים בנוה דקלים סיפרו, כי זו לא הפעם הראשונה שמחבלים מצליחים להכנס ליישוב מבעד פירצות הגדר והביעו תקוה, כי האחראים על הבטחון ביישוב יתקנו את הגדר.

הדקור יעקב פישר סיפר זקות בספר לפני כניסתו לחדר הניתוחים

(המשך בעמוד 2)

החמאס: נילחם ביהודים – אך לא בשוטרים של אש"ף

עזה (קול ישראל, א.ת.פ.) – אירגון החמאס אמר אתמול כי בכוונתו להמשיך במאבק נגד היהודים הכובשים, אולם תוך הימנעות מעימות עם המשטרה הפלשתינית ברצועת עזה האוטונומית.

בהודעה שפרסם הארגון, ושעותק ממנו הגיע לידי סוכנות הידיעות הצרפתית, נאמר כי ניתנו הוראות לפעילי החמאס להימנע מעימות עם המשטרה הפלשתינית ולא לירות ראשונים, גם אם קיימת סכנה להיתפס.

עם זאת, [illegible] החמאס כי יוסיף "להמשיך [illegible] לעבר היהודים אויבי האלוהים, המבקשים את האדמה הקדושה הפלשתינית", כלשון ההודעה.

עוד נאמר בהודעה כי היחסים בין הפלשתינים חייבים להתבסס על [illegible] והבנה.

ההודעה התפרסמה בשבוע לאחר התקרית בין שוטרים פלשתינים לפעילי החמאס, בה נורה שוטר [illegible] ברצועת עזה.

האלוף בירן: אין פוליטיזציה בצה"ל

אלוף פיקוד המרכז, האלוף אילן בירן, דחה אתמול את הטענות שהועלו לאחרונה בדיוני הכנסת שלפיהן הצבא הפך להיות צבא פוליטי.

האלוף בירן, ששוחח עם עיתונאים, אמר: "אני דוחה [illegible] פוליטיזציה בצה"ל. [illegible]".

האלוף בירן [illegible] קשה נגד תופעה שאותה הגדיר "קבוצה שולית וקטנה בקרב המתנחלים, המפעילה אלימות פיזית ומילולית כלפי חיילי צה"ל".

במהלך השיחה, [illegible] האלוף בירן [illegible] נגד צה"ל בנוגע לאירועים [illegible]. הוא [illegible] את הטענה, שלפיה [illegible] בערכת הבטחון להסתבך בתוצאה [illegible] על הצד לבצע פיגוע, [illegible] שהתקבלה ליד מערת המכפלה.

באשר לסדרי הביטחון, לקראת פתיחת העונה, אמר האלוף: "[illegible] השלמה, ובזמן הקרוב יחול בזה האבטחה שאכן לבך להגיע לאיזור ולהודיע לקראת פתיחת העונה".

עוד הוסיף, כי בהקביל לכך זה יופעל צוות בן 8 שוטרים בכל ביתוב [illegible] בקרב פעילי הימין אבל האלות, כי אין ספק שמדובר באירועים חמורים.

★ חדשות ומשמעותן ★

מערכת הבטחון מכינה את מלחמת האזרחים

מאת חגי הוברמן

דבריו של אלוף פיקוד המרכז אילן בירן כי "אין פוליטיזציה בצה"ל" התקבלו בקרב מתיישבי יש"ע באמון מוגבל מאד – ובצדק.

למרות שדברי האלוף [illegible] למרות הכחשות הרבות של צה"ל [illegible] על "ההודה [illegible]" במשטרה הצבאית – [illegible] "שאיננה קיימת" [illegible] נכונה הדיעה על הקמת [illegible] פוליטיות רחוקות [illegible] בייש"ע וללא קרובי משפחה [illegible] רק נגזע בפוליטיקה עד [illegible] בכבודה מכינה כבר עתה [illegible] לראשונה בתולדות המדינה.

שכן אסור שיהיה [illegible] מתנחלים במוסכת את [illegible] עתה אצל רובם [illegible]

(המשך בעמוד 2)

נכשל נסיון להשיג הסכמה בין רבין ומרצ לגבי צירוף ש"ס

רבין סבור שישיג רוב ב'עבודה' לאישור ההסכם שנחתם עם ש"ס

גוברים הקולות במרצ הקוראים להעדיף את השלום הכולל במזה"ת גם במחיר ויתורים מפליגים בנושאי דת ומדינה

מאת שאול שיף סופר הצופה

ראש הממשלה יצחק רבין סבור כי יעלה בידו לגייס רוב בתוך מפלגת העבודה שיאשר את ההסכם בראשי תיבות שנחתם לפני מספר חודשים עם ש"ס.

שרי מרצ, שנפגשו אתמול אחה"צ עם ראש הממשלה, לא הגיעו עמו להסכמה בשאלת חזרתה של סיעת ש"ס לממשלה. שרי מרצ הודיעו, כי לא השתנה שום נוסחה, שתאפשר להם לתמוך בהצטרפותה של ש"ס, בהתאם להסכם שנחתם בין רבין לבין ש"ס לפני כחודשיים.

מרצ עדיין עומדת בהתנגדותה. מרצ לפרוש מהממשלה גם אם ראש הממשלה יעביר את ההסכם עם ש"ס בניגוד לעמדתה.

להסכם הזה המעגן בתוכו את הסטטוס קוו בענייני דת ומדינה אולם גם בתוכה גוברים הקולות כי בשל המהלכים המדיניים הצפויים יש להרחיב את בסיס הממשלה הנוכחית ע"י צירופה של ש"ס וכי יש להעדיף את השלום הכולל במזה"ת גם אם הדבר כרוך בוויתורים מפליגים בנושאי דת ומדינה.

אל מרצ הצטרף בהתנגדותו גם שר המשפטים, פרופ' דוד ליבאי השולל את ההסכם עם ש"ס מכל וכל. ליבאי, שנכח אף הוא בפגישה, שהתנגד לנוסח ההסכם שהושג בין מפלגת העבודה ובין סיעת ש"ס, חזר על טענתו, כי קבלת ההסכם תפגע במהות הדמוקרטיה. "אני מתנגד להסכם עם ש"ס. אם ש"ס תעמוד על ההסכם הזה, נראה לי שהמחיר שייתבע מרוב הציבור בישראל הוא מעל ומעבר מבחינת קיפוח הזכויות של רוב הנשים במדינה". שר המשפטים הגדיר את קבלת ההסכם כ"עיגון הקיפוח מבחינת תפיסתי את ערכי הדמוקרטיה למשך שנים רבות".

עם זאת קשה להאמין כי הוא יצליח לגייס רוב במרכז מפלגת העבודה להתנגדותו כאשר שר החוץ שמעון פרס וראש הממשלה יצחק רבין יחברו יחדיו כדי לגייס רוב במרכז שיתמוך בהסכם עם ש"ס.

בכל מקרה ברור כי אין בכוונת

מאות צעירים יהודיים בשמחת בית־השואבה ליד ביהכנ"ס הגדול במוסקווה

מאת סופר "הצופה"

למעלה מחמש מאות צעירים, רובם חברי בני־עקיבא, השתתפו אתמול אחה"צ בשמחת בית השואבה שנערכה ליד בית־הכנסת הגדול במוסקווה, ברחוב ארכיפובה, ויצאו ברקודים לכבוד התורה והשמחה.

היה זה מפגן גדול של צעירים יהודיים אשר בא לבטא את הזדהותם עם עם ישראל ותורת ישראל בחג הסוכות.

ראש משלחת השליחים של הסוכנות היהודית בבריה"מ לשעבר, חבר העמים, מר חיים צ'סלר, הרב הראשי של מוסקווה, הרב פנחס גולדשמידט, השמיעו דברים לכבוד החג. הם קראו לצעירים היהודיים לא רק להזדהות עם עם ישראל אלא גם להעמיק את הידיעות בתרבות ההוי היהודית והמשמעות שיש לתורת ישראל לבני עמנו.

הצעירים מייצגים את הנוער היהודי ברוסיה הגם עברו לאחרונה סמינרים להשתלמות יהודית מטעם בני־עקיבא והסוכנות היהודית.

הופעתם ליד בית הכנסת הגדול במוסקווה משכה את תשומת לבם של רבים מקרב היהודים הגרים בעיר הזאת וכן של עוברים ושבים שהתקהלו כדי לצפות בשמחתם של צעירים יהודיים.

זו הפעם הראשונה שציבור כה גדול של צעירים יהודיים במוסקווה מפגין בגלוי את הזדהותו עם עם ישראל, מדינת ישראל ותורת ישראל.

עד כה נהגו צעירים יהודיים להופיע בעיקר בבית הכנסת, אך בשל פחד השלטונות הסובייטיים נמנעו מלהביע את רעיונותיהם ברבים.

הצעירים שהשתתפו בטקס המיוחד של שמחת בית השואבה מקווים לעלות בקרוב לישראל.

טיסת אל־על מברלין שמחבלים איימו לפוצצה נחתה בשלום

מטוס אל על בטיסה 352 מברלין, שמחבלים איימו לפוצצו אתמול על מסלולי בנמל התעופה הגרמני, נחת אתמול אחה"צ בשלום בנתב"ג.

כל 180 הנוסעים הגיעו בטיסה הנחיתה החדורה, איש לא ביטל את נסיעתו, מסר לכתב עת"ים דובר אל על.

שלטונות גרמניה תיגברו אתמול את השמירה מסביב לטיסת אל־על מגרמניה, בעקבות ידיעה בשבועון "פוקוס" שלפיה מחבלים פלשתיניים תיכננו להתקיף יעדים יהודיים באירופה.

שלטונות הבטחון הגרמניים מסרו כי המשטרה ומשמר הגבולות העלו את רמת ההגנה מסביב לאל־על בנמלי התעופה של גרמניה ובייחוד בנמל התעופה שנפלד בברלין.

הם ציינו כי אמצעי הזהירות ננקטו עוד לפני שהשבועון "פוקוס" כתב שמחבלים פלשתיניים תיכננו לתקוף את טיסת אל־על 352 מברלין לנתב"ג.

המשטרה הגרמנית התחילה לפעול כבר לפני שלושה שבועות להדק את השמירה הכללית על מוסדות ומשרדים ישראליים ויהודיים, בעקבות ידיעות כדבר פיגועים אפשריים מצד אנשי אבו נידאל.

טיסת אל־על 352 המריאה ביום א' בשעה 11:25 משדה התעופה הברלינאי שנפלד, במועד המתוכנן, ועדי ראיה מסרו כי מספר השוטרים החמושים בתת־מקלעים הוגדל בבניין המסוף.

נציג אל־על במשרדי החברה בפרנקפורט אמר, כי משטרת גרמניה הגבירה את אמצעי הבטחון גם מסביב לטיסות אחרות לישראל, מפרנקפורט ומינכן.

"פוקוס" ושבועון אחר, "דר שפיגל", מוסרים בגליונות יום שני, כי אחד הפלשתינאים שנעצרו לפני שבועיים, קיים קשרים עם אירגון אבו נידאל.

"שפיגל" כתב כי המשטרה סבורה שגרמניה נבחרה כיעד, כדי להעניש על היותה המדינה הראשונה שפתחה נציגות רשמית בשטחי האוטונומיה, לאחר [illegible] במסגרת הסכם שלום, לו התנגד אירגון הפתח אבו נידאל.

על הצפה

פגישת רבין־ערפאת

הפגישה בין ראש הממשלה יצחק רבין לראש אש"ף יאסר ערפאת במחסום ארז עמדה בסימן דקירת צעיר יהודי ליד נוה דקלים. המעשה הרצחני הוכיח פעם נוספת כי המשטרה הפלשתינית אינה ממלאת את המוטל עליה כדי למנוע פיגועים משטח האוטונומיה בעזה וביריחו. ניתן היה לצפות שבעקבות מעשה נפשע זה ראש הממשלה יימנע מלהיפגש עם ראש אש"ף. אולם מר רבין לא נהג כך. לא זו בלבד שנועד לשיחה עם ערפאת, אלא גם מצא לנכון להשמיע דברי תודה לראש אש"ף על המתנה שהגיש לו – ספר תורה עתיק מתימן. לא זו בלבד, ראש הממשלה גם מצא לנכון להכריז כי ישראל רואה עצמה מחוייבת ל"הסכם העקרונות" שנחתם באוסלו וכן את אשר הוסכם עם אש"ף בקהיר. וזאת בשעה שאש"ף אינו עומד בהתחייבויותיו, גם לא ביטל עד היום את "האמנה הפלשתינית" הקוראת לחיסולה של מדינת ישראל. אמנם רבין אמר במסיבת עיתונאים, כי הוא מקווה שראש אש"ף יקפיד למלא אחר הנאמר במכתבו אל ראש ממשלת ישראל מלפני שנה. עם זאת נמנע מלפרט את הדברים, כשם שהעדיף שלא לדווח על חילוקי דעות מהותיים המפרידים בין ישראל לאש"ף בכל הקשור בבחירות למועצת האוטונומיה וה"מעבר החופשי" בתחנות הגבול ברפיח ועל גשר אלנבי.

הפגישה בין ראש הממשלה לראש אש"ף הוצגה כחיובית, תוך הדגשה כי היא נערכה "באווירה טובה" והבנה הדדית.

עם זאת, ניתן לקבוע כי לא נמצא פתרון לחילוקי הדעות המהותיים ובמיוחד בכל הקשור בעריכת הבחירות למועצת האוטונומיה. אש"ף מוסיף לדבוק בעמדתו כי המועצה שתיבחר תוסמך לפעול לא רק כגוף מנהל, אלא גם כגוף מחוקק. גם לגבי מספר חברי המועצה שייבחרו אין הסכמה בין ישראל לאש"ף. בעוד ישראל טוענת כי הוסכם על בחירת מועצה מינהלית בת עשרים עד עשרים וחמישה חברים – אש"ף דורש כי תיבחר מועצה בת מאה עשרים חברים, כמספר חברי הכנסת בישראל, במגמה ברורה להעניק לה מעמד כגוף מחוקק לכל דבר. ערפאת, כדרכו, הוליס לגלות פנים אוהדות לראש הממשלה ועל כן גם העניק לו במתנה ספר תורה עתיק מתימן. יש יסוד להניח כי "תעלול" זה ריכך במקצת את עמדתו של ראש הממשלה. במקום להבהיר לראש אש"ף שאם לא יפעל להפסקת הפעילות הטרוריסטית – ישראל תימנע מיישום החלק השני בהסכם, הוא חזר, כאמור, על ההצהרה כי ישראל רואה את עצמה מחוייבת להסכמים וברעתה לקיים אותם כפי שזה מתחייב.

הצהרתו של ראש הממשלה היתה לא במקומה בעקבות דקירת הצעיר היהודי בנווה דקלים.

דקירת הצעיר היהודי – הבהירו גורמים פלשתיניים – היתה מכוונת להבהיר לראש הממשלה, שכל עוד יתקיימו התנחלויות ברצועת עזה לא ייפסק הטרור הפלשתיני נגד המתנחלים היהודים באיזור. דומה שיש בדברים הללו משום איתות ברור שההסכם עם אש"ף לא הביא וגם לא יביא את הפסקת הפעילות החבלנית־רצחנית בתוך שטח האוטונומיה הפלשתינית. מצער על כן שראש הממשלה עבר על כך לסדר היום ונמנע מלהגיב על הדם שנשפך כמעט לנגד עיניו בבואו למחסום ארז כדי לפגוש את יאסר ערפאת.

פרס מטיף לפינוי יישובים

שר החוץ שמעון פרס אמר בשיחה עם עיתונאים כי בעתיד הקרוב צה"ל יפנה את חברון, את דוגית ונצרים. הדברים שנאמרו בסוף שבוע שעבר ופורסמו ב"ידיעות אחרונות" בעמוד פנימי לא זכו להבלטה יתירה. ייתכן שלא מצאו בהם חידוש רב הואיל ועמדתו של שר החוץ בנדון ידועה היטב מאז חתימתו על ההסכם עם אש"ף. בכל זאת קשה להתעלם מהדברים הואיל והם עומדים בסתירה למדיניות הממשלה אשר התחייבה שלא לפנות יישובים יהודיים ביש"ע, תוך ההסכם שחתמה עם אש"ף. עתידם של היישובים – נאמר בהודעת הממשלה לאחר חתימת ההסכם באוסלו – ייקבע רק בהסדרי הקבע כעבור שלוש עד חמש שנים.

ככל הנראה, שר החוץ אינו רואה עצמו מחוייב להחלטות הממשלה. הוא פועל על דעת עצמו ומשתדל להכתיב את מדיניות הנסיגה שלו – למדיניות של הממשלה. ומכיוון שעד כה לא שמענו שראש הממשלה הסתייג מדבריו של שר החוץ פרס, הרי שקיימת סכנה כי ביום בהיר אחד נעמוד בפני עובדה מוגמרת וצה"ל יצטווה לפנות את המתיישבים היהודים מחברון, דוגית ונצרים ברצועת עזה. ומכיוון שכך, חובה להגיב על דבריו של שר החוץ בעוד מועד כדי למנוע את פינויים של המתיישבים היהודים בעיר האבות וברצועה.

מדיניות הנסיגה של שר החוץ שמעון פרס נושאת בחובה סכנות חמורות לשלומה ולבטחונה של המדינה. הוא מתעלם מן העובדה שההסכם עם אש"ף נתגלה כליקוי מאוד ואין בו ולו איתות מזערי ביותר כדי להצביע על כוונותיו של יאסר ערפאת למלא אחרי הנאמר בהסכם אוסלו.

מאז חתימת ההסכם באוסלו חלפה כבר שנה שלמה, אך עד היום הזה אש"ף לא עמד בהתחייבויותיו. הטרור מוסיף להשתולל, אש"ף נשאר קשור ב"אמנה הפלשתינית" הדוגלת בחיסולה של מדינת ישראל וארגון זה אינו מסתיר את כוונותיו המוצהרות להקים מדינה פלשתינית עצמאית ביהודה, שומרון ורצועת עזה בניגוד לנאמר ב"הסכם אוסלו". אולם שר החוץ מתעלם מכל אלה. הוא מטיף ליישום חד־צדדי של ההסכם בלא לדרוש מערפאת כי ימלא את החובות שקיבל על עצמו עם חתימת ההסכם באוסלו.

מדיניות זו של שר החוץ פרס עומדת בסתירה מוחלטת לצרכים המדיניים והביטחוניים של מדינת ישראל. מן הראוי שראש הממשלה יעמיד אותו במקומו ויבהיר מיד כי היישובים היהודיים בחברון, בדוגית ובנצרים לא יפונו והם יישארו כבעבר חלק בלתי נפרד מהיישות הישראלית ביש"ע.

ש"ס "מוכרת" את הגולן

ראש תנועת ש"ס ח"כ אריה דרעי הציג אולטימטום למפלגת העבודה שאם לא תעמוד בהתחייבותה לש"ס, כפי שזה בא לידי ביטוי בהסכם הקואליציוני המחודש שנחתם בין שתי המפלגות – ש"ס תצרף את קולה לאלה המתנגדים לנסיגה ישראלית מרמת הגולן. מכלל הדברים ניתן להבין שאם מפלגת העבודה תפעל ללא שהות כדי להביא לצירופה של ש"ס לקואליציה הממשלתית, מובטח לה כי חמישה מתוך שישה חברי־כנסת של ש"ס יתמכו במדיניות הנסיגה של ראש הממשלה. במלים אחרות, ש"ס מוכנה לפרוש מהציבור המייצג רוב ברור במדינה, השולל את הנסיגה מהגולן, בתמורה לכסאות בממשלה ועוד איזלה הטבות לקופתה.

העמדה בה נוקטת ש"ס אינה מוסיפה כבוד לתנועה זו, היא אף מעמידה אותה בצורה מגוחכת בעיני הציבור כולו. ממה נפשך, אם ש"ס סבורה כי יש לתמוך בנסיגה מהגולן עליה לעשות זאת ללא חשבונות קואליציוניים, שהרי מדובר בעניין עקרוני שיש לו השלכות רציניות על שלומה ובטחונה של מדינת ישראל. מאידך גיסא, אם ש"ס בדעה שאין מקום לנסיגה מרמת הגולן הכיצד בעת ובעונה אחת היא מוכנה להחליף את עורה ולתמוך בנסיגה בתמורה לכסאות ממשלתיים והטבות אחרות בצידן?

לאמיתו של דבר, אין תשובה הגיונית בפיהם של ראשי ש"ס. הם אינם מסוגלים לטהר את עמדתם בקו"ן כעמים. לא נותר איפוא אלא לראות באזהרתו של ראש ש"ס, ח"כ אריה דרעי, מעשה של "לחץ פוליטי" המכוון לנצל את מצוקתו של ראש הממשלה שאינו נהנה עוד מרוב בכנסת כדי להשיג מספר יתרונות קואליציוניים ואחרים.

התנהגותה של ש"ס אינה מוסיפה כבוד לתנועה זו והעומדים בראשה. היא אף מוכיחה בעליל כי תנועה זו אינה מייחסת חשיבות יתירה לעקרונות, היא כנוייה על קוניקטורה ולעת מצוא מבקשת לנצל אותה לשם הסגת יתרונות מפלגתיים ואחרים.

העמדה שש"ס נוקטת בה אינה מוסיפה כבוד לראשיה. היא אף מוכיחה מחדש כי תנועה זו אינה נאבקת על עקרונות כי אם מנהלת את ענייניה עלפי חשבונות קוניקטוראליים בלבד. אישר זאת בצורה ברורה והחד־משמעית ח"כ אריה דרעי באולטימטום שהגיש לראש הממשלה באומרו שאם ש"ס לא תצורף לקואליציה היא תצביע עם האופוזיציה נגד ירידה מהגולן.

שביתת הרעב תימשך למרות התמוטטות סמי בר־לב

שובתי הרעב בגולן מכחישים ידיעות, כי החליטו להפסיק את שביתתם אם הוצע הצעת החוק למשאל עם בשק. "השביתה תיפסק רק אם ראש הממשלה יקבל את הצעתנו האחת", נאמר בהודעה השובתים.

ראש מועצת קצרין, סמי בר־לב, שחש ברע במהלך שביתת הרעב, מתכונן לחזור ולשבות רעב, לאחר שישתחרר מבית החולים.

שובתי הרעב נבדקו אתמול על ידי רופא שציווה עליהם לנוח זמן רב יותר.

אתמול ביקרו בגולן שר התעשייה והמסחר, מיכה חריש, שדיבר על ליבם של השובתים לחדול מהשביתה, חברי הכנסת סילבן שלום, רן מרידור, אבי יחזקאל, חנן פורת, אסתר סלמוביץ, אישי סיעת צומת ועוד.

שר המסחר והתעשיה, מיכה חריש, שביקר אתמול בצהריים במאהל שובתי הרעב בגמלא, אולץ על ידי השובתים לקיים עימם ישיבה סגורה באוהל הקיוסקים. זאת, עקב חשש להתלהמות יצרים דומה לזו שהיתה ביום חמישי בגמלא, בעת שביקרו במקום חברי סיעת העבודה.

יו"ר ועד ישובי הגולן, אורי הייננר, מסר לכתב עת"ים כלבה חוד, כי בואו של השר חריש נסבר בחשאי, והוא הועבר לקרוואן בדרך צדדית, האנשים שהיו במקום לא ידעו על בואו ועל באתו.

השר חריש לא חירש לשובתי הרעב, והוא ביקש מהשובתים להדיל משביתת הרעב.

לגמלא הגיע אתמול גם יעקב אשכולי, בן 83, מקיבוץ כפר גלעדי, שעמד בראש מכלולת ששיכנעה את לוי אשכול לכבוש את הגולן במלחמת ששת הימים.

אשכולי הפתיע את השובתים כאשר הכריז, כי הכבוד של הערבים יחייב את ישראל לוותר על הגולן, אולם יש להגיע להסכם, לפיו לא יפונו ישובים כלל. "ישאירו לערבים את הכבוד שלום והם ישאירו לנו את הישובים עם כל המשתמע מכך", אמר אשכולי, שלמרות גילו נשמע צלול, בריא וחזק.

קבוצה של דרוזים מהכפר עין קיניה שתיכננה לבקר בגמלא, חזרה בה ברגע האחרון, בשל חשש מהתעבה ברחוב הדרוזי בגולן.

במושב נוהאטיב גוברת הפעילות נגד החזרת הגולן. פעילות נפרדת מזו של ועד ישובי רמת־הגולן.

קבוצה גדולה של קציני מילואים קיימה ביום א' דיון בנוה־אטיב על הדרך למנוע נסיגה. אחד הקצינים אמר: "המדינה הגיעה לשלב קריטי שאם תיסוג בו, יש לי הרגשה שעתידנו בסכנה של ממש".

חברי מושב נוהאטיב גיבשו – לדבריהם – תוכנית, לפיה הם נשארים בחרמון ובנוהאטיב – בכל מקרה. "איש לא יזיז אותנו מכאן", אמרו וסרבו לפרט את התוכנית.

ח"כ שאקי התריע כי העם לא יעבור בשתיקה על פינוי הגולן וקרא לבחירות דמוקרטיות מלאות ולא למשאל עם

וח"כ פרופ' אבנר חי שאקי קורא לראש הממשלה לערוך בחירות דמוקרטיות מלאות ומיד ולא משאל עם קריאה זו הפנה פרופ' שאקי לראש הממשלה בסוף השבוע בעת ביקורו באוהל "גמלא" ברמת־הגולן על מנת לעודד ולחזק את רוחם של תושבי הגולן.

את פניו קיבלו השובתים עימם אלפי איש שבאו לחזק את תושבי הגולן ושובתי הרעב בהתלהבות רבה.

"זהו אבסורד לקרוא לשביתת הרעב הזו "גימיק" אמר פרופ' שאקי לאלפי המוחים.

ראיתי את רבבות המוחים מכל חלקי הארץ להזדהות אתכם ואני אומר כי מאבקכם הצודק זוכה להסכמה לאומית רחבה והממשלה לא תוכל להתעלם" אמר פרופ' שאקי.

"אין דינה של רמת הגולן כדינה של סיני: זו מבחינה אסטרטגית שכן הסכנות שהיו מנת חלקי תושבי הצפון הופסקו מאז שהורד הגולן; גם מספר תושבי הגולן למעלה מכפול מתושבי סיני ופרט לכך ישנם בגולן מקורות מים החשובים לקיום מדינת ישראל".

ביילין: צה"ל ייאלץ לצאת ממרכזי הערים; ברק: צה"ל לא ייצא בלי שיחליף אותו גורם אחראי

"בהסכם אתמול נאמר שלקראת הבחירות בכל השטחים להקמת מועצת האוטונומיה יערך צה"ל מחדש. זה בהחלט מחייב אתנו. כיוון שאנו מעוניינים בבחירות אנו נאלץ לבצע גם את הקטע הזה", כך אמר אתמול סגן שר החוץ יוסי ביילין.

בהתייחסו להצעתו של שר המשטרה משה שחל להציב כוחות משטרה ומג"ב במרכזי הערים לקראת תקופת הבחירות במקום כוחות צה"ל סיפטע בשם, אמר ביילין: "מי יוצב במקום כוחות צה"ל ואיך, זוהי כבר שאלה טכנית. אבל המחוייבות שלנו היא להערכות מחדש והדעת נתונה שיהיה מדובר בכמה שבועות לפני הבחירות, כי הדרישה היתה, ואנחנו קיבלנו את זה, שאי אפשר ולא צריך לקיים בחירות בשטחים כשצה"ל נמצא במרכזי הערים".

לעומתו הרמטכ"ל, שביקר בחניון השריון בכיכר מלכי ישראל בתל אביב, הביע חוסר שביעות רצון מרמת הטיפול של המשטרה הפלשתינית בנושאים שבתחום אחריותה, בעיקר לאחר פיגועים.

רב אלוף ברק ציין כי צה"ל אינו מרוצה מטיפול הרשות הפלשתינית בנושאי ביטחון המתנחלים. הוא הדגיש, כי צה"ל לא יפקיד שום ישראלי ולא ייצא משום שטח כלי שיחליף אותו גורם אחראי.

בג"ץ אסר יציאת השוטרים להאיטי עד לדיון ביום ה'

שופטי ביהמ"ש העליון דחו את טענת הפרקליטות כי הנושא איננו שפיט מאחר והוא בתחום מדיניות החוץ של המדינה

פרקליטות המדינה התחייבה אתמול בבג"ץ, כי משלחת השוטרים לא תצא להאיטי עד שבג"ץ לא יקיים את הדיון בעתירה נגד יציאתה. המשך הדיון נקבע ליום חמישי.

בית המשפט הגבוה לצדק קיים אתמול דיון בעתירתו של נועם פרדמן, אשר עתר לבג"ץ בבקשה לאסור על שר המשטרה משה שחל ומשטרת ישראל לשלוח שוטרים להאיטי.

שופטי בית המשפט העליון יצחק זמיר, תאודור אור ודב לוין העלו במהלך הדיון מספר הפגות על חוקיות המשלחת.

שופטי בית המשפט העליון הוליסו לדחות את טענת הפרקליטות, כי הנושא איננו שפיט, מאחר והוא בתחום מדיניות החוץ של המדינה. זוהי אחת הפעמים היחידות בה מתערב בג"ץ במדיניות חוץ ממשלתית, שבג"ץ ממעט לדון בה.

נועם פרדמן טען בעתירתו, כי לא ניתן לשלוח שוטרים להאיטי כיוון שהדבר לא נכלל בסמכויות המשטרה על פי חוק המשטרה.

חוק המשטרה מסמיך את המשטרה לפעילות בתוך גבולות הארץ, למעט במקרים מסויימים המפורטים בחוק. טענת פרקליטות המדינה היתה, כי השוטרים מתנדבים לתפקיד ולכן, אינם בסטטוס רגיל של שוטרים.

השופט דב לוין ציין בדיון: "יוצרים כאן מעין אנדרוגינוס – מתנדב שהוא גם שוטר", השופט אור אמר: "על פניו נראה כי שליחות כזו השיטור אינה בגדר סמכויות המשטרה".

השופטים הצביעו גם על העובדה כי השוטרים הנשלחים להאיטי, מבוטחים עלידי הביטוח המשטרתי, מאחר והם שלוחיה של ממשלת ישראל.

השופטים העלו במהלך הדיון מספר הצעות, כגון שליחות מתנדבים אזרחים או תיקון החוק, כדי לפתור את בעיית חוקיות המשלחת.

נועם פרדמן אמר לעיתונאים, כי תשלום המשכורת הכפול לשוטרים, הן עלידי ישראל והן עלידי ממשלת ארה"ב, יוצרת אי־בהירות במעמדם.

דיון נוסף בעתירה נקבע ליום ה' הקרוב.

רבין וערפאת

(סוף מעמוד ראשון)

הוועדה הבטחונית המשותפת לאש"ף ולישראל תתכנס בשבוע הבא לדון בעניין המעבר הבטוח. אחת הוועדות גם תדון בפרשת ראש השב"כ הפלשתיני ביריחו ג'יבריל רג'וב המבוקש לחקירה בישראל.

רבין נשאל, במסיבת העתונאים אם דרישה ישראל להיות מעורבת בכל הנוגע לפעילות המשטרה הפלשתינית נגד גורמי טרור, במיוחד החמאס. רבין השיב, כי על ערפאת לדעת שתנאי ראשון להמשך תהליך השלום הוא הבטחה מוחלטת של שלום הישראלים והמאבק אמיתיים ויעילים לחיסול הרוצחים.

שני המנהיגים יצאו מהשיחות שנמשכו שעתיים כשהם מחייכים ומשוחחים ביניהם, תופעה בלתי אופיינית בפגישות פיסגה קודמות שנערכו מאז נחתם לפני שנה ההסכם על אוטונומיה פלשתינית מצומצמת.

אש"ף, שקיבל לידיו את השליטה ברצועת עזה וביריחו בחודש מאי, מעוניין כי הבחירות יתקיימו בהקדם האפשרי, משום שישראל התחייבה להוציא את כוחותיה מערים ויישובים אחרים בגדה המערבית לפני קיום הבחירות.

אש"ף טוען כי ישראל עיכבה את הבחירות, שאמורות היו להתקיים ביולי.

ישראל הודיעה כי היא מודאגת ממצב הבטחון בשטחים שבשליטת אש"ף. היא גם הטילה על הפלשתינים את האחריות לעיכובים, ובמיוחד על דרישות הפלשתינים להרחיב את הסמכויות של המועצה הנבחרת מעבר למתוכנן.

רבין אמר כי שיחות נפרדות יתקיימו בקהיר על ענייני בטחון, כולל שיחרורם של אסירים, שמספרם נאמד ב־7000, ושני המנהיגים ישובו ויפגשו בתוך חודש ימים ברצועת עזה.

ערפאת הגיע לפיסגה ממסוק כשהוא לבוש במדים. רבין הגיע במסוק. היתה זו פגישת הפיסגה הראשונה שלהם מזה יותר משישה שבועות.

מנהיג אש"ף העניק שי לרבין – ספר תורה עתיק מתימן. ראש הממשלה הודה לערפאת.

ערפאת אמר כי הוא עדיין מקווה לקיים בחירות עד ל־1 בנובמבר, כפי שהוסכם ע"י הרשות הפלשתינית. מקורות ישראליים הגדירו תקווה זו כבלתי מציאותית.

רבין אמר, "אנו תומכים בבחירות. אך עלינו לדעת מה ייבחר ומה יהיו תחומי האחריות של הגוף הנבחר".

ערפאת גינה את דקירתו של מתנחל יהודי בן 17 בידי צעיר פלשתיני בעזה, שעות ספורות לפני הפגישה, באומרו לכתבים: "אני רואה בכך מעשה טרור ואין אנו יכולים לשבת בחיבוק ידיים נוכח מעשה זה".

חיילי צה"ל הרגו את התוקף. מקורות צבאיים ישראליים אמרו כי מצאו כרוז על הגופה, התומך בתנועת חמאס, אם כי לדברי ערפאת, חמאס הכחישה את האחריות לפיגוע.

ערפאת הכריז: "זוהי תוקפנות וקריאת תגר לא רק על הצד הישראלי אלא גם על הצד הפלשתיני, ואנו נעקוב את כל הצדדים כדי למנוע הישנות".

עפ"י הסכם השלום שנחתם בוושינגטון בין ישראל ואש"ף, אמורות היו הבחירות בעזה, ביריחו ויתר חלקי הגדה המערבית להתקיים עד ל־13 ביולי. ההסכם קבע, כי "בחירות פוליטיות ישירות, חופשיות וכלליות" יתקיימו בגדה המערבית ובעזה למועצה פלשתינית שתשלוט לא יותר מחמש שנים, עד להשגת הסכם קבע.

המשא ומתן העומד להיפתח בקהיר יחול גם על הרחבת האוטונומיה ליהודה ושומרון.

ערפאת אמר כי "כל הבעיות התלויות ועומדות ניתנו במסרה ליישם את הצהרת העקרונות מה־13 בספטמבר 1993 ואת הסכמי קהיר מה־4 במאי".

ראש הממשלה ציין כי שוחח עם ערפאת גם על "המאבק נגד הגורמים העויינים לתהליך השלום", וציין כי שניהם החליטו "לפעול בתחום זה".

סמוך לשעה 11 לפני הצהריים הסתיימה הפגישה שהוגדרה עלידי הצדדים כשקטה ולבבית. רק כעבור כ־45 דקות מתום הפגישה, נכנסו רבין וערפאת יחד עם אנשי המשלחות משני הצדדים למסיבת עיתונאים שהתקיימה בחדר האוכל במקום.

נער תושב

(סוף מעמוד ראשון)

בביה"ח "סורוקה" בבאר־שבע, כי המחבל הגיע מתוך היישוב עצמו – כנראה שהצליח להיכנס דרך אחת הפרצות בגדר המערכת של היישוב – כשהוא רכוב על גבי אופניים. "הוא לא עורר את חשדי וכשהוא התקרב אלי, לא שמתי לב והוא דקר אותי", סיפר הנער ששכב באותה עת בחדר ההתאוששות בבית החולים. מצבו מוסיף להיות בינוני־יציב. לדברי הנער הרופא, הוא נעקר שמונה פעמים בגב, ואחת הדקירות פגעה גם בכבד.

אימו של הנער, כוכבה פישר, סיפרה, כי הייתה אמורה ללוות את בנה לבאר־שבע לקנות משקפיים. המשפחה הגיעה לנוהדקלים אך לפני מספר שבועות במגמה לחזק את ההתיישבות היהודית במקום.

פיס צ'אנס

ההגרלה מיום 25.9.94

♠	♥	♦	♣
K	7	A	K

המשטרה פינתה בכוח את נאמני הר־הבית משטח שער־המוגרבים

המשטרה פינתה אתמול בכוח את נאמני הר הבית שפתחו בשביתת שבת, בשל התנגדות המשטרה לאפשר להם לעלות בצוותא להתפלל בהר הבית.

"זוהי כניעה לתכתיב של הווקף הערבי ושל המופתי. זוהי בושה וחרפה. הר הבית איננו יותר בידי עם ישראל ומדינת ישראל", אמר ראש תנועת "נאמני הר הבית" גרשון סלומון, כתגובה לפינוי ופינוי אנשיו בכוח מאיזור שער המוגרבים שבכניסה להר הבית.

סלומון הגיע לאיזור שער המוגרבים בכניסה להר הבית בשעות הבוקר, כדי לעלות להר. כזכור, קבע בג"צ בהחלטתו מקרב סוכות, כי סלומון יוכל לעלות להר הבית אם המשטרה תחליט, כי אין בכך סיכון בטחוני.

סגן מפקד משטרת העיר העתיקה, סנ"צ דעבן טל, אמר לסלומון, כי המשטרה החליטה כי לא יעלה להר מסיבות בטחוניות וכי אם ברצונם של חברי תנועתו לעלות, הם יוכלו לעשות זאת רק בזוגות ולסירוגין. כתגובה, הורה סלומון לאנשיו להתיישב בשביל המוביל לשער המוגרבים ולא לאפשר לאיש לעלות.

המשטרה הגיבה בפינויים בכוח של היושבים ובפינוי שער הגישה להר למבקרים.

סלומון אמר עוד, כי יעתור לבית המשפט הגבוה לצדק וכי הוא לא מקבל את מה שכינה "הבושה הזאת והביזיון הזה של יהודים במקום הקדוש להם ביותר".

סגן אורן אדרי כפר בכל האשמות נגדו

בבית הדין הצבאי של פיקוד מרכז ביפו נפתח אתמול בצהריים משפטו של סגן אורן אדרי מחטיבת הנח"ל. סגן אדרי כפר בכל האשמות נגדו.

נשיא בית הדין הצבאי של פיקוד המרכז, אלוף משנה מרדכי פלד, הקריא בפני סגן אדרי את סעיפי האישום נגדו ובהם הוצאת נשק מרשות הצבא, גילוי ידיעות, אימונים צבאיים שלא למטרות צבא והתנהגות שאינה הולמת חייל.

סנגורו של סגן אדרי, עו"ד ציון אמיר, קבל בפני בית הדין בכלליותו של כתב האישום ועל תעודת החיסיון שהוצאה למניעת חשיפת זהותם של חוקרי השב"כ.

עו"ד אמיר ביקש מהתביעה לפרט את העובדות שבכתב האישום כדי שיוכל להתגונן כיאות. עוד ביקש סניגורו של אדרי, שיוצג בפניו כל חומר הראיות שנאסף מתחילת החקירה, הן לגבי מרשו והן לגבי עצורים אחרים בפרשה. "אני חושב שהטענה היא מהותית ביותר ואי אפשר להתחיל את המשפט כל עוד שכל חומר הראיות אינו בידינו", טען הסניגור.

לגבי תעודת החיסיון אמר עו"ד אמיר, כי הן לא משרתות אינטרס חשוב והן פוגעות באינטרס של הנאשם. "יש הרבה דברים שצריך לבדוק לגבי החוקרים, ואם לא יודעים מי הם, כך אי אפשר לתקוף", אמר.

התובע, סא"ל עו"ד אבי לוי טען, כי השב"כ יתקשה לבקש שחזור של יומני החקירה, אשר מתעדים כל פרט בחקירה ואשר בכלל לא מולאו על ידי השב"כ. "אני מניח שאני אקבל בזמן הקרוב מיאו"פ יומן חקירה אבל זה לא יעזור כי רוב החקירה נעשתה על ידי השב"כ", אמר.

הסניגור, עו"ד ציון אמיר חזר על ההודעה, כי הנאשם כופר בכל האשמות נגדו.

שופטי בית הדין של פיקוד מרכז, אלוף משנה צבי גורפינקל, סגן אלוף יעקב בן שמחון ונשיא בית הדין, אלוף משנה מרדכי פלד, קבעו בהחלטתם, כי כל חומר החקירה של החשודים האחרים בפרשה יועמד לרשות הסניגור וכן הודיע, כי יומני החקירה המשוחזרים יימסרו לידיו, וזאת על מנת לאפשר לסניגור "להגיע לידי גיבוש סופי בעניין קו ההגנה שהוא עתיד לנקוט בה".

הדיון הבא – שלב ההוכחות, נקבע ליום שלישי, 11.10.94 במהלכו תישמע עדותו של יעקב בן רוזו.

תושב רמלה: ערבים היכו את בני

תושב רמלה, בדרוי באבר, טוען כי צעירים מהשכונות הערביות ברמלה היכו את בנו בן ה־18, חזי באבר, שאושפז עקב כך בבית החולים אסף הרופא בצריפין.

לטענתו, אין זו פעם ראשונה שהצעירים הערבים מכים את בנו ללא סיבה.

האב סיפר לכתב עת"ים: "בשבוע שעבר הגיעו הצעירים, כבני 16 עד 20, ליד ביתנו והיכו את בני עד זוב דם. הגשתי תלונה במשטרה [illegible] דבר לא נעשה.

"בשבת חזרתי מהתפילה בבית הכנסת וליד ביתי הבחנתי בניידת טיפול נמרץ. נגשתי לראות מה קרה, ואמרו לי כי בני הוכה מכות נמרצות על ידי הערבים. הוא אושפז בביה"ח אסף הרופא בצריפין. פניתי למשטרה והם, כהרגלם, לא עשו דבר". באבר ציין, כי בנו עומד בפני גיוס לצה"ל, ואמר כי הוא אינו מבין מדוע השוטרים אינם מתערבים בפרשה.

כביש הערבה נפתח לתנועה

כביש הערבה נפתח לתנועת כלי רכב משני הכיוונים, לאחר שנסגר לתנועה אמש בעקבות שיטפונות שהיו באיזור.

הגשמים העזים שירדו באיזור אילת ובערבה גרמו להצפה ולנזקים בשמורת החי בר שליד יוטבתה.

כתב עת"ים מוסר, כי כתוצאה מהשטפונות הוצף כל איזור מרכז החי־בר. כמו כן נגרם נזק לגדרות שבמקום.

שמורת החי בר תיסגר לביקור מטיילים למספר ימים עד שיתוקנו הנזקים.

הריבית במשק

(סוף מעמוד ראשון)

בנק ישראל. האוצר אשר בשלבים קודמים התנגד להעלאות הריבית הרים ידיו ונתן הסכמה למהלכי בנק ישראל, לאחר שהתברר כשלונו התערץ בבלימת האינפלציה.

נגיד בנק ישראל פרופ' יעקב פרנקל גורס כי הריסון המוניטרי נדרש גם נוכח הגידול המהיר בביקושים במשק ובמיוחד ההאצה בצריכה הפרטית. ביקושים אלה מגדילים את הלחצים האינפלציוניים ומגדילים את הגרעון במאזן התשלומים של המשק. התגברות הביקושים באה על רקע ההאטה באבטלה והסכמי השכר, בעיקר בסקטור הציבורי התרחבות האשראי. בבנק ישראל ציינו עוד כי הריבית הריאלית שגבה הבנק המרכזי מהבנקים נמוכה בהשוואה בינלאומית, במיוחד לאור העלייה בריבית בחו"ל.

עוד הדגישו בבנק ישראל כי המלחמה באינפלציה מחייבת שימוש במיגוון רחב של כלים, כאשר המדיניות המוניטרית מהווה נדבך מרכזי בהם. צויין כי יש לזרז את ביצוע ההחלטות שהממשלה קיבלה לריסון האינפלציה, במיוחד בתחום הדיור.

במסגרת התכנית המוניטרית לחודש אוקטובר יבוטלו מיום ה' הקרוב מכסות ההלוואות בריבית שבין 13.5% ל־14.7% ומדרגת הריבית הנמוכה ביותר תהיה 14.8% לעומת זה יתווספו מכסות של הלוואה בריבית שבין 16% ל־17.4%.

מערכת הבטחון

(המשך בעמוד 2)

שוליים קיצוניות: ההבנה וההכרה הפנימית שבכל התפתחות מדינית שלא תהיה, שבכל הכרעה פוליטית שלא תהיה – צה"ל מחוץ ל"משחק" חד־משמעית, ועימות אלים עם חיילי צה"ל לא יתרחש בשום תנאי ובשום מצב, בוודאי לא ביוזמת המתנחלים.

בקרב מתיישבי יש"ע היתה מושרשת עד כה לעומק התחושה שצה"ל הוא צבא העם, שהוא הצבא שלנו, ושעימות עם חיילי צה"ל פירושו עימות עם חייל שיכול להיות גם הבן שלי, או הבן של השכן, או הבן של הבן־דוד. התחושה העמוקה הזו הרחיקה מאד את הסכנה של עימות פיזי אלים בין המתנחלים לצה"ל.

הסכנה האמיתית בהקמת היחידה החדשה מצויה בראש־וראשונה בהחרבת התחושה הזו, ובמחיקת "הקרדאורום" של המתנחלים לחלוטין. יחידה שנועדה מלכתחילה לפעול נגד יהודים שוב איננה "צבא העם" אלא מיליציה פרטית של הממשלה. יחידה שבה מלכתחילה פסולים לשירות ימניים מתנחלים ודתיים שוב איננה "הצבא שלנו".

משמעות הדברים חמורה ביותר: אם אכן תופעל היחידה למטרה לשמה הוקמה – פינוי מתנחלים – שוב לא תהיה למתיישבי יש"ע, ואפילו למתונים שבהם, שום עכבה מוסרית להימנע מעימות איתם, ואפילו אלים. סביר מאד להניח כי בעמדם מול חיילים שהתנדבו לשרת לא בצבא העם אלא במליציה פרטית של הממשלה, לא יהססו מתיישבי יש"ע לשבור להם את [illegible].

יותר מכך: גם מתיישבי יש"ע כידוע מאוגדים ביחידות משלהם – יחידות ההגמ"ר. שדירת הפיקוד בהגמ"ר רובה ככולה מורכבת מאנשי יש"ע, כח האדם הוא מאנשי יש"ע, הציוד, הנשק, ומחסני החירום מרוכזים כולם ביש"ע, המנהלה כולל המפקדות ממוקמים ביש"ע. חיילי ההגמ"ר היו עד כה חיילים נאמנים וממושמעים, מקבלים ללא היסוס את מרות המשמעת הצבאית גם במציאות הנוראה שכפתה עליהם הממשלה עד כה. האם אלו יישארו גם כאשר יגיעו חיילי "היחידה המיוחדת לפינוי מתנחלים" לגרשם מבתיהם בפקודת הממשלה? הלוואי וניתן היה לתת תשובה חיובית חד־משמעית. הפעלת מיליציה פרטית של הממשלה כנגד המתנחלים עלולה להביא אף את המתונים שבהם לצעדי יאוש. התסריט שעלול להתרחש הוא איום מכל שהדמיון יכול להעלות על הדעת: קרבות בין יחידה של צה"ל ליחידה של צה"ל.

זה נשמע איום, זה נשמע מפחיד, זה נשמע מזעזע – וזה עלול להתגלות כמציאותי מהר יותר משהממשלה הזו מעלה על דעתה. יש רק דרך אחת למנוע את האפוקליפסה הזו: לפרק מיד את "היחידה המיוחדת לפינוי מתנחלים" ולהעביר לחלוטין מן העולם כל רעיון תעתועים מסוכן והרסני מהסוג הזה. מי שלא יעשה זאת, דמם של עשרות אזרחי ישראל, כהם גם חיילי צה"ל, שיפלו במלחמת האזרחים שהממשלה הזו הראשה מכינים – יהיה בראשו.

מדינת ישראל

בית הדין הרבני האזורי בחיפה

להוי ידוע כי הוגשו לביה"ד בתיקים המפורטים להלן בקשות למתן צווי ירושה. כל הטוען טובת הנאה ו/או המעוניין בעזבון שאחת הבקשות מתיחסת אליו יפנה לביה"ד ויסמוך טענותיו אלו תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו שאם לא כן יתן ביה"ד צו כטוב בעיניו:

מספר התיק	שם המנוח/ה	התאריך הפטירה	המבקש/ת
4823	מסעודה דהאן ע"ה	ג' אב תשנ"ד – 11.7.94	שמואל דהאן
2264	שלוה קשניר ע"ה	י"א אלול תשנ"ד – 18.8.94	שלמה קשניר
5549	יצחק לוי ז"ל	ט"ז אלול תשנ"ד – 23.8.94	מזל לוי

ציון ממן, סגן המזכיר הראשי

בס"ד

בנק פועלי אגודת ישראל

מקבוצת הבנק הבינלאומי הראשון

הודעה ללקוחותינו

הננו להודיע על שינויים בשעורי הרווח על האשראי ללקוחותינו החל מ־30/9/94 כדלהלן:

1. חשבונות חוזרים דביטוריים

	השינוי (בנקודות %)	העלות החדשה המירבית – תעריפית	העלות החדשה המירבית – מתואמת
א. רווח			
רווח בסיסי	1.70%	17.00%	
תוספת סיכון מירבית		5.10%	
שעור הרווח המירבי על אשראי מאושר	1.70%	22.10%	24.01%
תוספת רווח חריגה		3.70%	
שעור הרווח המירבי על אשראי חריג	1.70%	25.80%	28.42%
ב. עמלת הקצאת אשראי (לשנה)		2.50%	
ג. דמי ניהול קבועים (לרבעון) בגין אשראי מאושר מעל 1,000 ש"ח		95 ש"ח	

2. מסלולי העו"ש הפרטיים

מסלולי עו"ש פרטיים	עו"ש מעשר "זהבי" עד 25,000 ש"ח – שינוי (בנקודות%)	עו"ש מעשר "זהבי" עד 25,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: תעריפית	עו"ש מעשר "זהבי" עד 25,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: מתואמת	עו"ש מעושר עד 10,000 ש"ח – שינוי (בנקודות%)	עו"ש מעושר עד 10,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: תעריפית	עו"ש מעושר עד 10,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: מתואמת	עו"ש רגיל עד 4,000 ש"ח – שינוי (בנקודות%)	עו"ש רגיל עד 4,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: תעריפית	עו"ש רגיל עד 4,000 ש"ח – העלות החדשה המירבית: מתואמת
רווח במסגרת מאושרת	1.70%	18.65%	20.00%	1.70%	20.40%	22.02%	1.70%	25.10%	27.95%
תוספת רווח חריגה		2.60%			2.80%			4.00%	
שעור הרווח המירבי	1.70%	21.45%	23.25%	1.70%	23.20%	25.31%	1.70%	29.10%	32.45%

הודעה זו מתפרסמת במקום משלוח הודעה ללקוחות

הרבנות — המועצה הדתית

אריאל – עיר השומרון

למשפחת **תמרקין** היקרה

לגברת **רבקה** האשה הנאמנה

ולד"ר **מודי** הבן האוהב

סגן ראש מועצת אריאל

משתתפים באבלכם הכבד

במות עליכם יקירכם ראש המשפחה

יקירנו

ר' נחמן תמרקין ז"ל

יו"ר מל"ח/פס"ח (לשעבר)

אדם חלוץ וציוני אמיתי מוותיקי אריאל

איש רב פעלים בעשיה ובבנין הארץ

ממייסדי הישוב מגריאל וממגיניו

אדם שדגל בהתיישבות, בחינוך לערכי מוסר ומסורת

בנחמת ציון בירושלים תנוחמו

ולא תדעו לדאבה עוד

הרב שלום נגר — רב העיר

עמוס צוריאל — יו"ר המועצה הדתית

חברי המועצה ועובדיה

למורנו מרא דאתרה של עירנו אפרת

הרב שלמה ריסקין נ"י

ולכל בית ריסקין ושטרן

משתתפים בצערכם במות אמכם

רות בת חיה בלהה **ריסקין**

שלא תוסיפו צער עוד

ממתפללי בית הכנסת המרכזי

גבעת רימון, אפרת

هكذا من الاصل

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של חג

נגילה ונשמחה בך

מאת הרב רצון ערוסי

"נגילה ונשמחה בך – ר' אבין פתח: זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. א"ר אבין אין אנו יודעים במה לשמוח. אם ביום, אם בהקב"ה. בא שלמה ופירש: נגילה ונשמחה בך – בהקב"ה. בך – בישועתך. בך – בתורתך. בך – ביראתך". להלן אנו נראה, שאין ביום שמיני עצרת שום הווה מיוחדת שיכולים אנו לשמוח ביום, וכל השמחה ביום שמיני עצרת היא כל כולה לשם ה'.

ואמנם מיוחד הוא חג שמיני עצרת. מחד – הוא שמיני לשבעת ימי הסוכות, מאידך – אין מחוייבים בו במצוות. לא מצוות ישיבה בסוכה, ולא מצוות נטילת לולב. בכללו של דבר, אין בו שום מצווה מיוחדת. הוא רק יו"ט, כמו חג השבועות שגם הוא נקרא עצרת, ואין בו שום מצווה מיוחדת.

אולם יש בו בשמיני עצרת חיוב מיוחד בעבודת המקדש, קרבן מוסף משלו. כמו שגם חג השבועות שנקרא עצרת יש בו חיובים מיוחדים בעבודת המקדש. אלא שחג שמיני עצרת גרע חלקו גם מחג השבועות. שכן בפרשת המועדות שהיא בפרשת אמור הוא נזכר כבדרך אגב ובקצרה מרובה, "שבעת ימים תקריבו אשה לה', ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת היא כל מלאכת עבודה לא תעשו". בעוד שחג השבועות שאף שגם הוא לכאורה נטפל לפסח, שכן הוא יום חמשים מיום ראשון של פסח, הוא נזכר באותה פרשה בהרחבה יחסית.

למרות הכל גם בשמיני עצרת וגם בחג השבועות אין קוראים בתורה באותה פרשת מועדות, אף שקוראים באותה פרשה גם בפסח וגם בסוכות, והיה מנהג בזמן התנאים והאמוראים, שגם בר"ה (מגילה, ל, ב – לא, א), בחג השבועות קוראים בעניין מעמד הר סיני, ובשמיני עצרת קוראים בפרשת המועדות שבספר דברים בסוף פרשת ראה. הקריאה ליום זה כוללת מספר מצוות: מעשר שני, מעשר עני, שמיטת כספים, הענקה לעבד עברי, בכור בהמה ודיני שלושה הרגלים. כלומר, גם בקריאה זו אין התייחסות מפורשת לשמיני עצרת. דרך אגב קריאה זו קוראים ביו"ט שני של גלויות של חג השבועות. אלא שכאמור יש באותה קריאה התייחסות מפורשת לחג השבועות, לא כן לשמיני עצרת.

את הזיקה המפורשת לשמיני עצרת בקריאה בתורה אנו עושים בס"ת שני, בקריאת המפטיר, שם אנו מפטירים מכל המועדות בפרשת קרבנות המועדות שבפרשת פנחס. וכאמור גם שמיני עצרת יש לו חיוב מיוחד בקרבנות מוסף. ובאותה קריאה אנו קוראים: "ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ולאחר מכן בא הפירוט של קרבן מוסף של שמיני עצרת.

ההפטרה בנביא, על פניה, לכאורה אין לה שום קשר לשמיני עצרת. שכן אנו מפטירים (היום כבר לא, משום ששמיני עצרת הפך להיות שמחת תורה) בעניין חנוכת המקדש (מלכ"א, ח, נד) בחלק הנוגע לברכה שבירך שלמה את כל קהל ישראל. אלא שבסיום אותו עניין נאמר שבני ישראל עשו חנוכת המקדש שבעה ימים, ומיד בסמוך לחנוכת המקדש המשיכו לחוג את חג הסוכות שבעה, "שבעת ימים ושבעת ימים – ארבעה עשר יום. ביום השמיני (שהוא שמיני עצרת) שלח את העם" (שם, סו). כלומר, גם בהפטרה עניין שמיני עצרת כמעט נפקד זכרו. אלא שבפרשה המקבילה (דבה"ב, ז, ט) נאמר: "ויעשו ביום השמיני עצרת. כי חנוכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים (=הרי עשרים ואחד לחודש). וביום עשרים ושלושה לחודש השביעי שלח את העם לאהליהם". אם כן העם שמר על שמיני עצרת שהוא עשרים ושנים לחודש, ורק למחרת שבו לביתם. אין ספק, שהתייחסות משונה זו של המקרא לשמיני עצרת אומרת דרשני.

בתפילה אנשי כנסת הגדולה הגדירו אותו כזמן שמחתנו, כמו את חג הסוכות, אבל שלא כבחג הסוכות אנו מייחדים לו בתפילה את הביטוי הבא: "ביום חג שמיני עצרת הזה", וי"א שאין לומר חג (שו"ע, או"ח, תרסח, א, הגה) לכן אנו מברכים עליו שהחיינו.

כך יוצא, שמיוחד הוא שמיני עצרת בתורה, בנביאים ובתפילה. וצריכים אנו לעמוד על ייחודו. אך אין ספק, שחג השבועות שגם הוא נקרא עצרת דומה לו, אלא ששמיני עצרת הוא עצרת של סוכות, וחג שבועות הוא עצרת של פסח, למרות המרחק הגדול בזמן ביניהם (רש"ר הירש, חורב). ובכל זאת, למרות המיזון הרב שיש בין שבועות לשמיני עצרת, שמיני עצרת היה ונשאר ייחודי. שכן רק על שמיני עצרת דנו אם הוא רגל בפני עצמו, ולאלו עניינים (סוכה, מז, ב – מח, א). ורק שמיני עצרת הוא ממש שמיני לחג הסוכות, בעוד שחג השבועות הוא החמישים יום אחרי יום ראשון של פסח. אלא שעניינו ברשימה זו שמיני עצרת, האשר לחג השבועות, עוד חזון למועד.

שמחה במצוות ושמחה בה'

כאמור גם חג הסוכות וגם חג שמיני עצרת הוגדרו ע"י אנשי הכנסת הגדולה כזמן שמחתנו. ובכל זאת הבדל גדול יש ביניהם. בחג הסוכות השמחה היא במצוות, ואילו בחג שמיני עצרת השמחה היא בה'. ואי אפשר לשמחה בה', בלי שקדמה לה שמחה במצוות וכך יוצא חג הסוכות הוא האמצעי המביא לדרגה הנעלה של שמיני עצרת. ולדרגה זו יכול להגיע רק עם ישראל כעם ה'.

כאמור, בחג הסוכות מצווים אנו בשתי מצוות: במצוות הישיבה בסוכה ובמצוות נטילת לולב. על מצוות נטילת לולב נאמר "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים" (ויקרא, כג, מ). מצוות הסוכה היא הוראה ושבח לה' על ניסיו וחסדיו לאבותינו ולנו בעצם קיומנו, אך הוא גם בחינה לנו אם מוכנים אנו לראות בעוה"ז דירת עראי ובעוה"ב דירת קבע, ואם מוכנים אנו להתנהג כתואם. קיום מצוות סוכה כהלכתה וכמשמעותה מכשירה אותנו לשמוח לפני ה' כשאנו נוטלים את הלולב. אותה שמחה לפני ה', היא שמחה במצוות שה' ציווה אותנו בהוויה ובהוויה הזמנית של המצוות. מדין תורה נוטלים את הלולב במקדש שבעת ימים, כי במקדש ניתן לשמוח לפני ה', ואילו בגבולין רק יום אחד.

השמחה במצוות, היא השמחה בדרך, היא השמחה במתכון, היא השמחה באותה נורמה, היא השמחה באותה הויה, היא השמחה בהוויה של חיי מצוות. לשמחה זו אדם יכול להגיע לאחר שטעם טעם של חיי תורה ומצוות. ולשמחה זו יכולים להגיע גם הגויים לכשיכירו, באחרית הימים, בה' ובתורתו, ויעלו לחוג את חג הסוכות בהר הקודש בירושלים.

אולם *יש שמחה נעלה משמחת המצוות*, והיא השמחה בה', גם בלי כל שמחה במצוות. ושמחה כזו היא השמחה בשמיני עצרת שאין בו מצוות. וכשהיהודי שמח בשמיני עצרת, הוא שמח רק בה'. ואין שום צרכים של האדם מעורבים בשמחה זו כלל. אלא הערצת ה' היא המביאה לשמחה זו, אהבת ה' היא המביאה לשמחה זו, ידיעת ה' היא המביאה לשמחה זו. ולשמחה זו יכול להגיע רק למי שכל חייו ולמי שכל הווייתו הם לה', וכזה הוא רק עם ה'. העם היהודי כשהוא מתנהג על פי התורה המצוות.

שמיני עצרת מבטא את ייחודו של העם היהודי על רקע תפישת עולמו האוניברסלית של עמנו, לפיה כל אומות העולם עתידים להכיר בה', "אמר אליעזר, הנה ע' (=שבעים) פרים (=שמקריבים בחג הסוכות) כנגד מי? כנגד ע' אומות, פר יחיד (שמקריבים בחג שמיני עצרת) למה? כנגד אומה יחידה (=העם היהודי). משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו (=אומות העולם), עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון (=שמיני עצרת) אמר (=המלך, הקב"ה) לאוהבו (=העם היהודי), עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך" (סוכה, נה, ב). הסעודה הקטנה שאותה מכין אוהבו של המלך למלך היא כולה רק לשם המלך, ולכן המלך נהנה מאוהבו, יותר מן הסעודה הגדולה שהכינו לו עבדיו, וזאת משום שהיא איננה רק לשם המלך בלבד.

שמחת שמיני עצרת היא דרגה נעלה בעבודת ה' והעם היהודי צריך לשאוף להגיע אליה. וכשהוא יגיע אליה הוא ישנה את כל אורח חייו. כל אורח חייו, בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו, יהיו אלוקיים והם יהיו מיוחדים במינם.

חיי העם היהודי כעם ה'

שמיני עצרת משמעותו המעשית שהאלוקות היא במרכז חיי העם היהודי יום יום. ודבר זה בא לידי ביטוי בנורמות חיים ייחודיות שאין להן אח ודוגמה אצל הגויים. בקריאת התורה של שמיני עצרת אנו קוראים על מצוות מעשר שני. לפי מצווה זו, בשנה הראשונה, השנייה, הרביעית והחמישית לשמיטה, היהודי מפריש עשירית להעלות לירושלים עיר הקודש, "במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם", ושם יאכלנו בשמחה ובטהרה, "למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים". משמעות מצווה זו ברורה למדי. ביהדות לא העושר עיקר, אלא עבודת ה' היא העיקר, ולכן עשירית מיבולו היא קודש לכך שילך לעיר הקודש והמקדש ויתקדש.

בקריאת התורה של שמיני עצרת אנו קוראים על מצוות מעשר עני. לפי מצווה זו היהודי מפריש

(סוף בעמוד 4)

הקפות שניות...

השלב השני בהסכם

מאת יעקב אדלשטיין

השלב הקריטי ביותר של הסכם אוסלו מתחיל עכשיו. הבחירות למועצה הפלשתינית; העברת סמכויות לאש"ף; נסיגת צה"ל מחוץ לאזורים מאוכלסים – כל אלו הם, למעשה, ההכנות לבנייתה של מדינת פלשתינית בישע. עד כה עסקו הצדדים ביישום השלב הראשון בהקמת הממשל העצמי בעזה וביריחו. אולם השלב השני הוא הרבה יותר מסובך ומסוכן. הוא דורש זהירות מירבית בביצוע.

מה אומר הסכם הביניים בין ישראל לאש"ף בנושאים אלה? כך נאמר בו: "הסכם הביניים יפרט, בין השאר, את מבנה המועצה, מספר חבריה, והעברת הסמכויות והתחומי האחריות מהממשל הצבאי הישראלי והמינהל האזרחי לידי המועצה. הסכם הביניים יפרט גם את סמכות הביצוע של המועצה, את סמכות החקיקה שלה... ואת גופי השיפוט הפלשתינאים העצמאיים. הסכם הביניים יכלול הסדרים אשר יישמו עם כינון המועצה, בהם תיטול המועצה את כל הסמכויות שהועברו קודם לכן. לאחר כינון המועצה יפורק המינהל האזרחי, והממשל הצבאי הישראלי ייסוג".

ובעניין נסיגת צה"ל נאמר בהסכם: "בפריסתם מחדש של כוחותיה הצבאיים, תנחה ישראל על־ידי העיקרון שיש לפרוס מחדש את כוחותיה הצבאיים מחוץ לאזורים מאוכלסים. המשך הפריסה מחדש במקומות מוגדרים ייושם בהדרגה באופן העולה בקנה אחד עם נטילת האחריות לסדר הציבורי ולבטחון הפנים על ידי כוח המשטרה הפלשתינאי".

איך מבצעים למעשה את הסעיפים הללו בהסכם? על כך מתנהל דיון בימים אלה בדרג מדיני בכיר, שכולל את ראש הממשלה, שר החוץ, הרמטכ"ל ובכירים אחרים.

ביצוע סעיפים אלה פירושם, הנחת יסוד למדינה פלשתינית, הקמה מוקדמת פרלמנטרית, שיקנו יסוד המוקדי לממשל הפלשתינאי. נסיגת צה"ל ממרכזי הערים הגדולות תשמיט בכוחו של צה"ל את ההגנה על הדרכים והכשיל את יסוד הביטחון של ההגנה על המתיישבים ביו"ש. ההסכם אינו קובע, מה תהיה סמכות המועצה שתיבחר. האם תהיה לה סמכות של פרלמנט, זכות חקיקה, או של ועד ניהול מקומי? אש"ף מעוניין שהמועצה שתיבחר תהיה בת 120 איש, כמו הכנסת, ואילו ישראל דוגלת בגיבה מצומצמת. מספיק מועצה של עשרים וחמישה חברים.

הדוקס הוא, שבסבבי הסכם אוסלו היו מעוניינים בפריצת הדרך עם אש"ף, אבל לא התעניינו בתוצאות של השלב השני.

יש גישה האומרת, שאת המו"מ על ביצוע הסכם הביניים יש לדחות בכל האפשר. זאת גישת העובדה שהשלב הראשון אינו מיושם: הממשל העצמי הפלשתינאי אינו פועל כנדרש. האכיפה הפלשתינית לא בוצעה. הסכנות הצפויות בשלב השני של ההסכם הן רבות, ולכן יש להיזהר בכל צעד. גישה אחרת אומרת, שישראל לא תוכל להתחמק מביצוע השלב השני של ההסכם ויש לבצע את ההסכמים. גם אם יש בהם סיכון ברור. בעלי גישה זו אומרים, שאין להעמיד תנאים מוקדמים לביצוע השלב השני של ההסכם, כל עוד לא בוצעו סעיפים בשלב הראשון.

שעת המבוכה

המו"מ על ביצוע השלב השני מעמיד את גורמי הממשל בישראל לפני [illegible]. [illegible] במבחן שני יסודות: האמינות של הממשלה בביצוע ההסכמים, הסיכונים הביטחוניים שיוצרו יציאת ההסכם בשלב השני. הממשלה המדינית נמצאת בהתלבטות גדולה. היא חשה שבאה שעת המבחן. עד עכשיו היו תגובות [illegible] של [illegible] הבית הלבן בוואשינגטון. [illegible] אחר כך המעמד עם המלך חוסיין בוואשינגטון. אבל עכשיו באה שעת האמת, וזהו שעת מבחן ומבוכה [illegible].

נכון, ההסכם הביא תוצאות [illegible] בעולם הגדול. [illegible]

אבל אם לא יבוצע השלב השני של ההסכם, [illegible]

האם המחיר של ביצוע השלב השני הוא כבד? [illegible]

הגישה של ראש הממשלה, יצחק רבין, אומרת: הבה ננהל מו"מ על כל סעיף בנפרד. תחילה נדבר על בחירות, על סמכות המועצה ועל גודלה. על הסמכויות שתועברנה בענייני מסים, חינוך, בריאות, רווחה, תיירות. אך לא לעסוק בנקודות בעייתיות, כגון שליטה על מקורות המים ועל הקרקעות. רק בשלב הסופי נדבר על הנסיגה. וגם אז לדון על ערים שונות, ולא על כל הערים. תיתכן הצעה לקיים בחירות בחלק מן השטחים, כדי להעמיד במבחן את התהליך. לעומת זה, אומרת הגישה של שר החוץ, שמעון פרס, שאין טעם להתחמק. יש לדבר על כל הנושאים שעומדים על סדר היום. הסיכונים הביטחוניים צריכים לקבל פתרון צבאי, אבל אין בהם כדי לעצור את התהליך.

המו"מ על עריכת בחירות ייתקל בבעיית ירושלים, ובבעיית שטחים שלדעת ישראל צריכים להישאר תחת שליטתה. חברון היא דוגמה לעיר בעייתית, שכן זוהי עיר שבה גרים גם יהודים, ולכן ייתכן שההסכם אינו כולל אותה ברשימת הערים שבהן יש אוכלוסייה צפופה ערבית בלבד. מה עוד שיש צורך בסלילת דרכים חילופיות במקום הדרכים שעוברות במרכזי הערים. אלה הן בעיות שיש צורך לדון בהן בזהירות מירבית, תוך הבנת כל ההיבטים הביטחוניים והמדיניים בכל צעד.

בין סוריה לאש"ף

יש קשר סמוי בין המו"מ עם אש"ף לבין המו"מ עם סוריה. הדרישה היסודית של סוריה היתה לפנים, שכל מו"מ עמה צריך לכלול גם את הנושא הפלשתיני. אחרי ההסכם בין ישראל לאש"ף הורידה סוריה את הנושא הזה בתור סעיף מוקדם לכל מהלך, אם כי עקרונית היא עדיין דוגלת בבעיה הפלשתינית כחלק מהסכסוך הכולל. מאחר שערפאת לא התחשב עם אסד, בבואו לעשות הסכם עם ישראל, ולא ביקש את רשותו, רואה את עצמו אסד משוחרר מלתאם עמדות עם ערפאת.

התקדמות במו"מ עם סוריה עשויה לשחרר את ישראל מהלחץ לקיים את הסכם אוסלו. ערפאת ימצא את עצמו בצל, מול ההסכם בין ישראל לסוריה. הוא יטען שהודות להסכם עמו יכולה ישראל להגיע להסכם עם ירדן ועם סוריה, אבל יוכח בגלוי שלא הנושא הפלשתיני עומד בראש סדר היום של סוריה וכך המו"מ עם אש"ף לביצוע הסכם אוסלו יעבור לדרגה שנייה בחשיבותו, ואפשר יהיה לדחות את הביצוע בכל האפשר, כמובן באמצעות טענות, שאש"ף אינו מקיים את ההסכם בעניין תיקון "האמנה הפלשתינית", ובעניין מניעת הטרור. כל עוד עניינים אלה לא סודרו, אי־אפשר להתקדם לביצוע הסעיפים האחרים בהסכם אוסלו.

ניתוק הקשר בין הבעיה הפלשתינית לבין הסכסוך עם סוריה הוא לטובת ישראל. זאת על סמך ההנחה שהיתה מקובלת תמיד, שהמו"מ צריך להתנהל עם כל גורם ערבי לחוד, ולא עם כולם יחד.

ייתכן שלאסד יש אינטרס ללמד לקח את ערפאת, שלא תיאם עמו עמדות, ולכן גם הוא לא יתאם את עמדותיו בהקשר הפלשתינאי. הוא שלל את הסכם אוסלו, וכלי התקשורת הסוריים גינו את ההסכם. לכן סוריה לא יהיה לה עניין להתנות התקדמות במו"מ עימה בביצוע הסכם אוסלו. גם ירדן איננה קשורה בביצוע הסכם אוסלו, שנעשה בלי תיאום עימה. כך ישאר הנושא הפלשתיני בצד, לעומת הנושאים האחרים הקשורים לסוריה או לירדן.

באשר למו"מ עם סוריה, סבורים שזה יהיה מו"מ ממושך, כל עוד לא יחול שינוי בעמדה הסורית היסודית, הדוגלת בנסיגה מהגולן כמפתח לכל התקדמות במו"מ. סוריה לא מוכנה לשום מחוות, נוסח סאדאת או נוסח חוסיין, כדי לשכנע את דעת הקהל בישראל ברצינות גישתה לעניין השלום. אסד לא מעוניין בשום מפגש פומבי עם מנהיג ישראלי.

את הכרזות שנתלו בדמשק בזכות השלום של אמיצים וגיבורים רואים כאמצעי שיכנוע של דעת הקהל בתוך סוריה, שכן המעבר מתעמולה עויינת קיצונית נגד ישראל למו"מ על שלום דורש "חינוך מחדש" של השכבות הסוריות, שאינן עוקבות אחר ההתפתחות בבירות הסורית. בניגוד להפגנות של גורמים רשמיים, הטוענים שאם לא יהיה הסכם שלום עם סוריה, עלולה סוריה להצית אש, להדק את קשריה עם איראן, או להחריף את המלחמה בלבנון, ולאיים על ירדן ואש"ף שלא להתקדם לשלום, יש גורמים אחרים הסבורים שהאיום המלחמתי הסורי איננו מציאותי כיום, וכי גם אסד מבין שבאמצעים מלחמתיים הוא לא ישיג דבר.

אסד יודע שלסוריה אין כיום אופציה למלחמה נגד ישראל, ומכאן סיסמאות השלום שנתלו בחוצות דמשק לכבוד בואם של השליחים האמריקאים.

הריכוך בעמדה הסורית נובע מהחישוב הקר שאין אופציה למלחמה נגד ישראל, הן מבחינה מדינית והן מבחינה צבאית. העולם הערבי לא יסייע לסוריה במלחמה זו. במיוחד לאחר שנסתיימה מלחמת המפרץ. בלי סיוע ערבי ובינלאומי, לא תוכל סוריה לפתוח במלחמה, שיש בה סיכונים צבאיים לדמשק, סיכונים שיכולים לזעזע את השלטון הסורי בשליטת אסד.

הקשר בין המו"מ עם אש"ף לבין המו"מ עם סוריה הוא בחישובים הישראליים, היכן להאיץ את המו"מ והיכן להאיט.

ירושלים תחילה

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר

ראש עיריית ירושלים, אהוד אולמרט, העלה לפני ימים אחדים את ההצעה לגשת מיד לדיון על מעמד ירושלים ולא לדחות אותו לשלב הסופי של השיחות על ההסדר הסופי בין ישראל ואש"ף. הצעת ראש עיריית ירושלים לא זכתה לתגובות תמיכה נלהבות מצד הממשלה מסיבות מובנות. העלאת נושא ירושלים לדיון עתה עשויה לשבש את התוכנית המקורית של אדריכלי "תוכנית ההונאה הגדולה", פרס־בוילין־רבין כפי שהתוותה באוסלו. בתשבץ "תהליך השלום" של ממשלת השמאל יש לירושלים משבצת מרכזית. עוד בימי אוסלו, שם זומו ותכננו שמעון פרס ויוסי ביילין את "תוכנית ההונאה הגדולה" שלהם, היה ברור לחבורה שניהלה את המו"מ עם אש"ף בחשאי, כי ירושלים תהיה אחד המכשולים הגדולים בדרך לביצוע תוכניתם. מן הבחינה האישית, לא היה קושי גדול לפרס ובוילין למכור גם את ירושלים בנזיד עדשים של "שלום" מדומה.

גם אצל יצחק רבין, שעלה על עגלת "תוכנית ההונאה הגדולה" בשלב מאוחר יותר, ירושלים המאוחדת כבירת ישראל בלבד, אינה עומדת בראש דאגותיו. אך רבין, פרס ובוילין ידעו כי ירושלים נטועה עמוק עמוק בלב העם היהודי לדורותיו. לא רק בלב היהודים אזרחי מדינת ישראל, אלא בלב מיליוני היהודים בעולם. רק משום כך הם לא העזו לכלול את ירושלים בין הנושאים שיטופלו במסגרת הסדר הביניים של ה"אוטונומיה", ולכן כללו את ירושלים בין הנושאים בפרק החמישי של "הצהרת העקרונות", אשר יידונו במו"מ על ההסדר הסופי.

כך נראה הדבר בחלק הגלוי של ההסכם עם אש"ף. אך יאסר ערפאת וחבורתו ניהלו מאבק עיקש באוסלו על מספר נושאים שנראו להם עקרוניים, ובראשם נושא ירושלים. יאסר ערפאת ואש"ף לא ויתרו על תביעת הערבים כולם, שירושלים תחזור לידיים ערביות. רק לאחר שקיבלו הבטחות ובטחונות בעל־פה ובכתב, כמו זו שבמכתבו הסודי של שמעון פרס, בו הוא הבטיח לקיים את כל מוסדות הפלשתינים בירושלים, רק אז הסכים ערפאת לתת ידו ל"תוכנית השלבים" שנכללה כחלק אינטגראלי בתוך "הסכם אוסלו".

"תוכנית השלבים" מטרתה להתגבר על ההתנגדות העזה להסכם עם אש"ף, *של היהודים בישראל ובגולה*, ע"י כרסום בשלבים בדעת הקהל הישראלית. המטרות של פרס ובוילין בעת ניהול המו"מ באוסלו היו ברורות. הנחת העבודה הבסיסית שלהם היתה שאין כל סיכוי להגיע ל"שלום" המיוחל שלהם מבלי להיענות לדרישות הבסיסיות של הערבים. דרישות אלה כללו את נסיגת ישראל לקווי '67, כינונה של "מדינת פלשתין העצמאית", וחלוקתה מחדש של ירושלים, סילוק כל המתיישבים היהודים מיש"ע והענקת "זכות השיבה" לערבים שנטשו ב־'48 ו־'67.

הכרסום המתמשך

בינתיים חלפה שנה מאז נחתמה "הצהרת העקרונות" על מדשאות הבית הלבן. בשנה זו החלה ממשלת ישראל לבצע את ההתחייבויות שקיבלה על עצמה, בביצוע חרוצי. בתקופה זו הצטבר מידע רב שע"י ניתוחו ניתן לעמוד על המטרות, הכוונות והציפיות של הצדדים להסכם, ישראל ואש"ף. את המידע הזה ניתן למצוא בהסכמים, בהסדרים, בדיונים וב"מחות בנות האמוץ" בשנה הזו. אך מעל לכל כבר הצטבר מידע רב מביצוע התוכנית "עזה ויריחו תחילה".

תוכנית "העבודה" על דעת הקהל הישראלית, בשיטת הכרסום האיטי הוחלה למעשה מיד עם היוודע דבר המו"מ החשאי שניהלו פרס ובוילין באוסלו. הממשלה ובראשה יצחק רבין ושמעון פרס, הלכו במסע הסברה מסיבי, תוך גיוס כל עוזרי התקשורת וההסברה הממלכתיים. במרכז הקמפיין הזה הם העמידו את הטענה כי "ללא הכרה באש"ף כנציג הלגיטימי של העם הפלשתיני אין עם מי לנהל מו"מ על שלום". הם התעלמו מן העובדה שממשלת ישראל בהכירה באש"ף באותו מעמד הצילה את ארגון הטרור הזה ואת העומד בראשו, יאסר ערפאת, מהתפרקות סופית, בשעה שהוא היה בשפל חסר תקדים מכל הבחינות. לרבין ולפרס גם לא היה איכפת לתת לגיטימציה לאש"ף וע"י כך לפתוח לפניו את שערי ארה"ב, שהיו נעולים עד אז בפני ארגון טרור זה. את העובדות האלה ניסתה ממשלת השמאל להסתיר עד כמה שאפשר מאזרחי המדינה. לעומת זאת התרכזה המערכה על דעת הקהל הישראלית בהבלטת ה"הישגים" של ההסכם עם אש"ף. הם הבליטו בהסברה את העובדה שמדובר ב"הסכם ביניים" על כינון "אוטונומיה" בלבד. יתירה מזאת, הסביר יצחק רבין, אף את הסדר הביניים חילקו לשלבים ע"י התוכנית "עזה ויריחו תחילה", כך שניתן יהיה לעקוב במעקב צמוד אחר ההתפתחויות, ולראות אם אכן פנו הפלשתינים לשלום אמיתי. בנוסף, כך הסבירו רבין ופרס, נושאים חשובים ומרכזיים כגון ירושלים, ההתנחלויות, הגבולות, הפליטים וסידורי הביטחון, הושארו במתכוון לדיון על ההסדר הקבע, כדי שישראל תוכל לעמוד על כוונות הערבים ועל מגמת פניהם.

ברור שכל ה"הסברים" הללו לא היתה להם אחיזה במציאות. הם נועדו להפחית עד למינימום את ההתנגדות להסכם עם אש"ף בקרב דעת הקהל הישראלית. התברר כי הטקטיקה הזו, של ניצול הרצון והשאיפה של אזרחי ישראל לשלום אמת ולבטחון אישי ולאומי, תוך הסתרת האמת העובדתית על מה שטמון בחובו ההסכם עם אש"ף, פעלה יפה.

סקרי דעת הקהל שנערכו לאחר חתימת "הצהרת העקרונות" בוואשינגטון, הראו כי לפחות חמישים אחוז מאזרחי ישראל תומכים במדיניות הממשלה. נתונים אלה נתנו "אור ירוק" לרבין ופרס להתחיל במירוץ אחר ה"שלום", תוך ביצוע השלבים הנוספים של תוכנית הכרסום בדעת הקהל הישראלית.

הגורם הקריטי

רבין ופרס הבינו כי גורם הזמן בביצוע "תוכנית ההונאה הגדולה" שלהם, הוא גורם קריטי. ככל שהם ימהרו בביצוע תוכניתם ויקבעו יותר עובדות בלתי הפיכות בשטח, כך יקשה לבטל את מה שנעשה, באותו שאזרחי ישראל יתפקחו וגם אלה שתמכו בממשלה יבינו שהממשלה הוליכה אותם שולל. הזמן המקסימלי שעמד לרשות רבין בעת חתימת ההסכם עם אש"ף לקביעת עובדות בשטח, היה שנתיים, דהיינו, עד סוף 1995. גם אם לא יוקדמו הבחירות הכלליות הרי שנת '96 תהיה שנת בחירות עם כל מה שמשתמע מכך לגבי אפשרות קידום תוכניות מסוג תוכנית ה"שלום" של הממשלה הזו. לאור מצב עובדתי זה החלו רבין ופרס במירוץ אחר ה"שלום", כשהוא מלווה בהמשך הכרסום בדעת הקהל.

מאחר שביצוע ההסכם עם אש"ף נעשה באילוץ הזמן, הרי שהתברר מהר מאוד כי "הצהרת העקרונות" נשארה למעשה נייר חסר משמעות לעומת מה שהתבצע למעשה בשטח. במהלך השנה התברר כי לא מדובר ב"אוטונומיה" כי אם במדינה פלשתינית בדרך. לא מדובר על הפסקת פעולות הטרור והרצח של יהודים אלא "הגדרת רמת האלימות". לא מדובר יותר על עזה ויריחו "תחילה", אלא על התבססות אש"ף, והחמאס והג'יהאד האיסלאמי בשטחים שנמסרו להם, כבסיס להמשך השתלטותם על ארץ־ישראל. לא מדובר על "משטרה פלשתינית" שתפקידה לעסוק בביטחון פנים בלבד, אלא בהקמת כוח צבאי והקמת שירותי ביטחון שישרתו את המדינה הפלשתינית. לא מדובר על שיתוף בין ישראל וה"אוטונומיה", אלא בהיפרדות ובהתנתקות. בסך הכל התברר, במשך השנה שחלפה מאז נחתם ההסכם עם אש"ף, כי יאסר ערפאת וחבורתו אינם חושבים כלל על תהליך שלום אמיתי אלא על "תרגיל שלום" שנועד להאחז בכל שטח שהם יוכלו להשתלט עליו, ולהבטיח משטח זה את המשך המלחמה נגד היהודים ומדינת ישראל בהתאם ל"תוכנית האב" הערבית, קרי לשחרר את כל האדמות הערביות מידי היהודים ולשרש את "השתל הלא אורגני" מן המזרח התיכון.

ה"איום" על הציבור

לאחר שעזה ויריחו נמסרו לידי אש"ף, התברר יותר ויותר מה הן הכוונות האמיתיות של יאסר ערפאת בכל מהלך "השלום" המשותף שלו עם רבין ופרס, עברה הממשלה לשלב הנוכחי של הכישול בדעת הקהל. המוטיב המרכזי בשלב זה הוא ה"איום" שבו מאיימים חברי ממשלת השמאל על כל מי שמבקר צעד מן הצעדים שלה, שרובם ככולם הם צעדי כניעה לדרישות אש"ף. ה"איום", בניסוחים השונים, מתבטא בכך שאי היענות לדרישה זו או אחרת של אש"ף או יאסר ערפאת, עלול להביא או למוטט את תהליך "השלום" כולו. והאם כדאי בסכסוכון שד הזה להכשיל את כל "התהליך ההיסטורי" הזה בגלל פרט זה או אחר? פרס ויתר חבריו נותנים בו במקום את תשובתם לשאלה זו: "השלום חשוב מכל דבר אחר". לדידם ה"שלום" חשוב יותר מביטול סעיפי "האמנה הפלשתינית". הוא אף חשוב יותר מהפסקת הטרור והפיגועים נגד היהודים. ה"שלום" חשוב מהמשך קיום ההתיישבות היהודית ביו"ש, והוא אף חשוב יותר ממיסוד הפעילות הענפה שמקיים אש"ף ב"אוריינט האוס" בירושלים המזרחית. לאחרונה נוספה גם רמת הגולן לרשימת הדברים ש"השלום חשוב מהם". הטקטיקה הזו של "השלום חשוב מ..." פעלה עד כה לא רע, ורבין ופרס הייטבו לראות בסקרי דעת הקהל שמהם עולה כי מצבם לא הורע בבירור משמעותית למרות הזיעזועים והריצה אחר יאסר ערפאת. השיטה הזו פעלה עד שהממשלה הגיעה לשלב ה"טיפול" במו"מ בערוץ הסורי. בשלב זה יצא המרצע מן השק. לרוב רובם של אזרחי המדינה התברר כי הם הולכו שולל במשך השנה האחרונה, וכי ה"שלום" שאחריו רודפת הממשלה אינו שלום אמיתי אלא בהוזה מסכת רצופה של הונאות שמטרתן היענות לכל הדרישות הערביות מבלי לקבל למעשה בתמורה דבר. כאשר התבררה עובדה זו והתמוטטה גם כל מערכת ההסברה שמגמתה היתה לכרסם בדעת הקהל הישראלית ע"י קביעת עובדות בלתי הפיכות.

האותות פשוט תילו להאבין לרבין ופרס גם יחד, התוצאות מתקפות בבדיקות האחרונות בסקרי דעת הקהל המורים לראשונה שמנהיג הליכוד זוכה לאחוזים גבוהים בראש הממשלה. על רקע זה הצעה להעלות את ירושלים לדיון מיידי היא חיונית כי העלאת נושא זה לדיון עתה תעמיד במבחן את אחת ה"הבטחות" האחרונות של ממשלת השמאל שירושלים תישאר לנצח בירתה המאוחדת של מדינת ישראל בלבד. ברור כי הצעה זו לא תזכה להיענות בצידו של ראש הממשלה, אך דווקא בתקופה זו של התמוטטות כללית של אמינות הממשלה וראשה רצוי לחזור לדיון הזה של "ירושלים תחילה", כדי לחייב את יצחק רבין לפעול על פנה לעצור את הסחף המסוכן המתכנן במעמד ישראל במזרח ירושלים.

אותם סימפטומים

מאת יצחק דויטש

הדברים שנאמרו ע"י ראש הממשלה, יצחק רבין, בישיבת סיעת העבודה שדנה בעניין הגולן ויוזמת החקיקה של ח"כ אביגדור קהלני ושותפיו (בפירוק) הם מעניינים ביותר. על פי התיאורים בעיתונות, דרס המכבש של יצחק רבין אחד־אחד את כל ח"כי העבודה שהתייצבו לצידו של קהלני.

הטקטיקה הפנימית מעניינת, אבל היא פחות חשובה. מה שחשוב הוא הטיעונים המהותיים. התרחיש שהוצג: מדינת ישראל מאוימת ע"י הטרור האיסלמי הקיצוני. בטווח הארוך והבינוני, איראן הולכת לנשק גרעיני ונשק מתוחכם שעלול לפגוע בישראל. נימוק נוסף: השכול. הסך הכל הוא מדינת ישראל נמצאת במצב ללא מוצא. אם היא לא תגיע להסכם שלום, גם במחיר נסיגה כוללת מהגולן, אזי היא נמצאת בבעיה קיומית.

היו לו "טענות מוסריות כבדות". רוב מיוחס פירושו גזענות נגד התושבים הערבים, אזרחי מדינת ישראל. במשך שנים, עד היום, נחסמה בפני הערבים האפשרות להשתתף בממשלה ובוועדת החוץ וביטחון. אז מצפונו היה שקט. היום כשיש להכריע על עתידה של מדינת ישראל המצפון האנכי נוגעי התעורר. ניחא. אך זו נקודה צדדית. התיאור על הבעיה הקיומית של מדינת ישראל הוא המפתח.

אם הדברים הועלו כטיעונים טקטיים, מילא. זהו עניין של טעם. אבל החשש הגדול הוא שיצחק רבין אמנם נתקף בפאניקה. הוא אחוז בהלה. את הפחד הזה הוא מעביר לסביבתו.

זאת הסכנה הגדולה ביותר שיש היום למדינת ישראל. בתקופת ההכרעה הגדולה ביותר עומד בראשה אדם שנתקף בהלה ומקבל החלטות מתוך לחץ.

חוזרים הסימפטומים שעליהם הצביע עזר ויצמן, מפקד חיל האוויר וראש אג"ם, היום נשיא מדינת ישראל, על תפקודו של יצחק רבין ערב מלחמת ששת הימים. "מיום שהמתיחות פלשה לתוך חיינו, ביום העצמאות – ובפרט עם גבור גיוס הכוחות ודיווחי המודיעין על חדירת כוחות מצרים למדבר סיני – הרגשתי שמצבו ויציבותו של הרמטכ"ל, יצחק רבין, הולכים ומתערערים. זה בא לכלל ביטוי בשינוי ההחלטות, בביטויים של חרדה מפני הצפוי ובהעדר יכולת להחליט. רבין נסך חוסר ביטחון סביבו. זה היה גלוי. בפגישות עם ראש הממשלה ובדיון המטה הכללי" ("לך שמים, לך ארץ", עמ' 258). המשך הדברים ידוע. מה שחשוב לענייננו הוא שאז, כמו היום, האיש נתפס לחרדה. הוא נסך ונוסך חוסר ביטחון סביבו.

ובמצב זה הוא יחרוץ את גורל ישראל? החמור יותר, היום לעומת אז, הוא בכך שאז לא קיבל ההחלטות. היום הוא מקבל ההחלטות.

סליחה, ממה הוא נעלב?

"לא היה רמאי בראש הממשלה הזה בישראל", הכיח ח"כ עוזי לנדאו מהליכוד לעבר ראש הממשלה בישיבת הפגרה שדנה בהתפתחויות ברמת הגולן. יצחק רבין עזב נסער את אולם המליאה. "כל זמן שיו"ר הליכוד לא יגנה את דברי ח"כ לנדאו, אני לא מוכן להצביע את נאומו", אמר בטרם יצא מאולם המליאה.

קשה להבין על מה נסער ראש הממשלה. לא ברור במה הוא נעלב. לא שהניסוח של עוזי לנדאו היה שיא העדינות. אבל מבחינה עובדתית התיאור של עוזי לנדאו רחוק מלהיות עלילה. בכל הופעותיו לאורך שנים, בערב הבחירות האחרונות ובמצע מפלגתו, נקבעה עמדה נגד נסיגה מרמת הגולן. "מי שירד מרמת הגולן יפקיר את בטחון ישראל". ולעשות היום ההיפך, האם אין זו רמאות? או במה נעלב יצחק רבין?

"כל עוד אני ראש ממשלה לא יוטל מס על הבורסה", היתה ההודעה החד משמעית. לא היתה זו הצהרה לגבי מצב נתון במועד מסויים. זו היתה הצהרה אסטרטגית על פיה אנשים קיבלו החלטות לטווח ארוך. ובעבור שבועיים להטיל מס על הבורסה, האם אין זו רמאות?

לא מדובר במשהו לא ברור. בתחום האפור שבין שקר לאמת. הרמאות היא ברורה. חד וחלק. אפשר כי בעולם העדכונים החדש, רמאות היא תעודת כבוד לראש ממשלה. או במה הוא נעלב? ממה הוא נסער? אם יש לו טענות, הוא צריך להפנותן לאדם אחד, לעצמו.

שיחה עם הרב חיימק'ה דאום מרמת מגשימים

התקשורת מבליטה מאוד את המיעוט השולי בגולן המוכן לוותר על ביתו

מאת שאול שיף

הרב חיימ'קה דאום, ראש הישיבה התיכונית בבית־שאן, שנפתחה זה עתה, נוטל חלק פעיל במסע ההסברה נגד נסיגה כלשהי מרמת הגולן. הרב דאום הוא בנו של הרב יחזקאל דאום זצ"ל, שנטע אוהלו עם משפחתו הענפה ב"רמת מגשימים" בגולן לפני 20 שנה וטמון בבית העלמין שלו. מעבר לשיקול הצבאי, המדיני, הערכי, ההלכתי והתועלתי – קיים הקשר שהוא "גבוה מעל גבוה" עם האבא הנערץ, שהציונות הדתית מבכה עדיין את הסתלקותו, ויידרשו הרבה מאד "רבינום", כדי להזיז את משפחת דאום והקשורים בה מביתם שבגולן.

הרב חיים דאום (26) נשוי לטלי לבית שטיינר ולהם שני ילדים. טרם שהתמקם עם משפחתו ברמת הגולן, התגורר הרב דאום הצעיר ברובע המוסלמי בעיר העתיקה. את חנוכו קיבל בישיבת "מרכז הרב" במסלול הארוך: תיכון וישיבה גבוהה.

הצופה: האם ראש הממשלה, יצחק רבין, באמת נראה בעיניך כחסר אחריות, ברצונו להחזיר את רמת הגולן בתמורה לשלום? האין הוא חושש בדיוק כמוך מפני סכנות אפשריות, כלום לא כדאי לקחת מעט סיכון מחושב?

ת. רבין טוען היום, שכדאי לקחת סיכון מחושב ולחתום על הסכם שלום עם סוריה תמורת רמת הגולן. אבל אותו רבין הציג גם דעה הפוכה בתכלית: לפני הבחירות דגל רבין בגישה, כי מי שיעלה על דעתו לרדת מרמת הגולן – יפקיר את בטחון מדינת ישראל.

לדעתי, רבין אינו מאמין במה שהוא טוען היום, ששווה לנטות הסכם שלום עם סוריה, אלא במה שטען לפני הבחירות, שגם בשלום לא תרד ישראל מהגולן. הסיבה לשינוי הקיצוני בעמדתו של רבין הוא לחץ. רבין נתון בלחץ להסכים לוותר על רמת הגולן מצד מר"ץ, מצד גורמים שמאליים במערך, מצד ארצות הברית ומצדדים נוספים.

אין ספק, שהחלטותיו של אדם בשעת לחץ נובעות מערכיו, מאמונתו, מבטחונו, מפחדיו ומהשקפתו. שינוי העמדה של רבין מתמיכה מוחלטת בהשארות ישראל בגולן לנכונות לנסיגה מכל רמת הגולן,

כתוצאה מלחצים פוליטיים – מלמד על האיש ועל ערכיו.

לגופו של עניין, מסירת רמת הגולן לסורים תמורת הסכם שלום אינה סיכון מחושב, אלא חוסר אחריות בטחונית. שלום יציב עם הסורים יהיה רק אם נשמור לעצמנו את העדיפות הצבאית. כאשר ישיגו הסורים יתרון צבאי – וזה מה שיקרה אם נחזיר להם את קו התילים ברמת הגולן – שום הסכם לא ישכנע אותם שלא לפתוח במלחמה אתנו.

ש. האם אתה אישית מאמין, כי ניתן להגיע לשלום עם סוריה מבלי להחזיר את רמת הגולן ואם כן על בסיס איזה הסדר?

ת. כמו שאמרתי: הדרך היחידה להגיע לשלום עם סוריה, היא בשמירת העדיפות הצבאית אצלנו. אסד מאמין בכל לבו בחלום סוריה הגדולה, וברגע שישיג יתרון עלינו יפתח מיד במלחמה, בלי התחשבות בכל הסכם שהוא.

עובדה היא, שהגבול עם הסורים הוא הגבול השקט ביותר מזה שנים רבות. גם כאשר הופלו מטוסים סוריים רבים ב"מלחמת שלום הגליל" לא עשתה סוריה מאומה ברמת הגולן. הסיבה היחידה לכך היא, היתרון הצבאי, שמקנה לנו הישיבה ב"קו התילים" ברמת הגולן, והישיבה בקווים הנוכחיים היא גם שתביא לשלום של קבע.

אין ספק שאם נסכים לנטוש את רמת הגולן נגיע מהר יותר להסכם שלום עם הסורים, אולם, שלום בר קיימא, שיוכל להתקיים שנים רבות, יכון רק אם לא תנתן לסורים האפשרות לשנות לטובתם את המאזן האסטרטגי ברמת הגולן.

ש. היש בסיס לידיעות החוזרות כי ציבור גדול ברמת הגולן יוותר על ביתו שם בתמורה לפיצויים הולמים?

ת. מעט מאוד אנשים ברמת הגולן מוכנים לוותר על ביתם בתמורה לפיצויים. הרוב המוחלט של תושבי הגולן, לא רק שאינם מוכנים לוותר על ביתם, אלא אדרבה – ממשיכים להשקיע בבתים סכומים גדולים מאוד – בונים, מפתחים ומוסיפים. התקשורת מבליטה מאד את אותו מיעוט שולי, המוכן לנטוש את ביתו תמורת פיצויים גבוהים, וזאת מתוך מגמה ברורה ליצור את הרושם שרבים באנשי הגולן הולכים בדרך זו. אולם, בשטח, אותו מיעוט כלל אינו נשמע ואינו מורגש, וכמעט אינו קיים.

ש. הכיצד שאנשי הגולן ממשיכים להשקיע סכומים גדולים בבתיהם. כיצד אתה מסביר את ההשקעות המאסיביות של ממשלת ישראל בגולן בתקופה האחרונה, כאשר ברקע ראשיה [illegible] עיסקת נסיגה עם סוריה באמצעות ארה"ב?

ת. לדעתי ממשלת ישראל משקיעה ברמת הגולן מתוך רצון להרדים את תושבי הגולן. הקו הכללי של הממשלה הוא להסתיר את האמת על המשא ומתן עם הסורים מפני הציבור, כדי למנוע התנגדות ציבורית המונית למהלכי הממשלה, ומתוך גישה זו החליטה הממשלה גם להשקיע בגולן, כדי שלא יורגש שהמשא ומתן עם סוריה נמצא כבר בשלבים מתקדמים.

לרוע מזלה של הממשלה, הנסיונות להסתיר את האמת על המתרחש בערוץ הסורי לא עלו יפה, כוונותיה של הממשלה התפרסמו, וההתנגדות המסיבית למדיניות הממשלה מצד הציבור כולו בשיאה.

ש. לדבריך, הציבור בישראל מתנגד כולו לכוונת הממשלה לסגת מהגולן. האם באמת אתם מרגישים הזדהות מצד אזרחי ישראל במאבקכם או שאתם מושכים את העגלה לבד?

ת. הרב הראשי לישראל, הרב אליהו בקשי־דורון שליט"א, ביקר אצל שובתי הרעב בגמלא, ואמר להם ש"העם עם הגולן" איננה סיסמה בלבד, אלא מציאות. וכך באמת אנו מרגישים. הציבור בישראל תומך במאבק על הגולן כמעט מקיר לקיר. כל שכבות הציבור, בכל רחבי הארץ, מכל הקשת הפוליטית, כולם בעד השארות ברמת הגולן, וילמדו על כך המדבקות הרבות שנושאים כלי הרכב וכרזות הרחוב הנראות בכל מקום, הקובעות, כי העם עם הגולן.

ש. האם תסכימו לקבל את הכרעת משאל העם?

ת. היות וכאמור הציבור בישראל כולו תומך בישיבתנו בגולן – לפיכך אנחנו בהחלט מסכימים לקבל את הכרעת משאל העם. גם סקרי דעת הקהל הנערכים מזמן לזמן, מוכיחים שוב ושוב, כי רוב מוחלט של הציבור אינו מסכים עם מדיניות הממשלה, ואינו מוכן לנסיגה ברמת הגולן. יחד עם זאת אני מעריך שהממשלה תוותר על כוונתיה לסגת מרמת הגולן עוד קודם שהדבר יגיע להכרעה במשאל עם.

ש. האם קיימת מערכת יחסים טובה בין הציבור הדתי לבין החילוני ברמת הגולן? ואולי בהזדמנות זו תוכל לספר לנו על הפרופורציות בין דתיים לבין חילוניים בגולן?

ת. הדתיים ברמת הגולן מהווים כרבע מכלל האוכלוסיה. היחסים בין הדתיים לחילונים בגולן יכולים לשמש דוגמא למדינת ישראל כולה. בעוד שבציבור הישראלי בארץ מעמיק הקיטוב בין דתיים לחילונים, ברמת הגולן ישנם יחסים מצוינים בין הציבור הדתי לציבור החילוני. שיתוף הפעולה והיחסים הטובים באים לידי ביטוי במישורים רבים. קיים שיתוף פעולה בשירות הצבאי במסגרת ההגנה המרחבית; הציבור הדתי מאיר אור תורה ביישובים חילוניים בימים נוראים, במסיבות בר־מצווה ובהזדמנויות נוספות, ובתקופה האחרונה באים היחסים הטובים לידי ביטוי גם במאבק על הגולן.

ש. היש הבנה בין כל הפעילים למען הגולן מקרב תושבי הגולן גם בבעיית הנסיגה? היש מי מהם שתומך בנסיגה חלקית בתמורה לשלום?

ת. הפעילים למען הגולן מאוחדים בסוגיית הנסיגה, וכולם כאחד שוללים כל נסיגה שהיא, מפני שההתנגדות לנסיגה היא עקרונית ולא כמותית. מסירת חלקים מארץ ישראל לאויבי המדינה היא מעשה אנטי ציוני, המנוגד לכל העשייה ההתיישבותית הלאומית, עליה מסר עם ישראל את נפשו בדורות האחרונים. אבל גם מבחינה מעשית אין מקום לכל נסיגה שהיא. הקו הנוכחי בו יושבת ישראל, "קו התילים", מקנה לישראל את היתרון הצבאי ברמת הגולן. נסיגה מקו זה, ואפילו אם היא מזערית בשטחה, תעביר מיד את העדיפות לידי הסורים, כי קו התילים הוא נקודת הגובה, השולטת ברמת הגולן.

ש. כשרבין דיבר על נסיגה מזערית הוא הציע להעביר את ערי הדרוזים לסורים. האם שכניכם הדרוזים מוכנים בציפיה לנסיגה, כדי לשוב לזרועות הסורים?

ת. ראשית יש להדגיש, שהנסיגה המזערית עליה דיבר רבין כוללת את עקירת היישוב אל רום. יישוב שלם, שנבנה בעמל רב ומתוך מסירות נפש, יעקר רק בכדי ליצור נסיגה מזערית.

אבל גם העברת הדרוזים לסורים מלמדת על יחסה של ממשלת ישראל ליושבי הגולן. הדרוזים אינם מעוניינים כלל לעבור לשלטון הסורים. לפני מלחמת ששת הימים, כשהיו הדרוזים תחת שלטון סוריה, סבלו הדרוזים עינויים רבים. ממשלת ישראל מוכנה להפקיר את אזרחיה הדרוזים ולהעביר אותם לשליטת הסורים בניגוד לרצונם, מכיוון שהיא מתייחסת לתושבי הגולן כסחורה העומדת למיקוח.

הסיבה שהדרוזים כיום מצהירים שרצונם בשלטון סוריה היא, מפני שהם מעריכים שבקרוב כך יהיה, ומחשש פן יבולע להם הם משלמים לסוריה מס שפתיים.

ש. להערכתך, האם המאבק על שלמות הגולן עלול לגלוש גם לאלימות?

ת. איננו תומכים באלימות במסגרת המאבק על הגולן. אנו מנהלים מאבק נקי ובמסגרת החוק. אני אישית, מעבר לעשרים השנים בהן אני גר בגולן ומעבר לביתי שברמת מגשימים, קברתי את אבי באדמת רמת הגולן. ואם חלילה יתדרדר המצב לכלל נסיגה, אני מקווה שלא ימצא האדם שיהיה לו את העוז לנתק אותי, את אמי, את אחי ואחיותי ואת כל משפחתנו מבית הקברות בו טמון אבינו למנוחת עולמים.

אולם אני בטוח שהציבור בישראל לא יתן לממשלה להוליך אותו אל התהום, ולא נגיע למצב בו תנסה מדינת ישראל לעקור את יושבי רמת הגולן מבתיהם. מפעל ההתיישבות ברמת הגולן ימשיך ויתפתח, והקב"ה שנתן לנו את הכוח לבנות ולעשות את כל שנעשה עד כה, יסכל כל עצה ומזימה, ובשם ה' נעשה ונצליח.

הנשיא והתנ"ך

מאת אפרים יעיר

הרבה ביקורת אנו מותחים על המצב הפוליטי במדינתנו – אבל חייבים לדון כל דבר לגופו – תופעה טובה חייבים לשבח. בשמחה קראנו ביום 4.7.1994 בעתונות, על חידוש חוג לתנ"ך בבית הנשיא, לפי יוזמתה של רעיית הנשיא.

עד כמה שידוע לי – אין מקום בכל העולם כולו, שנשיא מדינה ורעייתו אוספים באופן קבוע חוג אנשים כדי ללמוד יחד תנ"ך. רק בישראל, עם התנ"ך, ואין זו הפעם הראשונה: ייזכרו לטובה הנשיא יצחק בן צבי, הנשיא שז"ר, גם דוד בן גוריון כראש ממשלה, ויו"ר הכנסת קדיש לוז קיים בכנסת שיעור שבועי קבוע ללימוד התלמוד. זכר כולם לברכה.

נושא התנ"ך הוא אחד הנושאים היהודיים, המסוגלים לאחד כל אזרחי מדינתנו, ללא הבדל מין, גזע, או מפלגה פוליטית. הנשיא אמר, כי התנ"ך מלווה אותו כל הימים והדחיפה לחידוש החוג ניתנה ע"י רעייתו ושמה ראומה, המשתתפת דרך קבע בחוג לתנ"ך.

הפעם נודע חידוש נוסף לחוג התנ"ך: כינוסי החוג יתקיימו בכל פעם במקום אחר במדינה, לקיים מה שנאמר ע"י הנביא ישעיה יא, ט: "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

•

פורסם מראש, כי המפגש הראשון יוקדש לנושא "דמות המנהיג במקרא". במקומנו, בסירת־צבי, נוהגים זה שנים, לקיים כל שבת שיעור בפרשת השבוע, ואותו שבוע הגיע תורי. מייד החלטתי להסב את שיעורי לאותו נושא, ולהקדישו לכבוד הנשיא ולרעייתו. למחרת נודע לי, כי אחד מחברי סירת־צבי הצליח להקליט את השיעור, ששודר בשידור ישיר ברדיו. פתאום התברר לי, שעל נושא זה, אפשר לתת עשרות שיעורים. פרופ' יאיר זקוביץ דיבר על דוד המלך כמנהיג. פרופ' יונה פרנקל דיבר על המנהיג בספרות חז"ל, תיאר בעיקר את מנהיגותם של רבן גמליאל, רבן יוחנן בן זכאי, ר' עקיבא, שמעיה ואבטליון, כל מנהיג לפי שיטתו ואופיו. פרופ' אביעזר רביצקי ייחד את דבריו לדמות הנאצלת של המנהיג האידיאלי על פי הרמב"ם. תבוא על כולם הברכה.

אפשר לתת שיעור גם על מנהיגותו של יפתח השופט, או על שמואל הנביא, על שלמה המלך ועוד.

•

ואשרינו שיש לנו נשיא, המעיד על עצמו "כי מחשבת התנ"ך מלווה אותי כל הימים", וכי הגיע למסקנה כי יש להכניס תוכן לבית הנשיא, ואין מתאים יותר מאשר לימוד התנ"ך. כה לחי!

נגילה ונשמחה בך

(המשך מעמוד 3)

עשירית מיבולו (לאחר שהפריש תרומה גדולה לכהן, ומעשר ראשון ללוי) ונותנו לעני בשנים שלישית וששית לשמיטה.

ואם לא די במצווה זו אנו קוראים בתורה בשמיני עצרת על מצוות שמיטת כספים, לפיה בסוף כל שנת שמיטה חייב הנושה לשמט את החובות שחייבים לו. התורה מזהירה את היהודי שהוא בעל יכולת, שלא יימנע מלהלוות לעני בסמוך לשנת השמיטה מחשש שמיטת החובות, "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא".

אכן, אין ספק שאורח החיים היהודי שבמרכזו האלוקות הוא ייחודי ואין דומה לו. החיים החברתיים לפי אורח חיים זה הם אורח חיים של חסד. שכן לפי אורח חיים זה מצווה גדולה להלוות לעני. ההימנעות מלהלוות לעני בגלל חשש שמיטת החובות היא דבר בליעל. אכן קשה למצוא לאורח חיים זה את הדוגמה בקרב אומות העולם. ביהדות לא האדם כאגו עומד במרכז החיים, אלא כל בני האדם שנבראו בצלם אלוקים עומדים במרכז החיים, ורק בגלל האלוקות שבהם.

—

לכן העם היהודי זכה להקדים באלפי שנים את ההישגים הסוציאליים שהשיגו העובדים במאבקיהם במאה ה־20. כבר לפני אלפי שנים ציוותה התורה לתת מענק לעבד העברי כשהוא יצא לחופשי. כי הכל של ה', והמעביד נותן לעבד "מכל אשר ברכך ה' אלוקיך".

ברכת שלמה לקהל ישראל

לכשנעיין היטב בברכת שלמה לקהל ישראל בחנוכת המקדש נראה, שעיקרה עוסק בעניין האלוקי שיתמיד בקרב עם ישראל. "יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו להטות לבבנו אליו. ללכת בכל דרכיו ולשמור מצוותיו וחוקיו ומשפטיו, אשר צוה את אבותינו".

שלמה בירך את קהל ישראל שה' מלא את בקשתו ביחס למנהיגותו של שלמה, שמנהיגות זו תהיה מנהיגות על פי ה'. "ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה' אלוקינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו". "והיה לבבכם שלם עם ה' אלוקינו ללכת בחקיו ולשמור מצוותיו כיום הזה".

קיומו של עם ה', אורחות חיים אלוקיות, הן הן שיקרינו על אומות העולם ויקדשו שם ה' בעיניהם ויגרמו להם להכיר בה'. "למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלוקים אין עוד".

"ביום השמיני (=שמיני עצרת) שילח את העם (לביתו)". אחרי שבעת ימי חנוכת המקדש ואחרי שבעת ימי חג הסוכות, ובכל זאת העם נשאר לחוג את יום שמיני עצרת כפי שנאמר בדברי הימים, ורק למחרת שמיני עצרת שבו לאהליהם. באופן זה למעשה שלמה המלך העמידם במבחן. חגיגות נגמרו, חגיגות חנוכת המקדש, חגיגות חג הסוכות. כל אדם רגיל היה שב לביתו, כי ביום שמיני עצרת אין חגיגות מיוחדות. יש רק קרבן מוסף במקדש. השמחה בו היא רק קודש לה'. ובכל זאת העם נשאר מרצונו הטוב לשמוח בה', בחינת "נגילה ונשמחה בך". כי עמנו יודע את ערכה של השמחה בה' כשהיא לעצמה, שהרי מגמה ייחודה של עמנו, וכל מעלתו הרוחנית היא רק בה. גם לאחר שאומות העולם יכירו במלכות שדי. ולכן "ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם" (תהלים, קמט, ב).

שליחותה של מועצת חמ"ד

מאת יוסף (יוסקה) שפירא

בעשורים הראשונים לקום המדינה, התמקדו האגף הדתי במשרד החינוך ומועצת חמ"ד בביסוס "החינוך הממלכתי הדתי" היסודי והתיכוני, לפי הגדרתו הפורמלית. לא היה להם חלק ביוזמה להקמתם של אותם מפעלי חינוך ייחודיים, שהצעידו את הציבור הדתי־לאומי, שאפשר לכנותו "הממלכתי־דתי", אל מעמדו המיוחד "בחזית העם". לאגף, ואפילו למועצה, במעט לא היה חלק בהקמת עולם התורה הדתי־לאומי, שבלעדיו היינו נמחקים. להיפך, תקופות ארוכות, הם לא הבינו את הצורך בהם ואף נלחמו במפעלי החינוך התורניים. עם בחירתו של פרופ' דניאל שפרבר כיו"ר מועצת חמ"ד, יש מקום להגדיר מחדש לא רק את תפקידיה של המועצה, אלא גם את שליחותה.

בחירתה של מועצת חמ"ד חדשה הנה סיבה מתאימה לדון במטרותיה, אשר, אם אינני טועה, לא נוסחו מחדש מאז הקמתו של "החינוך הממלכתי הדתי", לפני יותר מ־40 שנה. ומיותר להזכיר בהקשר זה, את השינויים שחלו בעולם, בישראל, בחברה הישראלית ובמערכות החינוך במשך תקופה ארוכה ורבת שינויים זאת.

הרכבה של מועצת חמ"ד הוא נושא בפני עצמו, אבל אי אפשר לדלג עליו גם במאמר זה. הרכב 14 חבריה של המועצה, נעשה בדרך אנאכרוניסטית שאבד עליה הכלח: אם אינני טועה נשלחים 14 חברי המועצה על ידי הסתדרות המורים הדתיים, ארגון המורים הדתיים, ועד החינוך של משרד החינוך, שאיש אינו יודע מהו, שר החינוך ושר הדתות. מעניין שכל הגופים הללו לא מצאו לנכון לכלול בין חברי המועצה את מוטלה רפלד, היו"ר היוצא של מועצת חמ"ד האחרונה, גם לא את מנכ"ל משרד הדתות הקודם שלמה בקיס, שהוא איש חינוך מובהק, בעוד שיש במועצה כמה חברים בלתי מוכרים, כמעט אנונימיים. גם לא נכללו במועצה איש תנועת הנוער, לא נמצא בה מקום לאיש חינוך מקצועי מתחום החינוך הפנימייתי, אף אחד ממניחי היסוד לחינוך התורני הציוני אינו כלול ביניהם, אף אחד מראשי ישיבות ההסדר לא נבחר למועצה, אין אף חבר מועצה עולה מרוסיה הבקי בנושא. אין בין חברי המועצה אף מנהל מוסד חינוכי אשר רוב תלמידיו יוצאי אתיופיה, נושא אשר יעיק על החינוך הממ"ד עוד שנים רבות. מעניין שהמינוי הראשון של המועצה – מ"מ למנהל החינוך הדתי נעשה במשאל טלפוני, מבלי שתהיה אפשרות לקיים דיון על האיש, על התאמתו ועל משך כהונתו. ואין הכוונה לפגוע במי שנבחר אלא בדרך בה הוא נבחר. קשה להבין איך חברי המועצה הסכימו לעשות כן. האם דירקטורים של חברה כלכלית, היו נוהגים כן? וחוששני ש"מימד" שהיא קרובה ל"מלכות" לא עמדה בפני הפיתוי, "לערב פוליטיקה" בהרכב המועצה. יתכן שעמדתה העניינית היתה צודקת, אבל אני ציפיתי מ"מימד", ליצור גם מימד חדש בחיינו – להפחית ככל האפשר השפעתם של גורמים פוליטיים במערכות החינוך.

תחומי פעילותה והשפעתה של מועצת חמ"ד

האומנם צריכה מועצת חמ"ד לפעול רק באותם תחומים אשר היא פעלה בעבר, החינוך הממלכתי הדתי הפורמלי עצמו, היסודי והעל־יסודי בלבד? או שמא מותר להעלות על הדעת הרחבתם של תחומי פעילותה ומעורבותה? האם העובדה שנקבעה בזמנו, שמועצת חמ"ד עוסקת רק בתחום החינוך הממ"ד הפורמלי, היא הגדרה שאין לערער עליה? האם אנחנו יכולים להשלים עם העובדה, שיצירות החינוך שהביאו לפריחתה של יהדות "הכיפה הסרוגה", תמשכנה להיות מחוץ לתחום של מועצת חמ"ד? האם העובדה שעולם התורה הציוני הדתי, שבלעדיו היינו נמחקים מן המפה, לא נכלל כלל בתחום פעולתה ומעורבותה של מועצת חמ"ד, זו שלא לקחה חלק ביוזמה להקמתו של עולם זה, ולהיפך, פעמים רבות לחמה בו?

בתקופה בה מערכת החינוך הגבוה מתפרשת על פני מכללות ושלוחות ברחבי הארץ, האם השאלות המתעוררות בהקשר זה במגזר הדתי, הוא רק מעניינה של האוניברסיטה הדתית האחת, בר אילן?

החינוך החרדי בישראל מחרים טוטאלית את החינוך התיכוני ואת החינוך האקדמי. עובדה זאת מונעת מציבור הולך וגדל לתרום את תרומתו בתחום האקדמי למדינת ישראל ולחברה. כיום, הרוב המכריע של האקדמאים החרדים בישראל הם עולים מחו"ל או ישראלים שחזרו בתשובה, אחרי שסיימו את השכלתם האקדמית. האם אין גוף אשר צריך לחשוב על נושאים אלה? האם העובדה שבארה"ב הציבור החרדי־המודרני, שולח את ילדיו לחינוך תיכוני ואקדמי, אינה מעוררת מחשבה בלב איש בישראל? האם העובדה שחרדים מודרניים אינם עולים ארצה משום שהם חוששים שבזה הם גוזרים על ילדיהם להיות "כוללניקים" או סוחרים, אינה מטרידה איש, ומדוע אין כתובת לבעיה זאת?

משרד החינוך אינו דואג לפיתוח החינוך הדתי

צריך לשים לב לעובדה, שבאף אחת מן המערכות הממלכתיות, הן בחינוך הפורמלי והן בחינוך הבלתי פורמלי, לא ראתה המערכת הכללית את עצמה אחראית לפתח ולטפח את המגזר הדתי, להציע לו דרכים חדשות, מסגרות חדשות ופריצות דרך חדשות. כך הוא הדבר במשרדי הממשלה וכך הוא הדבר במערכות החינוך והנוער של הסוכנות. משרד החינוך ראה עצמו יותר אחראי לפיתוח וטיפוח החינוך במגזר הערבי מאשר טיפוחו הייחודי של החינוך הדתי. משרד החינוך אף לא ראה את עצמו אחראי לחינוך הפנימייתי־הציוני־התורני, אף על פי שהוא היה הגורם לאחת המהפכות החשובות ביותר בחינוך בישראל.

חינוך פנימייתי זה הוא נטל כבד כמעט על כל הורה השולח מספר ילדים לפנימיה. ומשרד החינוך התומך במערכות חינוך פנימייתיות אחרות, החינוך הימי והחינוך ההתיישבותי, בצורה מסיבית, לא יזם מעולם דיון על הרחבת התמיכה בחינוך הפנימייתי הדתי שהוכיח את עצמו יותר מן האחרים. כך הופך החינוך התורני הציוני למערכת אשר יכולה לקבל או בעלי אמצעים או ילדים הנתמכים על ידי מסגרות סעד. והרוב הגדול אשר בתווך, נדרש למאמץ בלתי הוגן. ואם נקח בחשבון את התשלום של ההורים לישיבות ההסדר ולמכינות הקדם־אקדמיות, הנטל כבד שבעתיים.

האם אפשר להעלות על הדעת, שבימים של מחלוקת קשה על ביטולה של מסגרת קליטה לילדים מבריה"מ, הבאים לארץ ללא הוריהם (נעל"ה), לא תהיה לחמ"ד ולמועצת חמ"ד מעורבות הולמת בנושא כה נכבד?

גם גופים אחרים האמורים לתרום תרומה נכבדה לחינוך הציוני־דתי, אינם עושים זאת. המרכז לחינוך דתי עמד בזמנו בראש המאבק על הרישום לחינוך הממ"ד. זה היה מאבק שהקיף את כל סניפי הפועל המזרחי, את "אמונה", את ישיבת בני עקיבא, אשר בראשו עמד המרכז לחינוך דתי. ברוך דוברבי עליו השלום, נבחר לעמוד בראש המרכז לחינוך דתי, כאשר מאבק זה עוד היה רלבנטי. והיום הפך המרכז לחינוך דתי ל"פוזיציית המתנה" לתפקידים אחרים. היו"ר שלו, שעוד לא מלאה שנה לכהונתו, הציג מועמדות למזכ"לות המפד"ל. הוא טוען שכפו עליו את קיצור התקופה, אחרים טוענים שזו היתה כוונתו מראש. מכל מקום, בפגישה סגורה שהיתה בענין זה לחצו על המשתתפים להבטיח את בחירתו של אדם אחר, כיו"ר הבא של המרכז לחינוך דתי, מבלי שחברי המרכז דנו בדבר מועמדותו. מעשה זה לא רק שאינו דמוקרטי, אלא שהוא בעיקר מונע בחירה חופשית של יו"ר, בשעה שהמקום יתפנה.

גם הסתדרות המורים הדתיים אינה תורמת תרומה ממשית לחדשנות בתחום החינוך הממ"ד ולהרחבתו. עם השינויים החלים במערכת הבחירות של המפלגות, גם הסתדרות המורים הדתיים הפכה לכלי המנוצל למאבק בחירות פנימי במפד"ל. רבים מעסקני המפד"ל בעיקר בערי הפיתוח באים מחוגי החינוך וההוראה. עובדה זאת גם היא גורעת מן האפשרות התיאורטית, שהארגון יתרום תרומה נכבדה בפיתוח החינוך הממ"ד ויזום את הרחבת מסגרותיו ותחומי פעולתו.

מועצת חמ"ד – משרד החינוך הציוני־דתי!

במצב זה כשאין הנהגה מקיפה ובעלת משקל אישי, למערכות החינוך הדתי־ציוני לכל גווניהן ולכל רבדיהן ורמותיהן, האם אין להעלות על הדעת שמועצת חמ"ד תיטול את ההנהגה, הוולונטרית, של כל אלה? האם אין מקום שמועצת חמ"ד תערוך מחקרים ובדיקות, תיזום מסגרות חדשניות ותציג אותן בפני המערכות השונות, גם אם הן תהיינה חופשיות לקבלן או לדחותן? האם העובדה שלא קמה אלטרנטיבה להוגי הדעות אשר הביאו להקמת החינוך הממ"ד, אינה מחייבת את מועצת חמ"ד לחשוב על אפשרות של הכללת כל ענפי החינוך הדתי־הציוני וגם הלא ציוני, לפחות בתחומי התעניינותה? האם מערכות החינוך העל יסודי אינן ראויות להנהגה אשר תחשוב על תחומים אלה ותציע לפני הגופים את מחשבתה?

לראשות מועצת חמ"ד נלקח "מאחורי הצאן" פרופסור דניאל שפרבר, איש מדע ותלמיד חכם, חתן פרס ישראל, אישיות בעלת שעור קומה, שאיש אינו יכול לטעון נגד בחירתה, אדם המייצג את משנת "תורה ודרך ארץ" בשלמות.

בחירתו של פרופסור שפרבר, יכולה להיות שינוי מעניין ומבטיח למעמדה של המועצה. אבל פרופ' שפרבר אינו בא ממערכת החינוך הפורמלי ויש להניח שהוא יתקשה להנהיג את החינוך הממ"ד, על פי דפוסי עבודתה של מועצת חמ"ד בעבר. למיטב ידיעתי היא היתה נוהגת להתכנס אחת לחדשיים ואולי אף פחות מזה.

אנשי מועצת חמ"ד וראשה חייבים לראות את עצמם ככתובת העיקרית לחינוך הממ"ד, להישגים ולכשלונות, למעשים ולמחדלים. אחריותה של מועצת חמ"ד וחבריה אינה יכולה ואינה צריכה ליפול מן האחריות של דירקטורים נציגי ציבור בחברות. לשם כך נראה שאין מנוס מהיותו של יו"ר המועצה יו"ר פעיל לפחות בחצי משרה, כאשר לידו משמש יועץ הבקי בחינוך הדתי, אישיות בעלת שיעור קומה ונסיון, אשר משקלה האישי לא יפול משל פקידות האגף ומנהלה.

יו"ר מועצת חמ"ד חייב ליטול על עצמו, באופן וולונטרי, גם את הנהגת החינוך הדתי ברבדים ובמסגרות אשר עד היום אינן כלולים בהגדרת תפקידו של האגף, כפי שכבר הוזכר קודם לכן.

הגדרה ברורה של מטרות והישגים וקביעת מדדים

עידן זה יותר מתקופות אחרות מחייב גם הגדרה ברורה, מדוייקת ומחייבת של המטרות העומדות בפני כל גוף ציבורי. ולא זאת בלבד, אלא גם קביעה מראש של ההישגים הנתבעים מתוך המבצע ופירוקו ומן קטנים, בדרך שאפשר למדוד את ההצלחות וגם את הכשלונות ואת האחראים להם. אמות המידה הללו אשר הוכיחו עצמן בתחום הכלכלי־העיסקי, הוכיחו את יעילותן גם בגופים ציבוריים, בעיקר בחו"ל, בעצם בכל מקום אשר רצו לאמץ שיטה זאת.

השיטה של הגדרה כוללנית, כגון "קידום החינוך" או "העמקת החינוך הדתי" וכדומה, היא שיטה שאינה מגיבה את ההישגים אשר יש ציפיה כללית, בציבור הרלבנטי, להגשמתם. היא אינה מצביעה על סידרי עדיפויות ברורים, אשר יכילו מערכות חשובות ומורכבות כל כך אל יעדיהן.

הזכרנו אגב אורחא כמה מהבעיות העומדות בפני החינוך הדתי: החינוך לעולי אתיופיה, האחוז הקטן של העולים מרוסיה ועוד. אך אין ספק שהאתגר העיקרי העומד בפני החינוך הממ"ד, הוא הפיכת בתי הספר התיכוניים כולם לבתי ספר מעולים. היום אנו משתבחים באחוז קטן ביותר של החינוך הממ"ד, בעיקר זה המצוי בערים הגדולות. באלה מצוי החינוך התורני, או לפחות חינוך עם תיגבור תורני. ההורים בערים אלה, יכולים ומוכנים לשלם כסף רב כדי להעלות את רמת החינוך הדתי ורמת הידיעות. לא כן הדבר בחלק נכבד ביותר של בתי הספר המקיפים ובעיקר באזורים המרוחקים, כגון ערי הפיתוח.

ויש פתרון גם לפריפריה הגיאוגרפית והחברתית. כמה בתי ספר הוכיחו זאת: האולפנא והישיבה התיכונית בטבריה, בית הספר התיכון בצפת, אם אינני טועה, בית הספר התיכון בקרית שמונה. אלה אמנם ספורים, אבל הצלחתם מוכיחה שבעבודה שיטתית יסודית, בהגדרת מטרות ומדידת הישגים, יש אפשרות ליצור ולהרחיב את המהפכה בחינוך הממ"ד על פני כל הארץ. אמנם לאט, אבל בבטחון. שילובם של ישיבות ההסדר ומוסדות דומים, תהיה גם היא תרומה בלתי רגילה לקידום החינוך הממ"ד. דימונה תוכיח!

לראשי החינוך התורני־הציוני היה עוז לשנות דברים, להניח כלי העבר וליצור כלים חדשים, אשר הזמן מחייב אותם, להניח מידות והיקפים של עבר ולהתמודד עם אלה של העתיד. רבנים־מהפכנים אלה, הפכו ל"מוליכים" של החינוך הממ"ד, הם העלו את כולו ומשכוהו אחריהם. את זאת צריך לעשות גם עתה, אלא שאז היתה המהפכה להוציא את הילדים מעיירותיהם ולהביאם אל מקומות חינוך. ואילו ההיקף של המהפכה הנדרש עתה, אינו יכול להיעשות על ידי הוצאת כל התלמידים מעיירותיהם. צריך להביא את המהפכה אליהם, לא להסתפק בהצלחה של אחוז קטן של המיוחדים, אלא להעשיר ולתת אושר לכל התלמידים באזורים אלה, להביא את המהפכה אל פתחי בתיהם.

הרחבת החינוך האקדמי לאזורי הפריפריה, גם היא תוכל להשתלב בפיתוח החינוך הממ"ד. עד כה גם לא שולבה תנועת הנוער במאבק על קידום החינוך, אף־על־פי שטמון בה כח בלתי רגיל. תרומתה של בני עקיבא לעיירות הפיתוח היא תרומה גדולה, אבל היא לא ניתנה על ידי שילובה המתוכנן על יד המערכות של משרד החינוך, כולל מנהל החינוך הממ"ד.

אפשר לומר כי כמעט ואין סוף להצעות ולרעיונות העשויים לקדם את החינוך הממ"ד, בהתפתחות הדרגתית, ואפילו ב"קפיצת מדרגה".

החינוך היהודי לנוער שאינו דתי

מועצת חמ"ד והחינוך הממ"ד אינם יכולים להתעלם מהשאלה הקשה של הקניית ערכי יסוד יהודיים לנוער שאינו דתי. כבר החברה האפשרות של הקמת בתי ספר ממלכתיים דתיים לנוער, שאינו דתי ושאינו רוצה להיות דתי, אבל הוריו רוצים להקנות לו ערכי יסוד יהודיים, על ידי מורים המאמינים בדרך זאת. וזהו נסיון שעוד לא נעשה גם בימים שבראש משרד החינוך עמד חבר המפד"ל. הנסיונות להקנות ערכי מסורת על ידי מורים שאינם מאמינים לא הוכיחו את עצמם. וכמובן שבתי ספר אשר מגמתם היא "מסיונרית", כלומר "החזרת הילדים בתשובה", אינם עונים על צורך זה, שהרי מרבית ההורים הרוצים בחינוך מסורתי לילדיהם, ירתעו מבתי ספר אשר יפנו את עיקר מאמציהם לעשותם דתיים. וזהי דילמה שאי אפשר להתעלם ממנה. היא אינה אך ורק דאגתה של המערכת הלא דתית, וזהי אחריות המוטלת עלינו.

השינוי במועצת חמ"ד, היו"ר החדש, ביצוע רעיונות חדשים מן מאלה שהוזכרו וכן רבים אחרים, שינויים הדרושים בהרכב מועצת חמ"ד, הקמת ועדות והזמנת אישים שונים לישיבותיה עד להרחבת המועצה, כל אלה עשויים ליצור הזדמנות לשינוי גדול ומקיף בחינוך הדתי. וזאת לא רק בחינוך היסודי התיכוני, אלא גם במסגרות החינוך העל תיכוני והמקבילות לה. צריכים רק לרצות לשנות ולמצוא את הדרכים המתאימות. ואלה מצויות מאחורי הפתח. צריך רק לבוא ולקחתן.

הרעיון מול המעשה

מאת יואל פלורסהיים

מבחינה אידיאית המפד"ל היא מפלגה יחודית, אבל מן הבחינה הפרגמטית היא מפלגה אקלקטית, ללא יחוד. משפט זה נראה, לכאורה, כטענה בעלת סתירה פנימית, אבל עיון רציני יוכיח את צדקתו. אין צריך לומר שהמפד"ל היא המפלגה היחידה בישראל בעלת המסר האידיאי של ציונות דתית. היא ציונית, להבדיל מאגודת ישראל וש"ס, והיא דתית לעומת כל המפלגות הציוניות האחרות. יותר על כן, הציבור של הציונות הדתית בולט יותר ויותר במוטיבציה הציונית שלו, אם בקליטת עליה, אם בשירות הצבאי ביחידות מובחרות, אם במפעלי התיישבות בכל מקום בארץ ישראל, ועוד ועוד.

אך עקב האכילס שלה היא התחום של הפעילות והפוליטית המעשית. כאשר צריך להחליט בדיונים מעשיים ובהחלטות אופרטיביות, מודגשת היטב חולשתה של הציונות הדתית. במובן זה, המפד"ל היא מפלגה אקלקטית, ללא ייחוד של ממש.

ואסביר את דברי. כאשר דנים בשאלות מדיניות, היא משתפת פעולה עם מפלגות אחרות בעלות השקפה מדינית כמוה, אבל אין היא הכח המוביל. ואין זה חשוב שהיסודות האידיאיים שלה שונים מאלה של האחרות, בכל זאת, מן הבחינה המעשית, היא מפלגה התורמת את חלקה – תורמת, אך לא יותר.

כאשר דנים בשאלות דתיות מובהקות, כגון שבת וכיוצא באלה, היא משתפת פעולה עם המפלגות הדתיות האחרות. אך מאז המפלה בבחירות לכנסת ה־13, גם בעניינים אלה אין היא מפלגה המובילה, אלא לכל היותר המשתפת פעולה. סבורני שאינני מפריז אם אומר שלעתים מזומנות, בשיתוף זה אין הברכה מצוייה בו.

★

ולבסוף, כאשר עוסקים בשאלות חברתיות ציבוריות, מסתבר שעדיין שולטת התודעה של "הברית ההיסטורית" עם תנועת העבודה, בניגוד לתחום הדתי המובהק, והתחום המדיני, הרי בנושאים הללו, הציונות הדתית קבעה ועדיין קובעת את דרכה על פי המתכונת של הציונות החילונית, משום שראתה בה התגשמותם של ערכים דתיים, אף אם נבנו במקורם על יסודות אידיאיים אחרים. על פי תפיסת עולם זו נוסד הקיבוץ הדתי כשיקוף של הקיבוץ הכללי, וכן המושב, המושב השיתופי, הסתדרות הפועל המזרחי ועוד. גם אם בינתיים אבד למוסדות הללו בעולם החילוני לא מעט ממעמדם ומערכם האידיאי המקורי, נחשב הדבר כביצוע לקוי של רעיון נשגב, שבעיני חלקים חשובים מאד של הציבור הדתי, הבסיס הדתי שלו חזק מאוד. אך יהא אשר יהא היסוד האידיאי של הפעילות בתחום זה, הרי בסופו של דבר, בחיים המעשיים והפוליטיים, הכוח המוביל אינה הציונות הדתית, אלא מפלגות השמאל.

על פי הדברים האלה, כאמור, המפד"ל היא מפלגה אקלקטית – קצת ליכוד, קצת אגודה וש"ס וקצת מפלגת העבודה.

ונשאלת שאלה האם המציאות הזאת הכרחית היא? האין תחום פעילות שייחד את הציונות הדתית, ובו היא תהיה בהכרח הכוח המוביל?

בהזדמנויות קודמות עסקתי בשאלת המהפכה החברתית הדתית המתבקשת. נושאים כגון יחסי מעסיק ומועסק, מדיניות הסעד, זכויות הפרט ועוד, כולם מתבססים כיום על התפיסה של ריבונות האדם, וממילא מנוגדת לחלוטין לדרכה של ההלכה המדגישה את ריבונות הבורא. שוני זה אינו רק עניין סמלי אלא בעל השפעה מכרעת על המערכות ההתנהגותיות האנושיות. חיי חברה המתבססים על יסודות ההלכה, הם חיי חברה שונים ממה שנוהג היום, ומעל לכל הם מצמצמים בהרבה את תופעת הכוחנות, וממילא הם גם אנושיים יותר ומוסריים יותר.

★

האם הציונות הדתית, והמפד"ל בתוכה, מסוגלת להציע את המערכת האידיאית, והמעשית הדרושה, ובמקביל את ההנהגה המסוגלת ומוכנה להציג לציבור את האלטרנטיבה החברתית הזאת, ותוביל את החברה בישראל בבנייתה של מערכת יחסי אנוש המבוססת על ערכי ההלכה?

מצד אחד משימה זו היא צו השעה, ומצד שני היא קשה מאד, וגם חסרה לה ההילה הדרמטית שיש לפעילות המדינית. עם זאת אין מנוס מלהתמודד עם הבעיות הללו משום שבדבר זה ייקבע האם החברה בריאה או לאו. כמו שאמרו חכמינו בהזדמנויות אין ספור, תנאי הכרחי לחברה בריאה הוא מציאות של חיים חברתיים תקינים שרק ההלכה יכולה להציע. על כן, עד שהמפד"ל לא תשכיל להציג אלטרנטיבה זו, על פי הדרך שהזכרנו, אין מנוס מלקבוע שהיא תמשיך להיות, מה שקראתי, מפלגה אקלקטית, מפלגה שיש בה קצת מכל המפלגות האחרות, אף אם מהטוב שבהן, אך בכל זאת מפלגה ללא ייחוד של ממש בחיי היום יום.

עיטורי סופרים וספרים

חתן תורה וחתן בראשית

מאת הרב בן ציון גרינברגר

אנו רגילים להתייחס אל שתי העליות של חתן תורה וחתן בראשית כאל כיבודים מיוחדים במינם. עליות אלה, אשר בהן מסיימים את עונת ימים הנוראים, חג הסוכות ושמיני עצרת, מעניקות למקבליהן מעמד מיוחד, של "חתנים" ממש, והתחרות בין מכובדי הקהילה לזכות באחת העליות המיוחלות היא בין המפורסמות שבחוויים הקהילתיים בבתי הכנסת. ואמנם, הכבוד הוא באמת גדול; בעלייה אחת, זו של חתן תורה, מכבד הקהל את העולה בסיומה של התורה, במעמד המרגש, מתחת לטלית פרוסה כחופה, בו אנו מכריזים ומאחלים – "חזק חזק ונתחזק". ובעלייה השניה – מעמד דומה, לא פחות מרגש, המסמל את ההתחלה מחדש של מחזור הקריאות השנתי. בכך, גם מקובל להתייחס לשתי העליות של שני החתנים, מבחינת חשיבותן ומשמעותן, בעליות מקבילות, בעלות ערך ותוכן שווה־זה מסיים, וזה מתחיל מחדש.

ברם, לאמיתו של דבר, יש הבדלים משמעותיים בין השתים:

1) עליית חתן התורה, בה אנו מסיימים את התורה, בנויה על קריאה של הפסוקים האחרונים של פרשת "וזאת הברכה", פסוקים שאין אנחנו קוראים אותם בשום מעמד ציבורי אחר. העלייה הזאת היא עלייה תקנית במחזור קריאת הפרשיות, בדומה לעלייה האחרונה של כל ספר בתורה, שבסיומו אנו מכריזים "חזק חזק ונתחזק"; כך גם כאן. שונה הדבר לגבי חתן בראשית. אם הכוונה הייתה ליצור עלייה מקבילה לזו של חתן התורה, היינו צריכים להעניק את התואר "חתן בראשית" לכהן שזוכה לעלייה הראשונה בשבת בראשית. במקום זה, אנו מעלים לתורה את חתן בראשית כבר בשמחת תורה, וקוראים עבורו בספר נפרד בפרשת בראשית, קריאה אשר אינה חלק ממחזור הקריאות השנתית, קריאה מיוחדת ולכאורה מיותרת, אשר אינה עולה למניין הקריאות כלל וכלל.

2) מבדיקה יסודית של נוסחאות הפיוטים הנאמרים כליווי לעליות החתנים, ה"רשות" לחתן תורה וה"רשות" לחתן בראשית, עולה כי הפייטן הבחין הבחנה ברורה, יסודית ומהותית בין שתי העליות. הבדל בולט אחד (ונעמוד על הבדלים נוספים בהמשך) הוא בעובדה כי בסיום הרשות לחתן בראשית אומר הפייטן: "אמן יענו אדיריך הכל מהרה", כשברשות לחתן תורה אין הוראה מקבילה.

3) כידוע, המנהג המקובל הוא שהציבור כולו משתתף באמירת פסוקים מסויימים מתוך קריאת חתן בראשית – ויהי ערב ויהי בוקר וכו', ויכולו השמים, דבר שאין לו אח ורע בקריאת חתן התורה.

★

כדי לעמוד על אופיים השונה של שתי העליות האלו, הבה נבדוק את המקורות למעמדים המיוחד של ה"חתנים". באשר לחתן התורה, יש שביססו את הדבר על שיטת המרדכי בהלכות קטנות בקשר לנאמר במסכת בבא בתרא, דף ט"ו ע"א: "שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם". מדובר בשמונת הפסוקים האחרונים של התורה, והפשט הפשוט של דברי הגמרא הוא כי יש להתייחס לפסוקים אלה כאל חטיבה אחת אשר אינה ניתנת להפרדה, ואשר חייבים לקרוא אותם בעלייה אחת ויחידה. המרדכי מוסיף על כך, וטוען כי יש להבין את המילה "יחיד" כ"מיוחד", היינו כ"תלמיד חכם", ולכן הפסוקים האחרונים שבתורה, המספרים על אודות פטירתו של משה ואשר מסיימים בהם את קריאת התורה כולה, ראויים לכך שייקראו על ידי תלמיד חכם דווקא, כדי לתת את הכבוד הראוי לתורה, וכך גם יזכה העולה עצמו לכבוד הראוי לו כבן תורה. יוצא איפוא, כי המאפיין הייחודי של עליית חתן התורה הוא לא בעצם קריאת הפסוקים, כי הרי חייבים לקרוא אותם בהקשר של קריאת "וזאת הברכה". האלמנט המיוחד הוא ההקפדה על אישיות העולה של העולה, המתחייבת מרמת דרגתם הגבוהה של הפסוקים.

בחירת הזוכה בעלייה לקריאה בבראשית, מאידך גיסא, אינה מבוססת כלל על העולה עצמו. כאן אנו מוצאים כי הדגש הוא בעצם הצורך לקרוא בפסוקים אלה מיד לאחר סיום התורה, כפי שמביא הטור בסי' תרסט: "כדי שלא יהיה פתחון פה לשטן לקטרג לומר, כבר סיימו אותה ואינם רוצים לקרות עוד". ראיה לכך כי הדגש הוא על הקריאה עצמה ולא על העולה יש למצוא בשבלי הלקט, המביא כי בימיו היה נוהג שלא להעלות עולה נוסף לקריאה בספר בראשית. לאחר סיום "וזאת הברכה" היה בעל־הקריאה ממשיך לקרוא בעל פה את התחלת פרשת בראשית, עד ויהי בוקר יום אחד, והסיבה לקריאה בעל־פה היא דווקא כי אין עולה נוסף ואי אפשר לקרוא בשני ספרים לעולה אחד.

אמנם, במרוצת הזמן העדיפו לקרוא בספר בראשית דווקא מתוך הספר ולא בעל פה. כתוצאה מכך, וכדי להתגבר על הבעיה שהעלה השבלי לקט, הנהיגו עלייה נוספת, לעולה אחר, לצורך הקריאה הזו. יוצא, איפוא כי תפקידו של עולה זה שונה לחלוטין מזה של חתן התורה; לא לכבד את הקריאה באישיותו הנעלה, אלא לאפשר קריאה ציבורית של בראשית מתוך הספר בשמחת תורה, מיד לאחר הסיום של ספר דברים כדי לשמור נגד הקטרוג האפשרי של השטן על כלל ישראל.

אם נבדוק עתה את הנוסחאות של ה"רשויות" נגלה כי הפייטן הבין יפה את ההבחנה הזאת בין שתי העליות ואף התבסס עליה:

ברשות לחתן תורה, יש להבחין במרכיבים אלה:

(א) בקשת רשות מהקב"ה, התורה, הסנהדרין וגדולי התורה, והעם כולו ("זקנים ונערים יושבי שורה"); (ב) שבח הודיה לה' שהחיינו וקיימנו והגיענו לשמחת התורה, כיוון שהתורה היא הנכס היקר והחשוב ביותר שלנו; (ג) בקשה לה' לברכות לחתן התורה, "הנבחר להשלים התורה", "לאמצו לברכו ולגדלו בתלמוד תורה... לראות בנים ובני בנים..." וכו'.

המבנה של הרשות לחתן בראשית שונה לחלוטין:

(א) בקשת רשות מכל ה"גורמים", כדלעיל; (ב) שבחים לעם היהודי, לומדי התורה ראשי הישיבות, והעם כולו שמתכנס לשמוח בשמחת תורה. הדגש כאן הוא על המעלות של העם, לא של העולה – קבוצים פה היום, מחבבים את תורתם בכל עת, תמיד רואים בה תורה חדשה ולא ישנה, צמאים להתענג מדי יקרה, הוגים במקרא הגדה, במשנה ובגמרא, גם רצים להביא את הילדים לבית הכנסת על מנת לחנך אותם בתורה, צמאים לבנין בית המקדש, וכו'. עד לאמצע הפיוט, אנו לא שומעים כלל קריאה כל שהיא לעליית החתן, אלא פיוט נפלא של שבחי העם המחבבים את התורה; (ג) על כן, כיוון שמחבבים העם את התורה, ורוצים לקרוא בבראשית ולהתחיל את התורה מחדש, "ובכן – נסכמה דעת כולם לבחירה, בחור הרימותי מעם מתוך החבורה" – לא כחתן התורה, עליו נאמר כי הוא "הנבחר להשלים התורה" ואשר מתוך ברכותיו לגדול בתורה ניתן להבין כי הוא נבחר בגלל היותו כבר תלמיד חכם בכוחות עצמו. פה, חתן בראשית נבחר מתוך העם, לאחר התייעצות עמם, "בחור" בלשון הפייטן. "מצאתיו לב נבון להסבירה, צדק חסד רודף באורח ישרה", היינו, מצאתי בו תכונות כלליות של יהודי טוב, המזכות אותו להיבחר כנציג העם, ולכן אומר הגבאי – "בוא והתייצב ועמוד לימיני וקרא" – תצטרף לי, כמו שאני משרת ומייצג את הציבור, כך תעשה גם אתה. אומנם כבוד גדול יש גם פה לחתן, שנבחר הוא כחתן בראשית, כנציג העם, כמי שראוי לייצג אותו בעלייה זו, אבל שונה הוא לחלוטין מחתן התורה, שכל הברכות וכל השבחים סובבים סביב אישיותו ולא סביב הציבור השולח.

★

מה אם כך המאפיין הציבורי של עלייה זו? ניתן לומר, כי במניעת "הקטרוג של השטן" אנו כציבור מכריזים מול הקב"ה כי מיד עם סיום התורה אנו מתחייבים להתחלה מחדש, בבחינת "קיימו וקיבלו – קיימו עליהם מה שקיבלו כבר", באהבה ובשמחה ומרצוננו החופשי, והכרזת אימונים זו חייבת להיעשות מיד לאחר הסיום, כפי שנאמר בטור, שלא יהיה הפסק כל שהוא בין הסיום להתחלה החדשה. קריאת בראשית מתאימה במיוחד למטרה זו; מצד אחד, מייצגת התחלת התורה מ"בראשית", מבריאת העולם יש מאין, את התחלתנו מחדש בעבודת ה' לאחר תקופת הימים הנוראים, המלאים וגדושים בתשובה וסליחה וכפרה אשר הביאו ל"כבריאתנו מחדש". ומצד שני, כפי שאמרו חז"ל על הפסוק "וישבות ביום השביעי", כי סיום המלאכה היה בעצם בסוף יום ששי ולא ביום השביעי, אלא שהקב"ה, שיודע את עתיו ורגעיו, מסוגל להיכנס מששי לשבת כחוט השערה, בלי שיהיה הפסק כל שהוא בין הסיום של מלאכת הבריאה לבין התחלת הקדושה של יום השבת. כך גם בקראנו בפרשת בראשית בשמחת תורה, אנו מדגישים את ההמשכיות, בלי הפסק כלשהו, מסיומה של השנה החולפת.

לכן גם קוראים הציבור כולו את הפסוקים המרכזיים של ויהי ערב ויהי בוקר וגם ויכולו. קריאה קבוצתית כזו, הלובשת יותר אופי של תפילה מאשר קריאה בתורה, יש למצוא רק במקרה אחד נוסף, בקריאת פסוקי הסליחה וי"ג מידות הרחמים בקריאת ויחל בתעניות ציבור, וגם שם מדובר בקריאה מיוחדת שלא על סדר הפרשיות. גם שם מכריז הציבור כולו על בקשתו לסליחה ועל אמונתנו ברחמי שמים, ובכך יש לראות בקריאה זו מעין תפילה ציבורית. כך גם בקריאת פסוקי בראשית, מכריז הציבור כולו על עיקרי האמונה היהודית הגלומים בהתחלת השנה החדשה ומחזור הקריאה החדש.

על בסיס זה, ניתן להבין למה מסביר הפייטן בסוף הרשות לחתן בראשית כי "אמן יענו אדיריך הכל מהרה" ולמה אין הוא מזכיר בקשה דומה ברשות לחתן תורה. שלא כבקריאתו של חתן התורה, בקריאת חתן בראשית מדובר על הצהרה מיוחדת של הציבור כולו באמונתם בהתחדשות השנה והתחדשות התורה, והתחייבותם להתחיל ולקיימה מחדש. אין חתן בראשית אלא נציגם של הציבור לעלות לתורה ולברך בשמם על עלייה זו, אשר אופיה אינו עלייה של היחיד המכבד את התורה באישיותו, אלא של נציג הנבחר מתוך העם לייצג אותו. (הבחנה זו מן הראוי שתעמוד גם מול עיני קברניטי הקהילה כשניגשים לבחירת החתנים). על כן, קיימת סיבה מיוחדת לציבור להקפיד על עניית אמן לאחר ברכות חתן בראשית, כדי שיביעו בכך את הצטרפותם לעולה, וכדי "לצאת" עם ברכותיו, ולהפוך בכך לשותפים לקריאתו, אשר משקפת את כוונת העם כולו בפרוס עלינו שנה חדשה ומחזור קריאות חדש.

(הכותב הוא רב בית הכנסת הקהילתי "מצפה נבו" במעלה אדומים)

פרידה מ"דברים"

(בעקבות עיוניה של נחמה ליבוביץ)

מאת ישראל רוזנסון

בסיימנו מחזור נוסף של קריאה בתורה, ראוי להקדיש דברים ל'דברים'. דברי עיון בעניינו של ספר דברים החותם את תורתנו. דווקא ל'דברים', לאו דווקא משום ש'אחרון אחרון חביב' – הכל חביב. ואף אין התורה נזקקת למעין הדרן משלנו שיסייע להביע את תחושת הסיום. ניתן איפוא לומר – נקרתה בפנינו הזדמנות ונצלנה. אולם, הסיבה העמוקה יותר לבחירתנו ב'דברים' וזהו לסיבה שבגינה ראוי לעסוק ב'בראשית', 'שמות' וחבריהם. והיא, תחושתנו כי במהלך השוטף של העיסוק בעיוני פרשות השבוע – פרשה אחר פרשה, נתקפח קמעא חלקו של החומש כיחידה כוללת.

רצוני לומר כי בין המגמה המציירת את אחדות התורה כמקשה סגנונית אחת לבין המגמה הרואה חשיבות ייחודית בכל מלה, אות וקוצו של יוד, מתעמעם ייחודן של 'יחידות הביניים'. דומה בעינינו כי תפיסת החומש – הספר המלא, כיחידה פרשנית ורעיונית כוללת, לוקה לא אחת בסתמיות מסויימת. אמת, לומדי התורה אינם זקוקים לחיזוק ותחזוק כדי לדעת שעבוד מחומש לחומש, אולם, מכאן ועד למיצוי מלוא הפוטנציאל הפרשני הגלום בראייתו כיחידה העומדת בפני עצמה, רחוקה הדרך! על כן, באנו לדבר ב'דברים' מתוך ניסיון לבחון איזו היא הדרך לפרשו בראיית כליותו ומתוך תפיסת אחדותו.

*

הנושא שנרמז בפתיחת הדברים ראוי כמובן לפיתוח במסגרת רחבה יותר מזו שהוקצתה לנו כאן. הילכך, נתייחס להלן לספרה החדש של פרופ' נחמה ליבוביץ – 'עיונים בספר דברים – בעקבות פרשנינו הראשונים והאחרונים', במסגרת לדיוננו.

חיבור זה, כקודמיו, זכה לכל התשבחות האפשריות, ובדין. אין לכתוב שורות אלה להצטרף לכל מי שקדמו בסקירת 'העיונים' ולאחל לפרופ' ליבוביץ שתאריך ימים ושנים ותמשיך לזכותנו מפרי עמלה הרוחני העשיר.

נקדים תאמר, חרף התחושה הראשונית הפוקדת את המעיין בספרה, אין לראות בו אך ורק עיוני סיכום של עולם הפרשנות המסורתית. אשר לסיכום, כל סיכום משוכה כנושא דידן יש בו משום יצירתיות הנובעת מהעמדה מוצלחת של עמדות פרשניות וחשיפת המתח שביניהן. ודאי שסיכום כסיכומה של ליבוביץ הנוטה להכריע בשאלות כבדות משקל כמו 'קרבתו' של פירוש מסויים ל'פשוטו של מקרא', או השפעת רוח תקופתו של פרשן על גישתו ועוד – למפעל פרשני עצמאי יחשב! אשר לפרשנות מסורתית, נדמה ליבוביץ הייתה זו שהשכילה להקנות בעולם זה, שמטבע הדברים נוטה לסגירות, מדרס כף רגל לכיוונים חדשניים. מי שגדל על ברכי 'עיונים בספר בראשית' יודע בוודאי להעריך את הרעננות שבשילובם של כמה מפירושיו של קאסוטו, ולא יוכל לשכוח את השימוש במימשיו של אאורבך להסבר עקידת יצחק. מסיבות שנקל לשערן נפקד מקומם של 'חדושים' מעין אלה בספר דברים. אפילו הנה כמוסיף מוסר משולב ב'עיונים חדשים בספר ויקרא' (עמ' 307), לא שובץ במשבצתו הטבעית – הדיון בפרשת הכבודים בספר דברים אלא בהערה! לענ"ד הערך המקופל בשילוב החדשים וה'מדעיים' בצוותא עם הקדומים והמסורתיים אינו מצטמצם לתוספת חן ולשיח בין הדורות בלבד. יש בו גירוי מפרה בלתי רגיל לחשיבה פרשנית, ובכל שפרשנית מנוסה כל כך כנחמה ליבוביץ לא מצאה אפיק לשיתופם בספר דברים.

*

מכל מקום, מפעלה הפרשני של נחמה ליבוביץ מוצלח מאין כמוהו. בעייתו הגדולה של מפעל מוצלח אינה נובעת ממה שנאמר, שעליו גמרו הכל את ההלל. רא עקא, בכל פירוש יש גם מה שלא נאמר, וכן טמונה בעיה. כאן הדברים עלולים להגיע למלכוד מפורסם. מטבעו של עולם, הצלחה יתירה של כיוון מסויים מבציחה את עצמה – היא מתחזקת ומבליטה את הכיוון שהצליח ומסיחה את הדעת ממה שנותר מאחור. הצלחה שכזו כרוכה לא אחת בכשלון של הדרכים האחרות!

מה חסר בפירושה של נחמה ליבוביץ לספר דברים? שני עניינים שונים, שההבדל ביניהם עקרוני. הראשון הוא תלוי היקף. הוי אומר, נחמה ליבוביץ לא 'עיינה' בכל. מדובר במבחר מייצג של עיונים שנקבע לפי מפתח מסויים (בספר דברים הוא המגמה נושא כמחוזה אופי הלכתי) ומאחר ששיטה לפנינו, לא נותר לה ולתלמידיה הרבים אלא להמשיך בעיסוקם הפרשני. זהו איפוא 'חסרון שיוכל להימנות', ומתוך השיטה עצמה! אולם, יש במה שלא נכתב עניינים שספק אם ניתן להשלימם רק בתוספת קטעים חדשים דוגמת אלה שפורסמו. הכוונה לפרשנות המצומחת מתוך ראייה כוללת של היחידה כולה – במקרה הנדון, ספר דברים.

פרשנות על דרך הראייה הכוללת כרוכה בהכרח בויתור על הבנת כל פרט ופרט [illegible]. אולם, ניתן עקרונית ליישב את המתח בין הכלל לפרט בהבנה שאין זה בלי זה. הוי אומר, לפנינו מסלול מסויים. הלימוד המצמצם והנקודתי מוביל לציור כל נקודה ונקודה להבנה. בהירותה של זו תלויה כמובן בחדותן של הנקודות הבודדות, אך לא פחות מכך גם משילובן הנכון. ובמקרה הנו זה כמשפט לא אחת משימוש במדע חיצוני רב עדי־גיאוגרפי, היסטורי־ארכיאולוגי והבנה ספרותית טובה יותר של המכלול. מכאן מתחילה הדרך חזרה – הבנה טובה של התמונה כולה מוסיפה אור חדש גם על הנקודה הבודדת המובנת כבר יותר על רקע התמונה כשהיא במכלול הגדול. מכאן ניתן עקרונית לצייר התקדמות של התהליך הפרשני במעין 'ספירלה' המשלבת חזרה מעגלית והתקדמות שוב אל התמונה הכוללת שתתרחב ותעמק. [illegible] לכללי והפרטי לילך [illegible]. אכן, קשה אם לא בלתי אפשרי לבצע את המהלך שהוצג כאן בצורתו האידיאלית, אך ראוי לו לפרשן העוסק בבירור הנקודתי לתת דעתו גם לצורך במבט־על. [illegible] תצלום־אוויר [illegible], שיציגו את הסוגיות הפרשניות בהקשרן הרחב יותר, אפילו שלהתבוננות כוללת אביזרית קשה להגיע.

אין ספק שנחמה ליבוביץ השתיתה על אדנים איתנים ביותר את תיבנת הפרשנות הנקודתית. ברם, מבט אל המכלול [illegible] שונים. להלן ננסה לבאר כמה מהם.

*

טרם נבוא לעסוק [illegible] מספר דברים, שומה עלינו להדגיש בביאור מעלותיה של הפרשנות הכוללת [illegible] היא כרוכה.

אין אנו באים לומר שעיון נקודתי אין בו כדי להעלות רעיונות כלליים, ואינו נוגע בהשקפות כוללות והגות. ברי, שכל עיון בתורה בכל רמה שהיא נוגע בכגון אלו. לשון אחר, ההפרדה בין הפרטי לכללי אינה דיכוטומית. אולם, ישנן סוגיות שצפות ועולות במיוחד בעיון הכללי, וככל שקרובה להצביע עליהן תאוסף הבנתה [illegible].

במה כרוכה [illegible]? העיון הנקודתי ממעט [illegible] על רקע, היחידות גדולות, מתחייב מטבע הדברים להתייחס לרקע. רקע יכול להיות רקע פנימי [illegible] אין נוטים להתעכב על פירושיהם אך בצירופם זה לזה מרגישים [illegible] על עניין אחר. אפשרות אחרת – רקע [illegible] מתחומי דעת אחרים שאף בו יש כדי לשפוך אור על הנאמר.

כל נסעה את קוראנו. יש בין לומדי התורה שכוונתם אינה מוטלת בספק, ובאלה שליבם גם גם בוקע בזה וגם בזה: יש שיאמרו כי מאחר שאין בתורתנו מלה מיותרת לא ייתכנו בה ביטויים שכל תפקידם הוא להשתלב ברקע לביטוי אחר, ויש שיטענו שהכל מצוי בה ואין צורך לפרש את הכתובים בעזרת איזה שהוא רקע חיצוני. אפס, רק המגמה עמוקה של עקרון 'דיברה תורה בלשון בני אדם' מחד גיסא, והבנה כי דבר ה' כמוהו כפטיש המפוצץ סלע דבר אחת וניצוצות משמעות רבים, מאידך – יש בהם כדי להקנות את רוחב הדעת והפתיחות הדרושים לפרשנות באמצעות רקע שכזה.

בספר דברים מצויות כמה סוגיות הזוכות את הספר לאורכו ולרוחבו – שתי וערב, ואת עקבותיהן ניתן למצוא במקומות רבים. להלן נתייחס בקצרה בעיקר לשאלות האופי האישי של הספר – דברי משה, אך לא נתעלם מעניינים כלליים אחרים, כגון שאלת ארץ ישראל, עניינה של העבודה הזרה – ובמיוחד עניינה של המלחמה – כולן שאלות שהעיסוק בהן מצריך מבט־על מהסוג שהוצע. כולן נידונות כמובן בספרה של נחמה ליבוביץ, אולם מנקודת ראות 'מקומית', ויש בעיסוק בהן במאמרנו זה כדי להדגים את מהות ההבדל בין הגישה 'הפרטנית' לבין הבחינה הכוללת.

*

השאלה העקרונית בדבר מעמדו האישי של ספר דברים הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראייה. ספר שבפתיחתו מכריז – "אלה הדברים אשר דבר משה..." (דברים א, א) ורק אחר כך – "... בכל אשר צוה ה' אותו אלהם" (שם, ג) מעמיד בהכרח את משה במרכזו! זה מעורר בעיה רוחנית־פילוסופית לא פשוטה בכל הקשור לשיוכו לחמשת חומשי תורה (ראה למשל הקדמת האברבנאל). אולם, יהא ניסוחנו אודות מעמדם של 'הדברים' אשר יהא ("... הדברים אשר דבר משה..."; '... משה באר את התורה הזאת'), ברור שזכו לגושפנקא אלוקית מלאה, ויש בכך כדי להעניק מימד מיוחד לביטויים המרובים המצטיירים כווידוי אישי. הנה, ניסוחים שאינם חסרי בוטות כלפי עמו – עם ישראל, שעליו טרח להגן כל כך, מפתיעים כמובן במבט ראשון. אמנם, ההצצה אל הדרי ליבו של משה מלמדת לכאורה על גודל החשש לגורל העם – "כי יגורתי מפני האף והחמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם..." (דברים ט, יט). אולם, בראייה כוללת של ספרנו ספק אם זו אפשרות הפרשנות היחידה! אולי בא פתרו של משה להדגיש דווקא את האפשרות הריאלית – "להשמיד אתכם"! כידוע, אפשרות זו לובשת בספר דברים פנים ממשיות מאוד, והדבר בולט במיוחד בתוכחה ב'דברים' (פרשת 'כי תבוא'), שכנגוד לתוכחה ב'ויקרא' אינה מסתיימת בבשורת ישועה והצלה אלא ב"... והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות. אלה דברי הברית..." אם כן, הציפוה האישי הופך להיות אמצעי להמחשת גודל האסון. (דברים כח, סח).

כאמור, נפוצים בספרנו ביטויי ביקורתו של משה על עם ישראל, ובמיוחד בולטת האשמתו במניעת כניסתו של משה לארץ. כך מצאנו כבר בפסוקי הפתיחה – "ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם" (דברים א, ט) "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (שם, יב), ובעניין הארץ – "גם בי התאנף ה' בגללכם..." (שם, לז); "וה' התאנף בי על דבריכם..." (דברים ד, כא). דברים בוטים למדי אלה הנאמרים מפי משה אינם חייבים כמובן להתפרש בהכרח כגילוי מאוחר של מרירות! בהקשרם זה מקפל מסר חינוכי חשוב, והיו מפרשנינו שהדגישו זאת. אל לו למנהיג, כל זמן שפועל כמנהיג, לתלות בעיותיו וכשלונותיו בקולר העם, שכן גם משה עורך את חשבונו רק סמוך מאוד למותו ולסמיכת יהושע מחליפו. ימצא המנהיג את הנסיבות והדרך שבהן תביא הבקורת תועלת ולא יהיה בה משום התחמקות מאחריות והאשמת הזולת. אולם, בכך לא סגי. ההוראה – "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק..." (דברים א, טז) ניתנת כמובן לפרשנות בהקשרה המצומצם כדרישה בלתי מתפשרת למשפט צדק היפה בכל עת ובכל זמן. באופן הזה ניתחה נחמה ליבוביץ את ההוראה הזו בהעמקה רבה. ברם, ההוראה 'שמוע בין אחיכם...' היא תלויית הקשר, ומכאן שיש מקום לפרשה לאורו – גם בהקשר המצומצם יותר, וגם ברחב.

ראשית, חשוב מאוד להדגיש את ההקשר הארצישראלי שיידון בקצרה להלן. בספר שנאמר על סיפה של ארץ ישראל ועניינו המרכזי הוא ההכנה לחיים בארץ החדשה, עומדת ההוראה למשפט צדק 'במקום הראשון' בספר ומאירה באור יקרות את משמעות החיים בארץ ישראל. ודוק, אין הפתיחה לספרנו עוסקת בענייני העבודה הזרה שאף הם אתגרים מרכזיים בארץ החדשה המחוזרים שוב ושוב אלא בצדק! בראייה כוללת משתלבת ראשוניות זו בהכרזות נוספות בדבר הקשר שבין הצדק לארץ – "צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך..." (דברים טז, כ). הוסיפו לכך את הביטוי הטריטוריאלי של הצדק בערי המקלט (דברים יט, א) זאת ועוד, הכתוב מצא את הדרך להראות את חשיבות הצדק בישיבת ארץ ישראל ברמזו על ההבדל בין ישיבת ארץ ישראל של הגויים לבין ישיבת עם ישראל – "כי יכרית ה' אלוקיך את הגויים... וישבת בעריהם ובבתיהם שלש ערים תבדיל לך..." (שם, ב). הוסף לכך את המעשה הבולט שעושה משה הקוטע את נאומו בהקצאת שלוש ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי, והבן את משמעות הקשר שבין הצדק לישיבת הארץ. לא ייפלא אפוא שכשם שההוראה הראשונה הפותחת את הספר הארצישראלי הזה היא למינוי שופטי צדק במעין הכנה לכניסה לארץ, כך גם המעשה הראשון שיתבצע בעת הרחבת הגבול הוא' – "ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך... ויספת לך עוד שלוש ערים..." (שם, ח־ט).

בצד ההקשר הארצישראלי הזה ניתן להציג פירוש נוסף להוראה לשפוט בצדק והנובע מתוך הקשר רחב אחר – הצד האישי של דברי משה שנרמז לעיל. נחמה ליבוביץ הדגישה בדיון את משמעות צורת המקור של 'שמוע' בהמחשת "החיוב שבאורך הרוח, התמדת הפעולה של שמיעת בעלי הדין..." ('עיונים' עמ' 33). כמה נאה ייראה הסבר זה אם נציגו בהקשר הכללי של דברי משה, שלאורך שנים נשא את משא העם בסבלנות אין קץ, ורק עתה מתיר הוא לנפשו להציג ברבים את 'תסכולו', כשבפועל אין בכך כדי לגרום נזק לבאי הדין, אלא טמונה בדברים תועלת חינוכית כראוי.

*

עניין יחסו האישי של משה רבינו לארץ ישראל בוקע ועולה כמעט על כל צעד ושעל בספר דברים. כל איזכור של דין מדיני הארץ בספרנו בא כנעיצת סכין חדה בליבו, וודאי שכך הוא כשמוזכר הירדן, אותו מחסום בלתי עביר לגבי משה.

ראוי לשאול, מה משמעותו של איזכור הירדן בדברי משה בהקשר הלכתי "ועברתם את הירדן... והיה המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו..." (דברים יב, י־יא). ודומה כי מלוא משמעותו תובן רק בהתייחס לבקשתו המפורסמת של משה בנסיון אחרון לשכנע את הקב"ה להיכנס לארץ. משה מבקש – "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן..." (דברים ג, כה), אין הירדן נזכר כאן במישרין, אלא רק חבוי בבינייה של הארץ – 'עבר הירדן'. כביכול, מודע משה לקדושה של עזות־מצח הצפון בבקשתו, אינו מעז להזכיר את השם המפורש 'הירדן', ומסתפק ב'אעברה נא'. רק ה' מסרב מפורשות – "כי לא תעבור את הירדן הזה" (שם, כז).

מה סיבה של בקשה זו של משה? על רקע הפן האישי של הספר אין לנו אלא לפרשה כגילוי מיוחד של אנושיות שהתגלתה לראותו אצל המנהיג הגדול. ולפי זה יובן גם כעסו על שנבצר ממנו להיכנס בגלל "ויתעבר ה' בי למענכם" (שם, כו). אולם, העמקה בחקירת ההקשר יכולה להוסיף על כך פרשנות בלתי צפויה. הפרשה מובאת לאחר תיאור תבוסת שני מלכי האמורי בעבר הירדן המזרחי, ופותחת בהדגשה "ואתחנן אל ה' בעת ההיא", כשבסמוך נאמר – "אתה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה..." (שם כג). הדעת נותנת, ודומה כי רש"י רמז לכך, שמשה התיר לנפשו לבקש על כניסתו לארץ בעקבות נצחונות מסויימים דווקא אחרי הנצחון על שני המלכים. משום שדימה כי הותר 'נדרו' של הקב"ה בעניינו. אולם, מדוע? ומה המיוחד בנסיבות אלו? הגיאוגרפיה ההיסטורית מלמדת כי הקרב נגד עוג מלך הבשן, שאותו ניהל משה, התחולל בבשן באזורים הנמצאים בתוך ארץ כנען. מבחינה זו ניתן לומר כי משה היה כבר בארץ כנען, ועל כן יש הצדקה למחשבה כי בוטל הנדר! סיוע זה הנשען על ראיית הפרשה בהקשרה הרחב מוביל לכמה השערות פרשניות מעניינות ביותר.

אם, משה אכן היה בארץ הרי שלא עצם השהות בארץ הוא העניין הבעייתי, ובעניין הזה הקב"ה גילה דווקא סלחנות והתיר את כניסתו לאותו מקום. הבעיה מתמקדת במעבר הירדן, והוא הנאסר כאן – "כי לא תעבור את הירדן הזה"! ואילו על הדור החדש הכריז משה בפסוק שבו פתחנו "ועברתם את הירדן", ובבוא העת יורה ה' ליהושע – "קום עבור את הירדן הזה" (יהושע א, ב). הנה, אותו ירדן שנאסר על משה, הפך לאתגר למנהיגותו של יהושע. ודומה כי הירדן הגיאוגרפי הופך כאן לסמל למעבר בין הדורות, 'החוקה' [illegible] המתייחס ליהושע הופך לאתגר למנהיג הפורש שידע להעביר את סמכויותיו לדור המנהיגות הבא מתוך הכרת חשיבות המשימה שנועדה להם, וללא שמץ של צרות עין.

לפי זה 'ויתעבר ה' בי למענכם' אינו מתייחס בהכרח לכעס מצטבר של משה ולהאשמת העם על שבשלילהו במעשה מסויים. משה התאב להיכנס לארץ אכן כועס, אך זהו כעס [illegible] הנובע מתוך הבנת זיקתו לדור המדבר לטוב ולרע – קשר בין המנהיג לבין דורו. חז"ל שהכירו גורם זה העמידוהו ביסוד מדרשם – "כך אמר לו הקב"ה למשה: אם נקבר את אצלם במדבר הן באים בזכותך ואתה בא בראשם..." (דברים רבה ב, ה). לאמר, משה קשור

(סוף בעמוד 6)

שובו של החבר

מאת אליעז כהן

דרבנט – קווקז, שלהי התשנ"ד

שוב העפלתי בגרם המדרגות העתיק. מלאך־אלוקים שכמותי, עולה ויורד. ושוב עולה ויורד, במדרגות הרחבות, החצובות בסלע האינסופיות.

אוויר־הזיים היכה בריאותי בחוזקה, וכבר הייתי נחפז להפנות פני מן המצודה אל הים לולי הרהרה באוזני שאלתו של המלך:

"מדוע שוממה ארצכם. ואתם הינכם סחופים ורדופים בגלותכם, ואין לאל ידכם מלהושיעה?".

מה יכולתי להשיב לו. והוא שאלני שאלה נמרצת, מקבת כבברות.

הגיל כבר עשה את שלו. הלא היה זה לפני למעלה מ־800 שנה והכוזרן בונד הוא ומתעתע, אך נדמה ועיניו לו בבנות גמורה ובבאב גדול:

"אכן, מצאת מקום חרפתי. מלך כוזר. גלותנו וארצנו בעצמנו. וכל האשמה רק בנו עצמנו היא תלויה. הרי אם רק היינו מתנערים מאשפות וקמים מדלות גלותנו – אזי ארצנו פורחת כגן רווה וגלות אין!"

את... אילו רק הייתי מסוגל תחת עצת להשיא גם גאולה בפועל להביא...

סופו של הסיפור ודאי זכור לכולכם:

לאחר דיונים בעומקם של דברים וכן להוכחם התייהד מלך כוזר וכל ממלכתו עמו... או... הנה הגעתי לפנייה האחרונה. כך נראה, בעיקולי המדרגות. כבר מאות רבות מאותה גוי, הכוזרן נתחיל להתבהר בכל שאבניה של המצודה נגלות לעיני יותר ויותר על הרכי הרי שבקן. על אזוביק והפתקים התחובים ביניהן.

קמה והיתה ממלכת הכוזרים, ממלכה יהודית עצמאית בדרום־מזרח הקווקז. תשתית שכזה. להקמת הבית הלאומי במכורתנו. ותוך עשרות שנים יהיה לסמוך תשארה במכמני אגדות־העמים שבשבטי האיזור. ואף שמועה נותבה לאוזני, שאחד ממשוררי ספרד כתב עליך כך דיבור, מנסה לומר את אמונתו ודעותיו בפי.

המדרגה האחרונה כבר מאחורי ואני משורר את שרידי גופי המבוצעים מגאמץ.

רגלי נושאות אותי מעצמן אל עבר שערי המצודה, שומרי החומות מצאוני וכיבדוני ביראת כבוד. יודעים הם, שאת מלכם אנוכי מבקש. אינם יודעים, כי אף אותם. כל שריד אשר בהם.

אל טרקלינו של המלך הובילוני וכל תחושתי שבו והכו בי בזכרון נעים. לא הייתי נצרך לפקוח את עיני ולפעור נחירי כדי לספוג ניחוחות ומראות ארמונו של מלך כוזר.

"את... החבר!" – שאג המלך באוחזו ערימת בגדים, מנסה להסתם בתוך מזוודה ארוזה, ארגמנית, מלכותית. סמל ממלכתו הקטנה רקום עליה, והוא מנסה לסגור אך בקושי את המזוודה. אני נחפז לעזור לו והוא צוחק לעומתי – "יפה, החבר, אולי אף בלי לידע עזרה לנו עכשיו יותר מכל שידותינו בעבר!".

אודע גם אודע. אם שבתי אל עירו של המלך. אל דרבנט העיר הגדולה, ובאמתחתי אין דבר בלתי צו היסול לגלותה, ומלכה הקדימני וכל אנשיה, כך משקיף אני עכשיו ממרומי הארמון. עמוסי המצודים יורדים במדרגות. יורדים ויורדים ויורדים אלי ים. אבן מוחותי כתם חרפתי מבעבר. כי הבינו את חרפת הגלות. ולגאול עצמם באו. וכמה נפלא לראות יהודים המוחלים במורידיהם את גלותם.

הכל היו שמחים וטובי לב. עמוסי סלי־דברבניהם על כתפיהם. עסיסם ניתז בבגדיהם ומלכם יוצא אחריהם. הדור לבוש, כורע לצדו לאוחז – כמאון את משקל גופו הכבד עם משאו. משרתיו ממהרים לעברו אך המלך מתעקש לשאתו לבדו.

"אחרי!" – שואג, נותן קול, ואני מפנה עיניים מתלהלהות כלפי שמיא ומודה הודה.

בין טעמים לפרשנות

מאת עקיבא צימרמן

שמחה קוגוט, "המקרא בין טעמים לפרשנות", הוצאת ספרים ע"ש י.ל. מאגנס, ירושלים תשנ"ד

לא רחוקים הימים שבהם כמעט כל אדם בישראל ידע את טעמי המקרא. מדי שבוע היו עוברים על פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום, והיו משננים את הפרשה וההפטרה בטעמי המקרא. אצל עדת יהודי תימן היה כל עולה לתורה קורא את פרשתו בטעמים.

לא כדורות הראשונים דורנו אנו. מעטים השולטים בטעמי המקרא, ובהרבה בתי כנסת חסרים בעלי קריאה המדקדקים בטעמים, אך יחד עם זאת רבו בדורנו חוקרי טעמי המקרא, שאחד הגדולים שבהם היה פרופ' שלמה רוזובסקי, בנו של החזן ברוך לייב רוזובסקי.

לשורת הספרים העוסקים בחקר טעמי המקרא מצטרף ספרו של פרופ' שמחה קוגוט, המלמד בחוגים למקרא וללשון העברית באוניברסיטה העברית בירושלים, וכיהן כמרצה אורח באוניברסיטת הרווארד. המחבר "מרובב" את הפרשנות המשתקפת מטעמי המקרא, ועומד על "ההסכמות" שבין מפרשי המקרא השונים, וכן על חילוקי דעות בין הפרשנים המסורתיים, וכן מתרגמי המקרא לארמית, ובין טעמי המקרא.

במבוא לספר סוקר המחבר את תפקידיהם של טעמי המקרא, את עיקרי שיטתם של בעלי הטעמים בחלוקת הפסוק הן בחומש, בנביאים ובטעמי אמ"ת. המחבר קבע: "פסוקים רבים עומדים במרכזם של דיונים שבספר, ופסוקים רבים נוספים נזכרים בו אגב הדיון... יש שפסוק כזה נידון בספר יותר מפעם אחת, כשבכל פעם הוא ממוקד סביבו עיון בפרשן אחר או בנושא אחר" (עמ' 28). לא נוכל כמובן להתייחס לדוגמאות הרבות המובאות בספר, אך מן הראוי להביא דוגמאות המלמדות על התעלמות הטעמים המודרש מפשט הלשון. דוגמא הידועה כמעט לכל אדם מישראל "ארמי אבד אבי וירד מצרימה". טעמי המקרא המצמידים את המלה "אבד" ל"אבי" ולא ל"ארמי" כפשט הלשון, משקפים את המדרש המובא בהגדה של פסח "צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל, שנאמר "ארמי אבד אבי". דוגמה נוספת היא הפסוק מישעיהו "שרפים עומדים ממעל לו". בעלי הטעמים צירפו את התיבות "שרפים עומדים ממעל", ובניגוד לפשט הפרידו אותן מתיבת "לו". המחבר מביא את ניתוחו של שד"ל לכוונתם של בעלי הטעמים – "נראה שהיה הציור הזה רע בעיני ההמון, שיהיה האל בשפל והשרפים למעלה ממנו. לפיכך עקרו חז"ל ופירשו "ממעל לו" כאילו הכוונה השרפים העומדים ממעל (בשמים) הם לו (כוכבים לעבודתו), וכן תרגם יונתן ופירש רש"י, וכן עשו בעלי הטעמים".

המחבר סוקר את עמדותיהם של רב' סעדיה גאון, רש"י, רשב"ם, רבי אברהם בן עזרא, רד"ק, הרמב"ן ורלב"ג כלפי טעמי המקרא, לפי הבובא בפירושם למקרא.

המחבר מציין, כי הספר נכתב לאחר שתלמידיו בארץ ובארה"ב בחוגים למקרא וללשון העמידוהו על הצורך במשנה סדורה וכתובה בנושא הספר, ומייעד את הספר ללומדי מקרא משכילים שבציבור הרחב. ואכן אלו וכן חוקרי הלשון העברית ימצאו עניין רב בספר, שהופיע בעזרת קרנות המחקר של הפקולטה למדעי הרוח ושל המכון למדעי היהדות באוניברסיטה העברית, וכן קרן פרי לחקר המקרא. זהו הספר הארבעים וארבעה המופיע בסדרת הספרים לחקר המקרא מיסודו של ס.ש. פרי.

זהבה בנדיב

הושענא רבה

לזכר סבתא שרה ונשה
בת דוד, פתח תקוה

בליל הושענא רבה
הייתי עולה לשמים
על סלמות חלות סבתא
שהכינה בחצות
לכל תפילותינו.

ידעתי:
עמם אעלה
גם אני.

חכיתי
כל לילה
מערב ראש השנה.
בודקת ידים שלמות בתפלה
של סבתא
על החלות.

ערב יום כפור, כפופה,
יוצרת יונים קטנטנות עליהן
ראיתי
מפריחות תחנונים.

כך דרך סכות
עד הושענא רבה
בחצות
אז
אני עולה לשמים.

נקישות כפכפי־עץ,
דלת חורקת,
עששית.
סבתא.
אני אחריה.

סבתא, את עושה כלמות
כיעלו תפלות למרום?
לכי לישון, ילדתי, לילה,
לא, סבתא, אני אתך.
למה את לא ישנה, סבתא,
חיוך אהבה אור:
יודעת.

עם הכנסת החלות לתנור
הייתי נרדמת
שאטפס כך בסלם חלותיה
בצאתן פריכות ורדיה
הייתי מקיצה
עם מלמול מזמורות תהלים־סבתא
כיתוך ענני בקשות
על סלם
לשמים.
לרגלי הדום הכבוד
קוטפת אשכולות ברכות
ערמות
ככל שאוכל לשאת
אל תוך לבי.

צלצול פעמוני כנסיות
העירוני, רדאגה
עד לשנה הבאה
אל חיק סבתא.

באו, כאור פניה מלוה, מברך,
אם אין סלם על חלות
בהושענא רבה זו.

שני הפנים של ישעיהו ליבוביץ

מאת אפרים יעיר

לראשונה פגשתי את ישעיהו ליבוביץ בוועידת "צעירי מזרחי" בליפציג, בראשית שנת 1933. הייתי אז נער בן 17, גם יוסף בורג היה שם, גם יוסף וולק, גם הוא נער צעיר. ליבוביץ היה אז כבר בן 30, ונקרא בפי כולנו בכבוד רב "דוקטור ישעיהו ליבוביץ". הוא נבחר להנהלת "צעירי המזרחי", ו"אצלנו" התחיל את הקריירה הפוליטית שלו. נערץ על כולנו בזכות הניתוח החריף, לשונו השנונה וידיעותיו המקיפות. הידידות שנרקמה אז – לא ניטשה כמעט עד יומו האחרון, עד למותו, בגיל 91, בחודש שעבר.

עם עלייתו ארצה בשנת 1935 היה לו ברור שישתלב בעולם המחקר והמדע, ולא בקיבוץ. אבל הוא גם ניסה להשתלב בחיי הפוליטיקה. התחיל ב"הפועל המזרחי". אח"כ הצטרף ל"העובד הדתי" במסגרת ההסתדרות הכללית. בכל מקום בלט בזכות יכולתו האינטלקטואלית הריטורית. אבל כל מסגרת היתה צרה עליו, נונקונפורמיסט מובהק – לא היה מסוגל לסבול שום מסגרת. כי כל מסגרת פוליטית דורשת משמעת, ולעתים פשרה.

לכן – תמיד נשר במהירות. מדבר בעד עצמו, אבל בעל השפעה עצומה, בזכות יכולת הניסוח והדיבור שלו. כל אחד היה מוכן לשמוע אותו, אבל לא כל אחד היה מסוגל לשמוע בקולו.

*

בזכות הביקורת

מאז ועד למותו – שומר מצוות כקלה כחמורה. יהודי של בית הכנסת "ישורון", תמיד בין עשרת הראשונים. ידע לדבר שבע שפות – רכש שמונה דוקטורטים. "ליטאי" מובהק וטיפוסי (נולד בריגה 1903). כפילוסוף רציונליסט בקי מאין כמוהו ברמב"ם. אלא

שלא כרמב"ם – סבור היה שאסור לקיים את המצוות בשל טעמי המצוות. חייב אתה לקיים את המצוות – משום שניתנו מסיני מפי הגבורה, ותו לא. רחוק כמזרח למערב – מחסידות או מקבלה. מיסטיקה – מלת גנאי לדידו. היה משוכנע שיש להפריד בין הדת ובין המדינה. עצמאי לחלוטין בתפיסתו היהודית. ואנו מדברים כאן בזכות הביקורת, כערך דתי. רשאי אדם גדול לבטא את השקפתו היהודית.

ואיני רוצה למנות כאן כל ספריו ומאמריו – כי רבים הם. "בטורים", "דעות", – ותמיד בלטו דעותיו. הדברים ידועים.

*

איפה נפרדו דרכינו?

עד כאן – הכל אתי שפיר. אין אנו מסוגלים להסכים עם כל דעותיו, אבל אנו תאבים לשמוע את הרצאותיו המבריקות. אבל אנו אמונים על דברי חז"ל, שתמיד מרגישים: "לעולם ידבר אדם בלשון נקייה" (ריש פסחים ג,ד,ה) ואפילו "המלבין פני חברו ברבים – אין לו חלק לעולם הבא" (בבא מציעא נט.) כלומר: ביקורת ודעות עצמאיות – כן, אבל חידוד וגידוף וניבול פה – בשום פנים ואופן לא. כי הסגנון הוא האדם. הש"ס מלא מחלוקות לשם שמים, אבל תמיד בלשון מכובדת. הלכה כבית הלל, אבל תמיד היו מזכירים את בית שמאי בכבוד, ואפילו לפני דעתם. וזה מהות, לא רק צורת הדיבור.

הדברים הגיעו לידי שיא, בייחוד אחרי מלחמת ששת הימים. וליבוביץ היה עקבי – נגד הממסד הרבני, בשצף קצף. היחס לכותל המערבי – עצים ואבנים ותו לא. "דיסכותל" היה אומר. ואיני מוכן לחזור על ביטויים אחרים ביחס לאבני הכותל הנערץ על כולנו, משום לשון נקייה.

הוא התנגד לכיבוש של שטחים ולשליטה בעם זר. ניחא. אנו סבורים, שהערבים הכריחו אותנו, ולא נשארה לנו שום אופציה אחרת. ליבוביץ סבר – אסור: גם משה אונא ז"ל טען, שכיבוש עם זר משחית את האדם. אבל תמיד שמר על צורת הדיבור. לא כן ליבוביץ. הרחיק לכת לקרוא לצה"ל ולכל ממשלת ישראל בשם "יודיאו-נאצים" – זה כבר עבר את הגבול. וכאשר קרא בכתב ובעל פה לחיילים לסרב פקודה לשרת בשטחים – הוא הרחיק את עצמו מרוב ידידיו ואפילו מקורביו, מימין ומשמאל. אלא הוא רכש לו ידידים ב"שמאל" הקיצוני, שנהנו מכל ביטוי גס מפיו. ויעל דיין אמרה, שהוא היה היהודי הדתי היחידי (!) שהיא מכבדת. הם נהנו מכל התבטאות גסה נגד הממסד הדתי.

כמובן – התברר שיחסו לארץ ישראל ולעם ישראל שונה תכלית שינוי מן היחס של רוב היהדות הדתית-לאומית.

*

יש ליבוביץ – ויש ליבוביץ

גם בעמדותיו הקיצוניות ביותר – מתאים הביטוי "לפום חריפתא שבשתא". אבל ליבוביץ גם ידע איפה הגבול. בתחום הפוליטי-ציבורי – אי אפשר היה להקשיב לדבריו. ניבול פה נהפך אצלו למהות, ולא רק לצורת דיבור. אבל כל מכיריו ידעו, שדעותיו נובעות מתוך יושר אינטלקטואלי. הוא חשב – ו"הוא היה אומר".

אבל בו ברגע שדיבר על פילוסופיה דתית, על משנת הרמב"ם, או בשעה שדיבר בטלוויזיה על פרשת השבוע – ראית ליבוביץ אחר. שקט, מנומס, מאוזן, אם כי שפתו שנונה. שוב שמר על הרמה הגבוהה, ואפשר היה להזדהות עמו.

וכך נותרו לנו – שני ליבוביץ. אחד איש מדע קרוב מאוד ללבנו, תורה ומדע ודרך ארץ. ידיד ורע. ואחד שלא יכולנו לסבול את צורת הדיבור שלו. וחבל, חבל מאוד. לכן עיקר ידידיו שרכש לו – חילוניים קיצוניים היו. ואנו – שמרנו את לשוננו, גם בשעת ויכוח. גם בענייני ארץ ישראל, גם ביחס לרבנים, ובוודאי בענייני צה"ל.

ואנו נזכור אותו כאדם דגול, כאיש מדע גדול, כמורה שאפשר ללמוד מפיו. אפילו מצוה ללמוד מפיו. אבל בתחום הפוליטי-ציבורי – לצערנו הרב לא יכולנו להסכים עמו "הלכה למעשה". וכידוע – "הסגנון הוא האדם".

ליבוביץ טען שאין תחיית המתים (בניגוד לרמב"ם, שימות המשיח ותחיית המתים הם משלושה-עשר העיקרים). הוא טען, אדם מת ואיננו. קוברים את הגופה וחסל. ואנו נאמר, תהא נפשו צרורה בצרור החיים, וכוונתנו ליצרו הטוב של ליבוביץ. ולא ליצרו הרע.

תורה, מדע ומוח האדם

מאת מאיר ינאי

כאשר מתבוננים בדברי ימי העולם וסוקרים את תולדות האנושות, אי-אפשר להתעלם מהעובדה שקורות העתים תופסות לכתוב בתורת ישראל, התורה היא נקודת מוצא לכל היש. היא מחשבה הכוללת את כל המחשבות, וכל מה שנמצא וימצא כלול בתוכה. ראשית הכול ואחרית הכול נעוצים בה; עולם הבריאה והברואים, היצירה והיצורים, מבוארים ומוסברים בה.

תורה היא מלשון הוראה, ומשמעותה מורה הוראה, מורה דרך. היא קדמה לעולם, וחז"ל פירשו ש"הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם". התורה הוכיחה ומוכיחה, כי היא "תכנית-על" לכל מעשה ולכל התפתחות. העבר והעתיד הוכרעו בה מראש, שכן היא מקיפה את כל המציאות וכוללת את כל התורות. היא מקור האין והיש, הסתום והגלוי, הידוע ומה שעדיין לא ידוע. היא מספרת מה שהיה ומה שיהיה, מה שנעשה ומה שייעשה, והיא מקפלת בתוכה סודות גנוזים וסודות מפוענחים. כל החוקים חקוקים בה: חוקי אדם וחוקי טבע חוקי שמיים וחוקי ארץ.

התורה מורה בפשט, רמז, דרוש וסוד, כי לא ייתכן שיהיה יישות או נושא כלשהם במציאות, שאין להם מקור ושורש בתורה. הטבעי והעל-טבעי מתגלים בתורה, ואף המציאות הגלויה והנסתרת של החיים על-אדמות אצורה בתוכה. כל השאלות והתשובות, הקושיות והתירוצים, משקל כל היש ומידת כל המידות – נמצאים בה.

התורה מאלפת ומופלאת. פלא כל הפלאים, שלמות של מעלה ומטה. ספר הוראה להוראת עבר, הווה ועתיד, ספר המסקנות המוחלטות, עקרונים, מקור העצות והפתרונות. כל החוקק בתורה נחקק לטובת האדם. מחוקק כל החוקים מציע לכל אדם על-פי שיעור קומתו הרוחנית את מבוקשו. התורה מסבירה אורחות-חיים ודרכי קיום בכל הזמנים.

המושגים "אור" ו"תורה" חופפים וזהים. "אור-תורה" ו"תורה-אור" הם מונחים הכוללים את כלל הרזים והתעלומות. כל חידוש שמתחדש במציאות יש לו סימוכין ותימוכין כאור הגנוז שבתורה. התורה היא אור, והאור – תורה, מפני שהם מורים דרכי הנהגה והתנהגות בכל מצב אפשרי.

נותן התורה הוא נשמה לכל נשמה, רוח לכל רוח, גנוז ונעלם, נודע ואינו נודע. התורה היא שמו, ושמו – התורה. אולם מוח האדם דל ומוגבל לעומת מכמני התורה ואוצרותיה. האדם יכול אומנם לחוש ולהכיר באמיתותה, אבל אין לו מושג בהיקף השגותיה הבלתי-מושגות.

על-פי מצע התורה מתנהלים חיינו בחסד, בדין וברחמים לתכלית מוגדרת. הכול תוכנן בה מלכתחילה, ואף על פי שהמציאות מוצאת דרכים להתפשר עם התורה, אין התורה מתפשרת עם המציאות. התורה היא נביעה תמידית של אמת. היא הפריכה סילופים ושקרים, ועמדה איתנה במבחן כל הזמנים. דברי ימי העולם מוכיחים זאת.

התורה היא סיפור כל הסיפורים, שיר כל השירים. היא נושאת בקרבה הפכים ותהפוכות, ולכן היא משמשת כ"קורת-גג" לכל השקפה ודעה. היא הדופק של העולם, הידיעה הסופית של כל הדעות והידיעות. סמוי, נעלם וגלוי צפונים בתוכה. התורה היא דבר השם, מאציל כל נאצל, בורא כל נברא. יוצר כל נוצר תיאר בה כל מעשה, ועל כן האדם וקונו מחוברים בה. התורה אחוזה במוח האדם, ומוח האדם אחוז בה.

התורה היא ספר כל התולדות והיא חכמתו של הקב"ה.

* * *

לא ידוע בעולם על שום מהות שנוצרה מעצמה. לא ידוע לנו על שום גוף נע שלא קיבל את כוח התנועה שלו מן החוץ, ואף כל פנימיות מתנועעת מכוח בלתי נמנע מהחוץ. החוץ מניע פנימיות, ופנימיות מניעה את החוץ העצמי הקשור עמה. המוח מתאם בין תנועות בלתי-נמנעות החולפות במנגנוניו המופלאים בתנועה מתמדת.

המוח מייצר בעצמו את צרכיו. צרכיו מותאמים לו, והוא מתאים עצמו לצרכיו. הוא מתאם את הבלתי-נמנע עם הנמנע ואת הנמנע עם הבלתי-נמנע. הוא מתאים לכל דרישה המכוונת לשיפוטו, ומסוגל להכריע בזכות היותו מתואם עם בוראו. המוח הותאם מראש ככלי מתאם בין חוקים, יסודות, דרישות וצרכים, והאמת העצמית שלו מתואמת למערכותיו, ומערכותיו מתואמות לתכליתו.

בני-אדם יכולים לקבוע עובדות מדעיות רק על-פי מכשירי המדידה ומידות שהם יצרו לעצמם. המכשירים נקבעו כמוסכמות על ידי המדענים, והם נוצרו כדי לשרת סברות והשערות של מדענים. כל מידות ה"אור" ושאר אירועי היקום הובאו לידיעתנו על-ידי מודדי ה"אור" בהתאם לציפיות שלהם. כל ההנחות והנוסחאות משוערות לפי מוחי-המדידה של מכשיריהם ועל-פי ציפיותיו של המדען-המודד. המדע סומך על השערותיו של המדען ועל אמת-המידה של המכשירים שאותם יצר בעצמו, ועל כן התוצאות הם פרי מדידה מוגבלת, שנעשו על מכשירי מדידה מוגבלים.

המדע מתעדכן כל הזמן, שום מדען רציני לא יטען שנוסחאותיו ותגליותיו קבועים לנצח. הנחות והנחיות מדעיות צפויות לשינויים, שכן הגילויים מוגבלים לשעתם. המדע משקיף על המציאות דרך המשקפת של המדען בצירוף השקפת עולמו האישית. מר עינו של המדען צד ומודד פיסת-מידע מתוך המקור, והמדען מעתיק ומנסח נוסחה משלו מתוך הנוסחה הכללית. גם למסקנתו המדעית של המדען, שורש בתורה – מקור כל המידע. בתורה טמונים בשורשם כל הגילויים שנתגלו, וכה צפונים גם כל הגילויים שטרם נחשפו, אף שלא כל מדען מודע לכך.

מכל הידע המדעי, העצום שנצטבר, אנחנו לומדים לדעת, שהעולם הפיסי הוא עולם אשר כל האירועים המתרחשים בו הם בגדר הסתברות בלבד ואינם מחוייבי המציאות. אנחנו עדים למערכות ביקום, וגם באדם, היכולות להיות במצבים סותרים באותה עת. הכרעות בין שני מצבים סותרים (או יותר) מוכרעות על-פי אופן המדידה וכושר צפייתו של המודד.

תפיסת המדע כיום, במיוחד לאחר גילוי "תורת היחסות" ו"תיאוריית הקוונטים" גורסת שהמציאות הפיסית היא בהתאם לתפיסתו של האדם המודד את הטבע ובהתאם לכלים העומדים לרשותו. כלומר, לא קיים טבע אובייקטיבי, האדם מודד מציאות בהתאם לסובייקטיביות של צפייתו.

המדע משתדל להבין. הוא מתאר את הטבע על יסוד תפיסת החושים בשילוב ניתוח שכלי ראציונלי של המדען. כל חוקר או מדען פועל בהתאם לדרגת שכלו, שכן עיקר כוח השכל תפקידו: להשכיל, וככל שהשכל נעלה יותר, כך הוא מסוגל לגלות סודות נשגבים יותר מעולם הבריאה. המדע שואף לגלות את תכונות החומר שממנו מורכב עולמנו, ולהבין את החוקים שעל-פיהם פועל החומר.

המדע יש באפשרותו לצפות בעניינים שבמציאות, אבל הוא איננו יכול להוכיח שום אי-אפשרות. אולם התורה מוכיחה לנו ש"אי-אפשרות" – היא אפשרית, ומה שלא ייתכן – ייתכן: אפילו מה שלכאורה נדמה כי לא הוצפן בה – תוכנן וגנוז בתוכה למעשה. המדענים יכולים להסביר חוקי טבע רק במונחים של חוקים אחרים בעזרת מידות, חיזוי, צפייה והשערות: ואילו התורה מבארת את כל תוקף החוקיות שבטבע. המדע מדריך את האדם כיצד להכיר את המציאות מסביב לו: התורה נותנת לאדם את המשמעות. התורה קובעת לאדם מטרות בחיים: המדע מקנה לאדם את האמצעים והכלים הדרושים להשגת המטרות. המדע עוסק בתחומים המתפצלים מן האחדות השלמה; התורה מאחדת את שלמות כל היש. המדע יכול למדוד ערכים על-פי מוסכמות של אמת ושקר: התורה שוקלת ערכים על-פי אמת-מידה של טוב ורע, עיקר וטפל.

המצוי – נמדד במאזני המדע, הרצוי – נשקל במאזני התורה. המדע משער, התורה החלטית ומוחלטת, היא מקיפה את כל היש, את הרצוי ואת המצוי, את הנגלה ואת הנסתר.

הורתו ולידתו של המדע התחילה בפסוק הראשון בתורה, שהרי על-פי התורה מתנהלים כל העולמות וכל הנבראים בהתאם לתכנית קבועה מראש. תכנית זו מעניקה לאדם גם את "הבחירה החופשית" במילוי מטרותיו, והוא חותר ליעודיו וממלא תפקידו במסגרת שהוכנה לו מכבר. התורה היא "תכנית-על" לכל התכניות, וכל מה שמתרחש בפועל, נמצא בה בכוח. התורה חושפת סודותיה מדור לדור, והדורות האחרונים נהנים מהחשיפה יותר מהדורות הראשונים.

כאשר אדם רואה בתורה מטרה, ובמדע את האמצעים – אצלו המדע והתורה משלימים זה את זה. ועל כן כל מוח תורני יכול להיות גם מוח מדעי, אבל מוח מדעי, שאינו מודע ל"תכנית-העל" שבתורה, לא ישכיל להבין את משמעות תגליותיו.

התורה מציעה לאדם כיצד להתנהג וכיצד להתקיים בכל מצב, אבל המוח הוא שבוחר בהצעה המתאימה.

תורה מן השמים
מציאות בלתי נמצאת

כתר תורה
מציאות נמצאת של האמת לאמיתה במוח

מוח תורה (מהות)	מוח מדע (מציאות)
אמת מוחלטת	אמת יחסית

תורה
ידיעת האמת ואמת הידיעה

תורת חיים	מדע חיים
חיי תורה	חיי מדע

חיי אמת
תורה ומדע
הנהגה וקיום

מוח יודע תורה בקי גם בתורת הידיעה, ומתוך ביטול עצמי הוא מגיע למדרגה של כניעה מוחלטת לנשגב מבינתו. התחושה שב"אפיסת ההשגה" מזככת את המחשבה והלב. המוח הופך לצינור-שפע, המעביר את השפע שקיבל לזולתו. אומנם הוא נפעם מהזכות שנפלה בחלקו לצפות בפלאי הבריאה, אך הוא אינו מתפעל מתחושות ההשתאות של עצמו.

ומכיוון שהתורה היא אמת מוחלטת והמדע הוא אמת יחסית, מכיר מוח יודע תורה שהאמת שלו היא יחסית, גם כשהיא צמודה לאמת המוחלטת. בשל כניעתו – כניעת תחתון לעליון שהשכילה להוריד עליון לתחתון – הוא מתעלה מעלה מעלה. הוא חי חיי אמת מתוך הכרה, כי למרות כל ידיעותיו נמנעה ממנו תכלית הידיעה.

הבורא מתגלה בתורה לכל אדם לפי שורש נשמתו ולפי מעשיו. לאחד מוח-תורה הקשור לעץ-החיים, ולשני מוח-מדע הקשור לעץ-הדעת – אולם בכל מצב בוחר המוח בין טוב ורע, בין אמת ושקר, בין עיקר וטפל.

המוח יודע כל מה שהורשה לו לדעת, וברשותו לבחור בחירה חופשית במידע מהמידעים הנחוץ לו באותה שעה ולהתעלם מהאחרים; כלומר, ביכולתו גם לא לדעת דברים שהוא יודע ולמנוע עצמו מדברים מזיקים.

המוח מסוגל לחשוב מחשבות נשגבות, להרהר במרומים ולהגות בתחתונים. הוא יכול לנסח ולנתח, לתת טעם ודעת גם למהויות שהן למעלה מטעם ודעת. הוא יכול להתבונן ולדרוש במופלא, לחקור את הסתום והמכוסה. אבל הישגי מוח האדם מוגבלים ביחס לגודל עצמות הבורא יתברך. ב"אין-סוף" אין עליון ותחתון, אין מעלה ומטה, אין ראשית ואחרית: בעצמות הבורא – הכל אחד, גם הסתום והנעלם ממוזגים.

השבח לאל שגנז את אורו בסתר עליון, ונתן לנו רשות להתקרב אל פלאי המוח ונפלאותיו מתוך הכרה של העדר השגה בעומק ההשגה הבלתי-מושגת של הקודש ברוך הוא.

הקפות עם ארבעת המינים בהושענא רבה. תחריט מאת ברנארד פיקאר

פרידה מ"דברים"

(המשך מעמוד 5)

לדורו וקשר זה רב תועלת הוא אפילו לאחר מותו. הגם שהמנהיג בעיני רוחו מרחיקות הראות יודע להעריך את מפעלו החשוב של הדור הבא, אין הוא מתנתק מדורו – דבר אחד הוא החזון המגביה את המנהיג מעל הדור ודבר אחר לגמרי המציאות שאינה יודעת פשרות של הפרנס לדורו!

*

לסיום עיוננו בסוגיה זו ראוי לחזור לשאלת משמעות הסגנון האישי במלוא חריפותה. הקדמנו ואמרנו כי איומי ההשמדה בספרנו בוטים במיוחד. יש אומנם ביטויים המרככים במידת מה את התמונה, והם יכולו למצוא ניחומים גם החרד לגורלו של עם ישראל, וגם המעוניין ליישב בתירוצים את הקושיה – היאך יאיים ה' על עמו בהשמדה מוחלטת ובספר אחר יבטיחם כי לא כך הוא.

אין לנו עניין למלט נפשנו בתירוצים אלא לעמוד על חשיבותו של סגנון להבעת רעיון. הסגנון האישי מייצג גישה אישית, כביכול נראים הדברים פרי הבנתו ועיבודו של משה. ועל כן, דווקא בנושא רגיש כמו ההשמדה ראוי שיובאו הדברים מנקודת ראות אנושית. כביכול אומר משה: 'מנקודת ראות אנושית העם העוזב את ה' מתנתק מבית חייו וראוי להשמדה'. מה יקרה בפועל? זו כבר שאלה אחרת שבה מעורבים גורמים נוספים, והקב"ה ישפוט ויחליט!

*

ראוי להדגים את כוחה הפרשני של התפיסה הכוללת לגבי סוגיה נוספת – דיני צבא ומלחמה. זו סוגייה מיוחדת לספר דברים הנאמרת לעם העומד להיכנס לארצו. נחמה ליבוביץ דנה בה יפה בעיונה בקריאת משה לשלום ('עיונים' עמ' 25) ובעיון שהקדיש ל'כי תצא' (עמ' 189). אין אנו באים להשיב על דבריה אלא להרחיב ולהוסיף את הפן הכולל.

ראשית, אין להתעלם מהעניין האישי העובר כחוט השני לאורך ספרנו. הקריאה לשלום מוצגת כמובן בעיקר בחלק ההלכתי – 'כי תקרב אל עיר להילחם עליה וקראת אליה לשלום' (דברים כ, י). זוהי קביעה הלכתית שמטבעה נוטה לבהירות, ופרשנות חז"ל חידדה אותה יותר, במיוחד בכל הקשר לנסיבות חלותה. יטען הטוען, יש גם 'רוח' ל'דברים'. ייעשה מימושה ההלכתי של ההוראה בדרך שייעשה, בוקעת ועולה מהניסוח גם הסתייגות מהמלחמה – והטענה יפה ומוצדקת! אולם, בתודעה האנושית אין זה קל להפריד בין הציווי המכוון למעשה מסוים לבין האווירה שמ'סביבו', המובילה להשקפת עולם שבמידה מסויימת מסתייגת ממנו. לכך בא 'סיפורו האישי' של משה הנוגע במלחמת מלכי האמורי.

העניין האישי חשוב כאן מכמה סיבות. ראשית, מי לנו גדול ממשה, וממנו ראוי ללמוד על עוצמת המתח שבין הציווי לצאת למלחמה לבין ערכה של הקריאה לשלום. לפי תפיסתנו המלחמה נכפית עלינו תמיד, לעתים נדירות בכוח ציווי אלוקי ישיר וברוב המקרים, באמצעות נסיבות היסטוריות שאינן לגמרי בשליטתנו. מ'סיפורו של משה' מתברר שהעדפת נסיון השלום תופסת גם שעה שהמלחמה באה בציווי ה'!

כאן מתעוררת השאלה: כיצד יגיב על כך הקב"ה?! לכאורה, ההנהגה שבין "... ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה" (דברים ב, כד) לבין "ואשלח... דברי שלום לאמר" (שם, כו) מעוררת חשש לעבירה של ממש! והנה, תגובת ה' אינה פונה למשה שעבר לכאורה על הציווי, אלא מועתקת אל האמורי – "כי הקשה ה' אלוקיך את רוחו ואמץ את לבבו" (שם, ל)!

אין להאריך במשמעותו הכבירה של עניין זה אך ראוי להזכיר על רקע סגנונו האישי של ספר דברים. כמובן, העילה הישירה לאיסור שהוטל על משה להיכנס לארץ קשורה בפרשת 'מי מריבה', וניתן להבין כי משה רומז לכך שוב ושוב בספרנו. עתה, צא והשווה את שני החטאים. על התנהגותו של משה באותה פרשה הקפיד הקב"ה הקפדה יתירה ואילו על 'אי ציות' בעניין המלחמה לא הקפיד. כלום אין הרקע האישי לספרנו מוסיף אפשרויות פרשניות חדשות?

*

בפרשיות המלחמה ההלכתיות בהמשך הספר תופסת שאלת 'הפחד' מקום חשוב. וזוהי כמובן, שאלה הלכתית. אולם, בראייה פשוטה נראה כי התורה מתייחסת לפחד בצורה אנושית. אין בכוונתה ליצור לוחמים מקצועיים נטולי תחושת פחד אלא איך להיאבק בפחד במקרים קונקרטיים. ואיזו דוגמה יפה יותר מהנהגותיו של המנהיג הדגול משה רבנו – "אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו" (דברים, ג, ב) מצווה – מעודד ה'! ובעקיפין למדנו כי גם משה ירא. ואפשר, שההכרה בפחד נקשרת בנימים סמויות לערכו של השלום.

*

בבואנו לדון בהתנהגות בשעת המלחמה חשובה מאוד הבחינה המקפת, שכן הפרשיות מבודדות זו מזו. בפרשה הראשונה הפותחת ב'כי תצא' מתירה התורה לקחת שבויים לרוב – "ונתנה ה' אלוקיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבוז לך..." (דברים יט, יד), לעומת זאת, ב'כי תצא' השני מבודדת התורה מתוך 'שבית שבויי' ו'הנשים והטף' את עניין אשת יפת תואר ודנה בו. כל דיון בפרשה זו מוביל למסקנה שדיברה תורה כנגד יצר הרע' ובניסוח זה – ולוואי שלא נגיע כלל למבחן זה! פרשה שלישית פותחת ב'כי תצא' אך עוסקת 'במחנה' – "כי תצא מחנה על אויביך" (דברים כג, י). עיקר עיסוקה בדיני קדושה וטהרה במחנה. נמצאנו למדים כי ההכנות למאבק בפריצות ויצריות מתחילים כבר בשלב המחנה. ניתן לומר כי מי שנכנס לאווירה הנכונה במחנה, לא יגיע לכלל 'אשת יפת תואר', וממילא כל יחסו לשאלת השבי יהיה שונה לחלוטין!

הנה כי כן, לפנינו מורכבות. אין צל של ספק שיש כאן קו ברור ועקבי כנגד היצריות שבמלחמה, שמשווה למלחמה היהודית אופי שונה לחלוטין מיחסם של עמים ותרבויות זרים. עם זאת, יש גם היתר ממשי ביותר לפגוע קשות באויב. דומה, שהשמירה המוסרית ונשענות על מתן האויב בידינו על ידי ה' מקנות מימד מיוחד לפגיעות באויב. גם כאן יואירו הדברים על פי האמור בשאלת המלחמה בתחילת הספר. בפרק ב' מתגלה ה' כאלוקי ההיסטוריה המכוון עמים למקומם ומנחיל להם את ארצותיהם. אחרים הוא מעניש באמצעות 'הכבדת הלב'. לא תמיד יהיו הדברים כה פשוטים ומבוארים במישרין על ידי ה'. ברם, העיקרון כי גם ה' מעורב במלחמות קיים תמיד.

נידונים אנו להיות במתח מתמיד באשר למלחמות. ערכינו הדתיים המגולמים בבחירתנו החופשית קוראים לדרך השלום, אולם ההיסטוריה המשתנה בצורה טבעית מונהגת בין השאר באמצעות מלחמות. אבוי לפונה לאחד הצדדים והופכו להשקפה האחת היחידה! אין זו עמדתו של ספר דברים המחנך לראייה מקפת וכוללת אלא שלשם כך צריך להביט עליו בדרך זו.

היינו יכולים עוד להוסיף לדברים שנרמזו לעיל בדבר הרקע החיצוני לתופעת המלחמה ולבחון את יחס העמים שסביב את עם ישראל לקרבת המולדת, ועל רקע זה היו הדברים דלעיל מתבהרים ביותר, אלא שאין כאן מקום להאריך.

יש לשער שהקורא לא יסכים לכל מסקנותינו אך חשוב שיתן לבו לפוטנציאל הפרשני הכרוך בהסתכלות המקפת על העניינים השונים המשתרגים ונאחזים זה בזה.

לפרשת וזאת הברכה

אבות ותולדות במנהיגות העם

מאת הרב רצון ערוסי

פרשת וזאת הברכה כשמה כן היא. עיקרה בברכה אשר בירך משה איש האלוקים את בני ישראל לפני מותו. מיעוטה עוסק במיתתו של משה רבינו. מיעוט מיעוטה (פסוק אחד בלבד) עוסק בעניין המנהיג של ישראל לאחר משה, "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה ה' את משה".

והנה דווקא עניין המנהיגות החליפית אצל עמנו הוא הנושא שקובעי ההפטרה בחרו בו כדי לבחור את ההפטרה לפרשה. בעניין זה נאמר בגמרא (מגילה לא, א): "למחר (=למחרת שמיני עצרת, יו"ט שני של גלויות, יום שהפך להיות שמחת תורה) קורין וזאת הברכה ומפטירין ויעמוד שלמה (מל"א, ח, כב)". הפטרה שעיקרה עוסק בתפילת שלמה לה' ביום חנוכת המקדש. ויש באותה תפילה התייחסות לעבודה, ששלמה זכה לשבת על כסא דוד אביו והוא מגשים את תכנית אביו, בניין בית המקדש.

אולם בספר ההלכות לרי"ף (מגילה, שם) כתוב: "למחר קורין וזאת הברכה ויעמוד שלמה. ס"א (=ספרים אחרים, כלומר יש נוסחה אחרת בתלמוד, ר"ן, שם) ויהיה אחרי מות משה (יהושע, א)". לפי הנוסחה השנייה שברי"ף, ההפטרה לפרשת וזאת הברכה עוסקת דווקא במנהיגות יהושע חליפו של משה. "לפי שהתחנו בפטירתו של משה רבינו ע"ה, מפטירין במה שציווה הקב"ה לאחר שנפטר (=משה), ליהושע תלמידו" (ר"ן, שם). שלטי הגבורים, שם, ציין: "ובירושלמי יש מפטירין ויהי אחרי מות". אך ירושלמי זה לא נמצא בפנינו. התוספות (מגילה, שם, ד"ה למחר) כתבו: "ויש מקומות שנהגו להפטיר ביהי אחרי מות, ושיבוש הוא. שהרי הש"ס אין אומר כן. ויש אומרים שרב האי גאון תקן לומר ויהיה אחרי מות משה. אבל אין יודעין הסברא אמאי שינה סדר הש"ס". הרמב"ם בהלכה (תפלה, יג, יב) כתב: "ולמחר קורין וזאת הברכה, ומפטירין ויעמוד שלמה. ויש מי שמפטיר ויהי אחרי מות משה". אך מעניין, שהתפשט דווקא המנהג להפטיר ביהי אחרי מות, שכן הרמב"ם בנוסח לסדר התפילה שבסוף ספר אהבה כבר לא ציין, שמפטירין ביעמוד שלמה, וציין רק ויהי אחרי מות.

עיון מדוקדק בתורה ובנביאים (בשני המנהגים של ההפטרות) מלמדנו, שקובעי ההפטרות רצו למקד את תשומת הלב על סיבה של מנהיגות העם היהודי. מנהיגות העם היהודי קשורה קשר של ממש עם ארץ ישראל לעם ישראל לנחלה (משה ויהושע), ועם קדושת המקדש לעם ישראל במנוחה (דוד ושלמה). בכל מקרה מנהיגות העם היהודי משתלשלת באבות ותולדות. על בסיס רוחני (משה ויהושע), ועל בסיס ביולוגי ורוחני (משה, דוד ושלמה). וכולם מה.

יהושע מנחיל הארץ עפ"י ציווי ה'

אכן בפרשה יהושע מוזכר רק בפסוק אחד כמי שהחליף את משה רבינו. אולם התורה ציינה בפירוט שמשה ראה את חלקי הארץ השונים מעל הר נבו, ואת משום שה' אסר עליו לעבור את הירדן לארץ.

כלומר, התורה מדגישה שדווקא בגלל שה' אסר על משה את הכניסה לארץ, נבחר יהושע ע"י ה' כמנהיג שינחיל לישראל את ארץ ישראל. וכך יוצא, שיהושע, מחליף משה, אומנם נבחר ע"י משה, אבל מכוח ציווי ה'. שהרי משה, ביום מותו, הצהיר לפני בני ישראל: "וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה. ה' אלוקיך הוא עובר לפניך. הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם. יהושע הוא עובר לפניך כאשר דבר ה'" (דברים, לא, ב-ג).

יהושע זכה לברכת משה: "ויקרא משה ליהושע, ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם. וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך. לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת".

יהושע זכה לברכת ה': "ויאמר ה' אל יהושע בן נון משרת משה לאמר. משה עבדי מת ועתה קום עבור את הירדן הזה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נותן להם לבני ישראל. כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה... כאשר הייתי עם משה אהיה עמך לא ארפך ולא אעזבך...".

אם כן ניכר בעליל שיהושע זכה להיות מנהיג במקום משה בגלל שיהושע הוא משרת משה, ובגלל שעל משה נאסר להיכנס לארץ, ובגלל שהמשימה העיקרית היא להנחיל את הארץ לישראל. ויהושע ינחיל את הארץ כממשיך דרכו של משה, מכוחו, על פי ציווי ה'. ומכוח ברכותיהם. יהושע כבר נלחם נגד עמלק, והוא כבר השתתף בריגול הארץ ונאבק נגד המרגלים הרשעים. הוא תלמידו של משה, נער לא ימיש מן האוהל. הוא מלא חכמה ומשה סמך ידיו עליו. הכל אודו מאורו של משה "פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה" (ב"ב, עה, א. אף שחז"ל התכוונו שם למיעוט האור).

שמירת התורה תנאי לנחלת הארץ

בדברי ה' ליהושע לאחר מות משה, ה' מתנה עם יהושע תנאי ברור שבקיומו יזכה יהושע להנחיל את הארץ לעם ישראל, והוא, שמירת תורת משה. "רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי. אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך".

תנאי זה המוכר בהפטרה יסודו בתורה. שכן ה' ציווה את משה לכתוב את שירת האזינו כדי שתהיה כעד לאותו זמן שבו עם ישראל ייענש קשות ע"י ה' כשלא ישמור את התורה בארץ, ויגלה ממנה בתוצאה מכך. רק לאחר שמשה כתב את השירה ולימד אותה את בני ישראל. אז רק אז ציווה משה את יהושע בעניין הארץ, ומשכילה משה לכתוב את התורה. הוא ציווה את הלוויים לקחת את ספר התורה ולשים אותו בצד ארון ברית ה'. ולא זו אף זו. בתום שירת האזינו נאמר: "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון". כלומר, מן התורה אנו למדים, שלא זו בלבד שיהושע קיבל את ברכת ה' להנחיל את הארץ לעם בתנאי שישמור את התורה, אלא שיהושע יחד עם משה, הזהירו את העם אזהרה חמורה מאד על סכנת הגלות והחורבן והעונשים הקשים שיגיעו לעם בארץ אם לא ישמרו את התורה (שירת האזינו).

שלמה בנה המקדש (מנוחה) מכוח דוד עפ"י ה'

באמור בהפטרה שלפי מנהג אחר, יש תשומת לב למנהיגות של שלמה המלך לאחר מות דוד אביו. עניינה המרכזי של מנהיגות זו הוא בניין המקדש. דוד רצה ביותר לבנות את המקדש, שכן המקדש מבטא את המנוחה לאחר הנחלה. של העם ושל השכינה בארץ הקודש. הוא קנה את מקום המקדש והכין את כליו. אך ה' גזר שדווקא שלמה יבנה את המקדש ולא דוד. כי ידי דוד עסקו הרבה במלחמות ובשפ"ד. הדבר זה דומה ממש למשה שרצה ביותר להיכנס לארץ, ואף החל בכיבוש הארץ בעבר הירדן המזרחי והביא את העם עד לירדן. אך ה' גזר שיהושע יכניס את העם לארץ ולא משה, על שהמרה את דבר ה' במי מריבה.

בהפטרה מובא באומר של שלמה בחנוכת המקדש כשעמד לפני מזבח ה' נגד כל קהל ישראל כשהוא פורש כפיו השמים. באותו זה הודה שלמה לה' על שקיים הבטחתו לדוד אביו, שהוא יישב על כסא אביו ויבנה את המקדש. "אשר שמרת לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו. ותדבר בפיך, ובידך מלאת כיום הזה".

שלמה התפלל לה' לשמור על נצחיות מלכות בית דוד, "ועתה ה' אלוקי ישראל, שמור לעבדך דוד אבי, את אשר דברת לו לאמר, לא יכרת לך איש מלפני יושב על כסא ישראל".

נצחיות מלכות בית דוד מותנית בשמירת התורה, כמו שגם זכות הנחלה של העם על ארצו מותנית בשמירת התורה, "רק אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני כאשר הלכת לפני". והואיל ושלמה בשעת באומו ברור לו שהוא מתכוון לשמור את התורה, וראיה לכך שהוא בנה את המקדש, לכן חזר שלמה וביקש שוב שה' יקיים הבטחתו לדוד על נצחיות מלכות בית דוד. "ועתה אלוקי ישראל, יאמן נא דבריך אשר דברת לעבדך דוד אבי".

המקדש בית תפילה ותשובה לכל

שלמה בבאומו ליד המזבח ובמעמד כל העם קבע שאין בית המקדש מכיל את ה', אלא הוא בית תפילה ותשובה לישראל ולכל העמים. המקדש יהיה מקום שבו היחיד והכלל ישפכו שיחם לפני ה', וה' ישמע ויקבל התפילה על כל סוגיה – תפילה לכפרה, תפילה לגשמים, תפילה לניצחון במלחמה, ועוד.

שלמה גם ביקש שהמקדש יהיה בית תפילה לכל העמים, "למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה אותך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי".

כלומר, המקדש הוא מקום המחבר את האדם עם אלוקיו. ישראל ואלוקיו, הגויים ואלוקי ישראל. וכך יהיה המקדש מקור לקידוש שם ה' בעולם כולו. וכל העולם יכיר בייחוד עם ישראל ותורתו (תורת משה). "כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ. כאשר דברת ביד משה עבדך בהוציאך את אבותינו ממצרים ה' אלוקים".

אם כן, הראינו לדעת, שמנהיגות העם היהודי מתייחדת בכך שהיא קשורה לארץ הקודש ולמקדש. והיא מתייחדת בכך שבאמור, היא בבחינת אבות ותולדות. שלשלת נצח שמקורה משה זה.

صكنا من الامل

עובר אורח

מאת חגי הוברמן

קולה של תורה לא נשמע בליבה של ארץ־ישראל

האם זה אמור להדאיג?

זכור את ימית

הרב הראשי לרמת־גן, הרב יעקב אריאל, סיפר לי פעם מה היו הסיבות שהניעו את ראש־ישיבת בני־עקיבא בבאר־שבע הרב סילברט זצ"ל להחליט להקים ישיבה דווקא בעיר ימית. מתכנני ימית, כך סיפר, שאפו מלכתחילה להקים עיר "נקיה מדתיים". יסוד הרעיון היה "חלוקה טריטוריאלית": גוש־קטיף לדתיים מול הבל ימית לחילוניים. כששמע על כך הרב סילברט זצ"ל החליט והצליח בכוחו להפר את המזימה. קולה של תורה נשמע גם בימית.

ולמרות זאת, היו מי שניסו לטעון אחרי הריסת העיר, שעצם העובדה שהמקום הוקם מלכתחילה במגמה להשכיח ממנו כל סממן של יהדות ולהשתיק בתוכו קולה של תורה, הוא שגזר עליה את גזירת הכליה והחורבן.

על אף שאסור לנו באיסור חמור – לענ"ד לפחות – לעשות חשבונות של שמיים, קשה שלא להתעלם לפחות מההגיון שבטיעון, גם אם אמיתותו אינה ניתנת כלל להוכחה.

ולכן, רק מכוח ההגיון שבדברים, וללא כל נסיון לעשות חשבונות של שמיא, המחשבה ששטח ענק במרכזה של ארץ־ישראל תורה מנותקת ממנו, הינה בלתי נסבלת. את המעוות הזה יש לתקן – ובהקדם האפשרי. מנהיגי הציבור הדתי לגווניו וראשי תנועות ההתיישבות הדתיות – לתשומת ליבכם!!

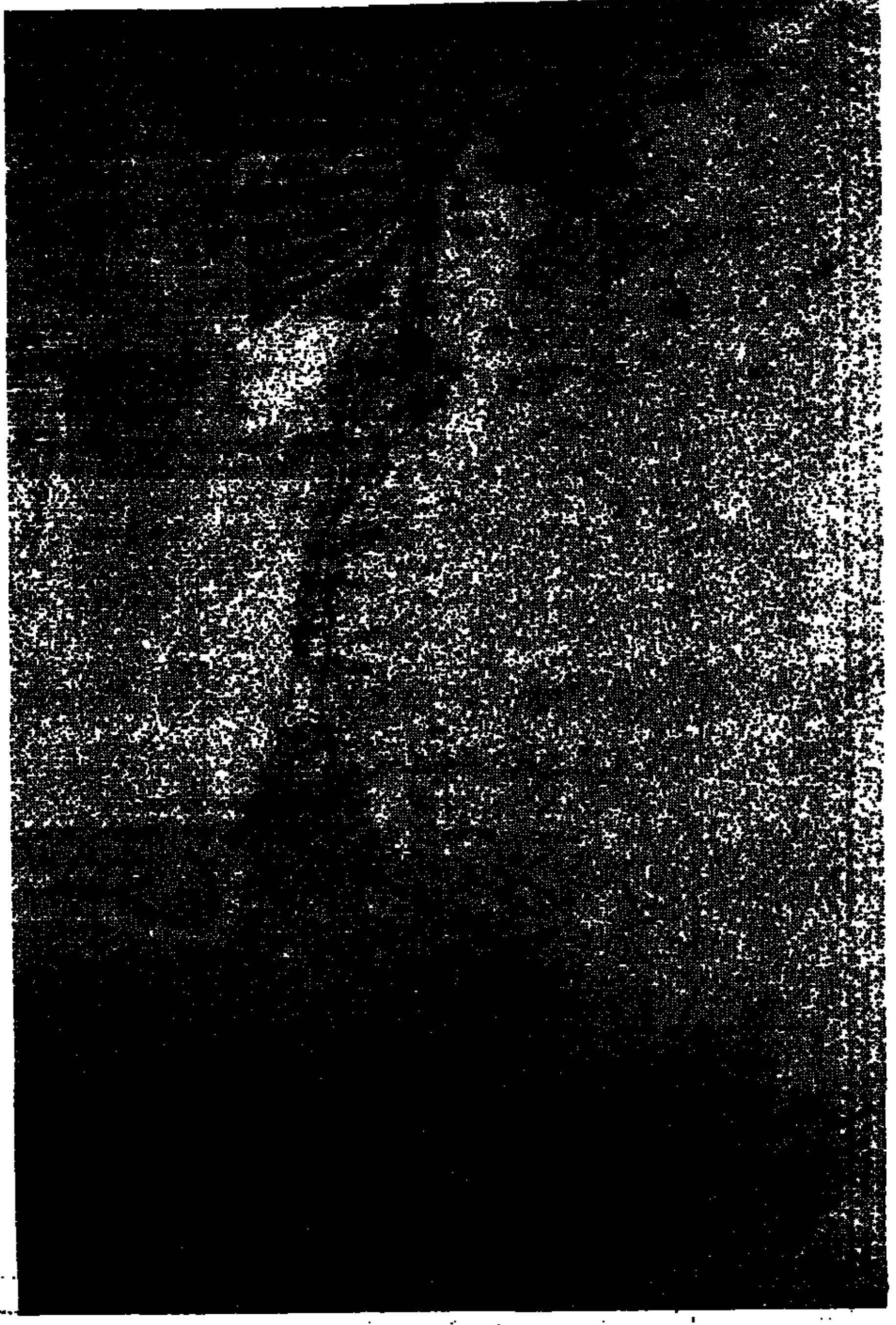

התבוננו בתמונה שלמעלה. היא צולמה לפני מספר ימים בחדרו של מזכ"ל תנועת בני־עקיבא אלחנן גלאט. וזהי מפה גדולה של ארץ־ישראל תלויה על הקיר ובה נעוצות סיכות המסמנות כל מקום בו קיים סניף של בני־עקיבא.

המראה מרנין את הלב. מאות נקודות מכסות את המפה. מדי מספר חודשים – מעיד אלחנן גלאט – ננעצת סיכה נוספת. הגליל והגולן, מישור החוף, יהודה שומרון, השפלה הפנימית הנגב וחבל עזה, ממטולה ועד אילת, מאות נקודות שהם מאות סניפים של בני־עקיבא מכסים את מפת ארץ־ישראל.

כעת התבוננו שוב בתמונה, הפעם בתוספת קו שסימנו אנו:

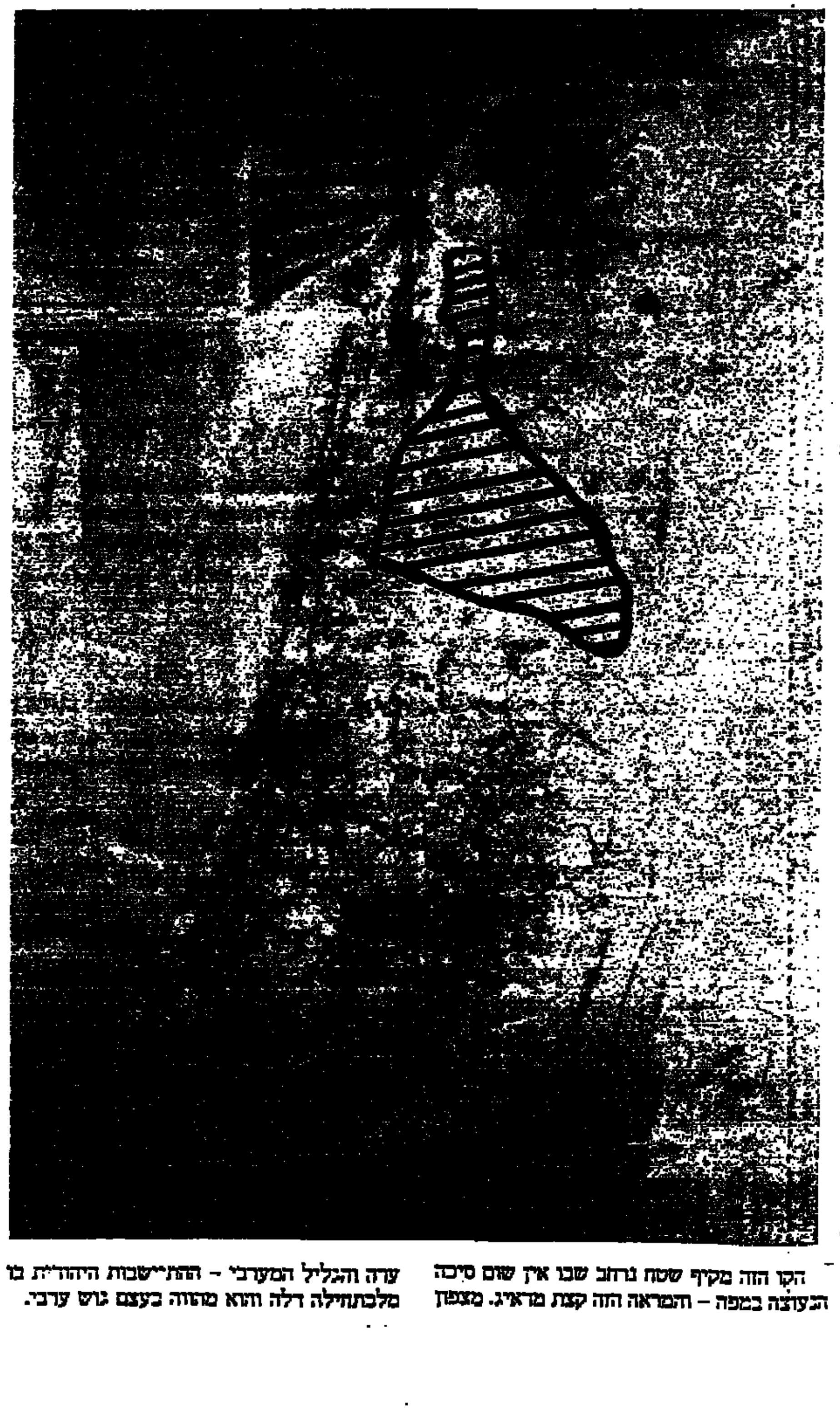

הקו הזה מקיף שטח נרחב שבו אין שום סיכה נעוצה במפה – המראה הזה קצת מדאיג. מצפון השומרון, צפונה מקו אלון־מורה–שבי־שומרון–עינב–אבני־חפץ–שקד, כולל כל ואדי־ערה באכה עמק יזרעאל ברובו, דרך תפר צר בין שדה־יעקב למגדל־העמק ממשיך כאצבע ארוכה אל תוך החלק המערבי של הגליל התחתון, ממערב לקו הושעיה־שגב עד כביש עכו–כרמיאל–צפת (לא כולל כמובן את קו־החוף של הקריות). בכל המרחב הזה לא קיים ולו סניף אחד של בני־עקיבא.

וסניפי בני־עקיבא לא קיימים שם, כי ישובים דתיים לא קיימים שם. הוי אומר, שבשטח נכבד ומרכזי ביותר של לב ארץ־ישראל, קולה של תורה לא נשמע כלל ויהדות בסיסית לא קיימת בו. מה עוד, שחלק ניכר משטח זה – כמו ואדי־ערה והגליל המערבי – ההתיישבות היהודית בו מלכתחילה דלה והוא מהווה בעצם גוש ערבי.

לא "כעת" ולא "מחר"

"כעת־מחר" הוא שם ספרו של שמעון פרס, שיצא בשנת 1978, מיד אחרי ה"מהפך" הראשון. בספר זה גולל פרס את הגיגיו בדבר עתידה המדיני הגיאוגרפי הפוליטי והדמוגרפי של מדינת־ישראל. ה"חזון" הפרסי במיטבו.

מעניין לראות היום איך ראה פרס בעבר את עתידה של ישראל לקראת סוף־המאה – כלומר: בימים אלו ממש. נביא, לכשל, קטע מתיאורו את מפת הארץ בשלהי המאה העשרים:

"...יישוב הארץ שבין גוש עציון וחבל לכיש – כדי ליצור רצף התיישבות חדש; ביצור ירושלים הבירה, מצפון, ממזרח, ומדרום וממערב, על ידי הקמת ערי מישנה, פרברים, ויישובים – מעלה אדומים, עופרה, גילה, בית־אל, גבעון ומחנות צה"ל והאחזויות נח"ל – כדי להבטיח שעיר הבירה תובטח באגפיה ותיבטן על התיישבות עירונית וכפרית. התיישבות זו תחובר לשפלה ולבקעה על ידי כבישי רוחב ואורך חדישים;"

וכעת כדאי לשים לב להסבריו לאותה מפה: "ההתיישבות לאורך הבקעה נועדה לקבוע, הלכה למעשה, את הירדן כגבול ביטחון, אם כי התיישבות בשיפולים המערביים של הרי שומרון ויהודה, היא שתגאל אותנו מקללת המותניים הצרות של ישראל;"

עד כאן חזון השומרון. ומה לגבי הגולן? כה אמר פרס: "ההתיישבות ברמת־הגולן נועדה להבטיח שפלטפורמה קרקעית זו לא תהיה סיכון, אלא מחסום צפוני מזרחי בפני התקפת פתע".

מטעמים של קוצר יריעה נדלג כאן על כמה פרשנויות נוספות לגבי עתידה של המדינה, ונצטט קטע מהסיפא של אותו פרק, שקריאתו מעלה כמובן את השאלה מה נותר כיום מה"כעת" ולהיכן נמוג ה"מחר": "ומה שלמדנו בשנים האחרונות מן הנסיון צריך לשמש לנו, באופן שיטתי יותר, לעתיד לבוא: שילוב מחנות צבא, ממעלי תעשייה, יישובים חקלאיים, צירי תנועה וקווי קשר, למפת הארץ הדרושה – ולא הקיימת. כי גודל הארץ נחוץ קודם כל בחלותיה ובהגדרתה ורק מתוך כך – ליד שולחנות דיונים בינלאומיים. אמנם שאין גדול ממנו – אם נשלים עם הקפאת עלייה, המלווה בהקפאת התנופה בהתיישבות".

נרגמו באתרוגים

המעשה הסמלי של עשרות נאמני הר־הבית בחול־המועד, כאשר במהלך הפגנה נגד מדיניות הממשלה בשער המוגרבים, בכניסה להר הבית, רגמו המפגינים באתרוגים את דיוקנותיהם של רבין, פרס וערפאת, הינו משמעותי לאין־ערוך יותר משנראה.

על רגימה באתרוגים מספרת כידוע המשנה במסכת סוכה, שהיה זה צדוקי אחד אשר במהלך חג "ניסוך המים" ביצע את המצווה לא כשורה – לא ניכנס כאן לפירוט – ומשום כך "רגמוהו כל העם באתרוגיהם". יוסף בן־מתתיהו ידע גם לנקוב בשמו של אותו אדם: אלכסנדר ינאי.

חג "ניסוך המים" כידוע נחוג משום דברי המשנה, ש"בחג נידונים על המים". ליהודים בימי בית־שני היה ברור כי מי ששוטה בנושא כה קיומי כמו מים – יירגם ללא רחמים, אם לא באבנים אזי באתרוגים.

כך עשה אלכסנדר ינאי – ונרגם באתרוגים. וכך, למגינת הלב, עושים היום מנהיגנו פרס ורבין. הם אמנם לא משנים מעצם קיום המצווה – בכלל קיום מצוות אינם מהדברים הנהוגים אצלם במיוחד – מעשיהם חמורים הרבה יותר: הם מעמידים בסימן שאלה את עצם המשך יכולת הקיום שלנו בארץ – בהעדר מים: אם בחג נידונים על המים – רבין פרס וממשלתם גוזרים כבר עתה את דינם של אזרחי ישראל לצמא. מי שמוכנים להחזיר לסורים את השליטה על מקורות המים בצפון, מי שנותנים לארגון המרצחים אש"ף את השליטה המלאה על מקורות מי התהום בהרי־השומרון המזינים את מאגרי המים התחתיים העיקריים של מדינת ישראל, ומי שמעניקים במתנה אלפי קוב מים לירדנים – אלו גוזרים לשבט את דינה של מדינת ישראל במים.

והעונש היאה להם – כמו לאלכסנדר ינאי: שכל העם ירגמו אותם באתרוגיהם!!

הצפה המתחדש • ספרי חמד
חובה בכל בית יהודי

דעת מקרא
הפירוש לתנ"ך מבית "מוסד הרב קוק". הפירוש המתבסס על הפרשנות המסורתית תוך זיקה לפרשנות המדעית המעודכנת.

חדש! הופיע אטלס דעת מקרא 84 ש"ח
25 כרכים
114x10 ש"ח = 1140 ש"ח

תלמוד בבלי שטיינזלץ
מפעל חיים של הרב עדין שטיינזלץ. פירוש עברי רהוט כולל תרגום מלא וביאור תכני.

חדש! הופיע מסכת נזיר 67 ש"ח
27 כרכים
במקום 2025 ש"ח רק: 10x 169 ש"ח = 1690 ש"ח

תורת חיים
חמישה חומשי תורה עם ההפטרות מבית "מוסד הרב קוק". מוגהים על־פי כתר ארם צובה וכתבי היד הקרובים לו.

חדש! הופיע כרך דברים 60 ש"ח
7 כרכים
42x10 ש"ח = 420 ש"ח

אנציקלופדיה תלמודית
האוצר הגדול ביותר לתורה ולהלכה בכל הדורות. כל הפירושים הפסקים והחידושים של חכמי היהדות.

חדש! הופיע הכרך ה־22 75 ש"ח
22 כרכים
165x10 ש"ח = 1650 ש"ח

הסידור והתפילה
מדריך לסידור מאת: הרב עדין שטיינזלץ
מבנה ותוכן, פרשנות והגות, תולדות יצירת הסידור, דינים ומנהגי תפילה בעדות שונות. מילון רחב של מושגים.
חדש!

2 כרכים
49.2 ש"ח = 98 ש"ח

להזמנות בכרטיסי אשראי
טלפנו ל-נחמה
03-5622951
כמו כן ניתן לשלוח ציקים לפקודת:
"ספרי חמד"
עתון הצפה רח' המסגר 66 ת"א 61020
(המחיר כולל אריזה ומשלוח)
• כל המחירים כוללים את הכרכים החדשים

בחוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

כמה דג מכילים ה"גפילטע פיש"

אם את שייכת לעקרות הבית מהדור החדש, שלא טוחנות בעצמן דגים לגעפילטע פיש, אלא קונות מהמבחר העשיר, המוכן, שיש בחנויות – יעניין אותך התחקיר שערכו אנשי המועצה הישראלית לצרכנות ערב החגים.

תחקירני המועצה קנו קציצות דג של חמש חברות בארץ. אף לא אחת מהן עמדה בדרישות התקן. בכל הקציצות היה פחות מדי בשר דג ויותר מדי עמילן.

החריגה הגבוהה ביותר היתה במשקל (לאחר סינון הנוזלים) של *קציצות הדג המיניאטוריות של רוקח ובניו*. אלה קציצות המיובאות מניו־ג'רסי ע"י האחים וולף מבני־ברק. שימו לב – *על צנצנת הקציצות היה רשום משקל של 455 גרם*, אבל כששקלו את הקציצות ללא הרוטב מצאו רק... 293 גר', כמעט חצי מהמוצהר.

במה כן מצטיינות הקציצות המוכנות? בטעם, בריח, במרקם ובצורות.

ועכשיו לפרטים. בקציצות הדגים של חברת מנישביץ שמייבא מ. פרופ ובנו היה 3.95% עמילן. התקן מרשה מקסימום אחוז וחצי.

בקציצות געפילטע בשם "בטעם ביתי" מירושלים היה גם כן יותר מדי עמילן. היצרן מבטיח לקחת לתשומת לבו את ההוראות.

בקציצות הדגים של רג שאן, היו חריגות במשקל, בעמילן ובתקן. היצרנים מבטיחים לתקן.

על הקציצות מניו־ג'רסי כבר סיפרתי. היבואן טוען שהתקן הישראלי לא מחייב אותו. טענה לא מתקבלת על הדעת, שכן על האריזה כתוב במפורש "געפילטע פיש" ולמוצר כזה – יש תקן מחייב.

נבדקה גם חברת "מיטל" מבני־ברק, שגם בקציצות שלה העמילן גבוה מהמותר: כ־4.5 במקום 1.5. מכתב שנשלח מהמועצה ובו בקשת תגובה מהיצרן חזר בציון שהכתובת בלתי ידועה!

אשר למחירים:

קציצות מנישביץ, במשקל 737 גרם עולות 19.90 ש"ח.

בטעם ביתי – 738 גרם, המחיר 20.40 ש"ח.

קציצות רג שאן, 713 גרם, המחיר – 17.90 ש"ח.

הקציצות בסגנון ריגאי מניו־ג'רסי, המשקל 750 גרם, המחיר 22.99 ש"ח.

קציצות "מיטל", 440 גרם במחיר 13.90 ש"ח.

סלמון כחול לבן

אם אנחנו כבר בענייני דגים, כדאי שאספר כי בחוות דגי הדן החלו לשווק דגי סלמון טריים לציבור הרחב. הסלמון, מלך הדגים, נמכר עד כה רק למסעדות ובתי מלון יוקרתיים. מי שרוצה להגיש מעדן זה בביתה, תשלם לא פחות מ־45 ש"ח לק"ג.

חומוס פרווה בטעם כבש

המעדן המקורי ביותר, בתחום הסלטים החדשים, בו נתקלתי בערב החג הוא החומוס החדש של סלטי שמיר, ששמו בסינייה והוסיפו לו פולי סוייה טחונים כדי לייצר טעם המזכיר כבש. הבסינייה הוא מעדן דרוזי במקורו. הגרסה התעשייתית, הצמחונית, טעימה ביותר. אמנם השמרנים שבבני ביתי דבקו בחומוס הירושלמי ובחומוס האסלי, אבל אותי אישית כבש הסלט החדש שאגב, ניתן להגישו גם קר וגם חם (חימום במיקרוגל ל־40 שניות באריזה המקורית).

כרוב ממולא, לשמחת תורה

כמה וכמה גירסאות שמעתי לפשר המנהג לאכול כרוב ממולא בשמחת תורה. לפי אחת מהן, עלי הכרוב מסמלים את היריעות המגוללות של ספר התורה. על כל פנים, במשפחתנו, הקשר בין מעדן זה, הדורש הכנה רבה, לבין החג היפה והשמח, היה הדוק ביותר. בביתנו, שמטבחה של מזרח אירופה היה בו השליט הקולינארי הבלעדי, היו מערבבים צימוקים במלית, ויוצרים מאכל שהמתיקות מאפיינת אותו. חיפשתי גרסה פחות מתוקה, הגעתי למאכל המסורתי – אבל בנוסח יהודי איטלי. הנה כיצד מכינים אותו:

1) מערבבים בתוך קערה בינונית 1 ק"ג בשר בקר רזה, טחון, עם 2 ביצים טרופות קלות, רבע כוס פירורי לחם עבים ורבע כוס מרק בשר או מים.

2) מתבלים בכפית אבקת שום, כפית מלח, כפית פלפל, כפית פטרוסליגון קצוץ, מערבבים הכל היטב ומניחים בצד ל־20 דקות.

3) בינתיים, מרתיחים בסיר גדול מים וכפית מלח ומכניסים פנימה למים הרותחים קלח כרוב גדול (24 עלים) למשך כ־4 דקות.

4) מסננים את העלים ופורשים על מגבת מטבח לחה, שיצטננו.

5) מניחים כדור של מלית הבשר במרכז כל עלה, מקפלים את שני צדדיו פנימה ומגלגלים, תוך כדי הידוק.

6) מסדרים את העלים הממולאים במחבת רחבה.

7) מכינים רוטב מ־6 כפות שמן זית, 2 כפות רסק עגבניות מדולל ב־2 כוסות מים, מלח ופלפל לפי הטעם. מוסיפים גם 2 כוסות של עגבניות בשלות, קלופות וקצוצות. את הרוטב יוצקים על עלי הכרוב, מכסים את המחבת ומאדים במשך 45 דקות.

8) מוסיפים למחבת שן שום חתוכה ועוד קצת פטרוסליגון קצוץ וממשיכים לבשל, הפעם בלי מכסה, רבע שעה נוספת או עד שהרוטב מתאדה.

הסרפן המשובץ

פריט חובה במלתחה

משבצות, פסים, תיפורים חיצוניים, בדים מוכספים, אלה אותים ממאפייני אופנת הסתיו המתקרב, והם נראים גם בקולקציה של קפה, מתוכה אנחנו מציגים כאן סרפן משובץ מכופתר לכל אורכו מלפנים, עם כתפיות מחוברות באבזמים ומתחתיו חולצת לייקרה מודפסת. ההדפסים מזכירים את סגנון הבארוק והם דמויי מפות דרך עתיקות. שמלת הסרפן, היא כאמור פריט חובה במלתחה, ומי שתקציב הביגוד שלה מצומצם, תוכל להסתפק בו וללבוש מתחתיו את חולצות הסריג האפורות שנשארו לה משנים קודמות.

באוסף של קפה, ניתן למצוא סרפן מפשתן, או מסריג דק, מבד כותנה ועוד. כראה מקורי במיוחד

שייך לביגוד המשלב מספר בדים מעוטרים בתיפורים חיצוניים, כאילו טלאים, אבל עם כפתורי כסף המרמזים על כך שהמראה המטולא מוכתב ע"י אופנה ולא ע"י הכיס המצומק.

עוד מחידושי האופנה בסתיו ובחורף: מעל חצאית ארוכה לובשים וסט ארוך ועל הווסט הארוך – ג'קט קצר. כדאי גם להצטייד בחולצות לבנות בגזרות שונות, הן "הולכות" טוב עם הסרפנים.

בחול המועד נערך בבית הכנסת העתיק בברעם מופע של חתונות אותנטיות, תימניות, גרוזיניות, בוכאריות וקיבוציות. כאן, הכלה בלבוש תימני מסורתי מן המופע שבגליל.

פטנטים

טיימר מכני לגז, בחג

למרות שכבר סיפרתי עליו, בשנים קודמות, כדאי לשוב ולהזכיר למי ששכח: קיים בשוק, באישור הרבנות ומכון צומת, שעון מיוחד שאפשר לכוון מראש לשעה שבה רוצים לכבות את הגז בכיריים, המיועד לחגים. טיימר מכני כזה בהיפר רוזנפלד בצומת סגולה, ניתן להשיג ב־174 ש"ח.

הצלחת שומרת חום

כמה פעמים האוכל התקרר לילדון עד שזה גמר את מה שבצלחת... פיתרון אפשרי הוא הפטנט שהמציאו בצ'יקו, צלחת שומרת חום מחולקת לתאים. הצלחת מצויידת בתחתית כפולה מפוליפרופילן בלתי רעיל. מוזגים מים חמים לתחתית, מכסים אותה בארוחה – (דייסה, פירה, נקניקיות ותוכות או כל מאכל אחר) והאוכל נשאר חם, כל זמן שהמים חמים. בתחתית הצלחת הכפולה יש טבעת ואקום המצמידה אותה לשולחן. יש גם פקק בצורת דובון (לפתח שלתוכו יוצקים את המים) וגביע לביצה *ואם כבר תשקיעו בפטנט* הזה אולי כדאי לצרף גם את הסכו"ם האנטומי שבו ראש הכפית והמזלג מעוצבים בזווית המאפשרת לקטנים אחיזה קלה ואכילה עצמאית.

הצלחת הכפולה עולה כ־22.60 ש"ח והמזלג והכפית האנטומיים: 5.15 ש"ח.

העט נובע גז מדמיע

במקום לחפש במעמקי התיק, בין הממחטות למפתחות את ערכת הגז המדמיע (בתקווה שלא נצטרך לה לעולם) יש היום בשוק עט נובע,

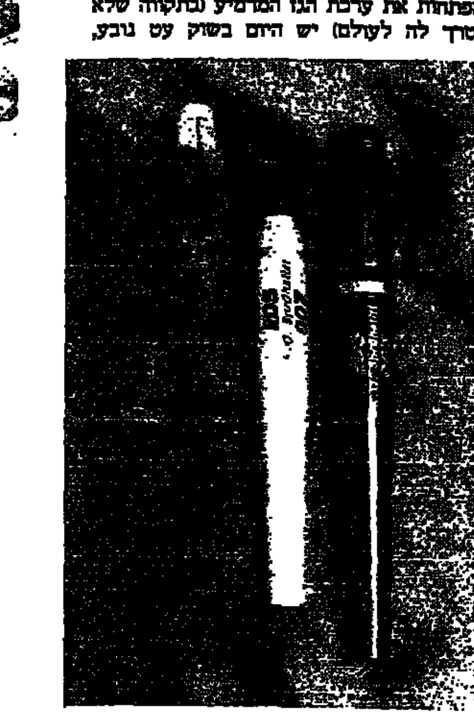

שבלחיצה על המכסה שלו מתיז גז מדמיע הגורם לגירוי חזק בעיניים, באף ובעור. ניתן להכניסו לכיס החולצה או הז'קט, כמו כל עט רגיל. הגז נשמר שלוש פעמים ומחיר ה"עט" 48 ש"ח.

אפילו הסולייה ממוחזרת

במפעלי האש פאפיס בארה"ב הולכים השנה צעד חדש לכיוון מחזור חומרי הפסולת המאיימים להציף את כדור הארץ – מכינים שם סוליות מחומרים ממוחזרים, אליהם מצמידים גפות מעור רגיל. לקראת החורף יגיעו דגמים אלה גם לארץ, לתשומת לב ירוקי־הראש שבינינו.

מגן עקבים

מי לא מכיר את העקבים השרוטים, בנעלים הנראות כמו חדשות בכל חלקיהן האחרים? במקום להחליף עקבים אצל הסנדלר, אפשר להדביק על העקבים מדבקות שקופות, (בשל שקיפותן לא ניתן להבחין בהן) וכך מונעים שריטות ושפשופים בעקב. מומלץ במיוחד לנהגות ברכב, שבעת הלחיצות על הדוושות נפגם אצלן העקב. 24 מדבקות כאלה עולות 19 ש"ח בהיפר רוזנפלד.

מתקן להסרת לק

לחובבות הפטנטים הנה משהו, שעד שלא שמענו על קיומו, לא ידענו שאנחנו זקוקים לו. כידוע, הסרת לק ישן מציפורניים היא "פרוייקט", *יש להרטיב בזהירות צמר גפן במסיר לק, לשפשף* כל ציפורן בנפרד, להיזהר מפני טפטוף החומר על הבגד או על הרצפה. בקיצור – בלגן. במקום כל זאת, יש היום קופסא עגולה בשם פוליש אוף שמוזגים לתוכה מעט מסיר לק, מכניסים את האצבע ומנענעים מצד לצד. לדברי אנשי רשת חנויות "נייל סטודיו", הציפורן יוצאת מהמתקן הזה נקייה לגמרי. מחיר הפטנט 30 ש"ח.

אתמול בבורסה

הציפיה להעלאת הריבית הורידה שערי המניות

מאת מוטי ממט

הציפיה להודעת בנק ישראל על יקור הריבית במשק, הביאה אתמול לעודפי היצע גדולים של כ־200 מליון שקל בשוק המניות, מזה במחצית למניות המשתנים ובמחצית למניות הבריים. זאת, עוד בשעה שלא היה ידוע, כי התיקרות הריבית תהיה בשיעור גבוה של 1.5%.

כידוע, בעקבות הודעת בנק ישראל מאתמול, הודיעו גם הבנקים המסחריים על העלאה לאלתר של הריבית הבסיסית במשק בשיעור בין 1.5% ל־1.7% לכדי ריבית בסיסית של 17%.

בשוק המניות התקבלו הצעים על רקע העלאת הריבית בקריסות רבה, ומניות כברות רבות נשחקו ב־3% ויותר במהלך המסחר.

בסיכומו של יום, ירד מדד מניות המשתנים ב־2.8% לרמה של 191.8 נקודות ומדד מניות המעו"ף ירד ב־2.7%, לרמה דומה.

מחזור העסקות במניות היה קטן והסתכם בכ־132 מליון שקל, זאת בין השאר, על רקע החופשות שנטלו רבים במשק.

כידוע, הבורסה היום ומחר סגורה, והמומחים מצפים לראות כיצד תשפיע התייקרות הריבית על האוירה במשק בכלל ועל הבורסה בפרט כשתחדש המסחר בה ביום רביעי.

יצויין, כי מיום זה ואילך מתנהל המסחר בצורה מסודרת ללא הפסקות תכופות עקב חגים וכיו"ב, ושאלת המפתח בשוק היא אם השוק יצליח לפרוץ את רמת 200 הנקודות או שמא נסיבות כלכליות ומדיניות, כמו גם העלאת הריבית הנוספת ידרדרו את השוק כלפי מטה.

ראשי התעשיה הקיבוצית: הארכת החוק לעידוד השקעות בתעשיה תסייע למפעלים של הקיבוצים

מאת סופרנו בתל־אביב

"מפעלים קיבוציים רבים יעלו על מסלול הפיתוח וההרחבה לאחר הארכת החוק לעידוד השקעות בתעשיה" – כך מעריכים ראשי איגוד התעשיה הקיבוצית.

מיכה הריק, יו"ר האיגוד מסר כי החלטת הממשלה להאריך בשלוש שנים את תוקפו של החוק לעידוד השקעות בתעשיה, היא החלטה חיובית למרי שכן יהיה בה כדי לעודד, כאמור, את הפיתוח וההרחבה של המפעלים הקיבוציים.

בשעתו, ציין הריק, טענו ראשי האיגוד כי אין להעלות על הדעת מימוש תוכניות פיתוח בתעשיה הקיבוצית ללא החוק לעידוד השקעות ובעיקר – ללא מסלול המענקים באזורי העדיפות הלאומית ועתה, "לא נותר לנו כי אם לקדם בברכה את ההחלטה".

צוין, כי איגוד התעשיה הקיבוצית המייצג כ־7 אחוזים מהיצור התעשייתי, למעט יהלומים, בישראל, כ־8 אחוזים מהיצוא התעשייתי וכ־6 אחוזים ממספר המועסקים בתעשיה, שמחציתם, לערך, הינם שכירים, ואשר כ־70 אחוזים ממפעליו הם באזורי עדיפות לאומית, תמך בעמדת שר התעשיה והמסחר מיכה חריש שיש להאריך את החוק לעידוד ההשקעות במתכונתו הנוכחית בשלוש שנים נוספות".

● העתונאי יואב יצחק הגיש אתמול בבוקר לבית משפט השלום בהרצליה תביעה אזרחית, ראשונה מסוגה ובה הוא תובע פיצוי כספי על־סך 200,000 ש"ח מהחוקרים הפרטיים זאב לאופר, יאיר גודר, בתוך מנו מחברת "זאביק חקירות" מתל־אביב.

עבודת שרות לתועלת הציבור לצעיר שהורשע בדקירה

200 שעות עבודות שרות לתועלת הציבור במכלאת "צער בעלי חיים" בתוף שמן, בחיפה וארבעה חודשים מאסר על תנאי למשך שנה, הטיל אתמול בבית משפט השלום בחיפה, על דניאל אשכנזי (25) מחיפה, שהורשע בדקירת שני צעירים בסכין, במהלך קטטה שפרצה לפני כ־4 שנים, במבואות מאב "ערפיטין" בעמק האלונהלי במפרץ חיפה.

במהלך ויכוח שנתגלע בין הנאשם ואחרים, הניף הנאשם סכין מתקפלת שהיתה ברשותו, ודקר שנים מיריביו שנזקקו לטיפול רפואי.

סניגורו של הנאשם, עו"ד סומי בישי, טען שהנאשם פעל מתוך "הגנה עצמית" לאחר שבמהלך התגרה השליכו לעברו אבנים.

סגן נשיא בית משפט השלום, השופט רפאל הרסונסקי, דחה את בקשת הסניגור הנאשם לגזור את עונשו ללא הרשעה בדין. הסניגור טען שיש לראות במקרה משום מעידה חד־פעמית ויוצאת דופן בהתנהגותו של הנאשם והרשעתו בדין עלולה לגרום לפגיעה בעתידו.

השופט אימץ את המלצת קצינת המבחן וגזר על הנאשם, שהורשע בגרימת חבלה ופציעה, 200 שעות עבודה לתועלת הציבור במכלאת "צער בעלי חיים" בחיפה וכן 4 חודשים מאסר על תנאי למשך שנה.

השופט רפאל הרסונסקי המליץ שהרשעתו של הנאשם בעבירה לא תפגע בכל דרך, בעתידו של הנאשם.

שערי המניות ביום 25.9.94

בנקים למשכנתאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
אדנים	342138	25	-10582	-3.0	-65
כרמל	800	4045	-36	-4.3	-40914
פיתוח ומשכ'	18833	1240	+94	+.5	+668
משכן	31392	814	-971	-3.0	-1795
עצמאות	65529	36	-3268	-4.8	-36
כ"ל למשכ'	38046	10	-1177	-3.0	-466
טפחות מב ש	193781	8	-1957	-1.0	-8

מוסדות מימון ענפיים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
שלמון	8330	9232	-438	-5.0	-14745
מגדל השק	* 10565	605	-1152	-10.0	-3354
* ביצוע חלקי 71.9%					
מרכ קבלן 5	2117	90	-106	-4.8	-2381
ליסינג	84395	14	-9117	-9.7	-114

חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
אילון בטוח	1202	21719			
הדר 1	1320	15110	-41	-3.0	-45896
הדר 5	1262	1565	-16	-1.3	-8044
הפניקס 01	4178	2492	-267	-6.0	-23894
הפניקס 05	4044	500	-169	-4.0	-2830
המשמהראל 1	1574	2282	-36	-2.2	-8820
המשמהראל 5	* 1462	3050			
מנורה 1	1299				
מנורה 5	1220	1418	-51	-4.0	-4010
סהר ביטוח	618	1500	-16	-2.5	-1500
סקוריטס	3021	1163	-62	-2.0	-1163
צור שמיר	106	63360	-3	-3.2	-96280
ציון 5	9038	3	-280	-3.0	-103

מסחר ושרותים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
יעד	858	21322	-82	-8.8	-32137
מגיד עזרא	5129	27597	+233	+4.8	+7015
קריסטל	2312	193	-109	-4.5	-8020
אמתנא	1201	2690	-9	-.7	-2690
ת.ל. מימון	4325	651	-134	-3.0	-2613
מגן	812	24563	-21	-2.5	-95452
גבי הדר	273	13680	-2	-.7	-11380
מלונות דן	2558	4529	-107	-4.0	-17538
חוף אלמוג	2167	288			
די.סי.אל	725	9000	-24	-3.2	-16976
טלל	587	23175	-9	-1.5	-15398
תים	3790	1033	-158	-4.0	-3325

נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
אלרוב	2129	9045	-22	-1.0	-9022
אורים	384	11762	-3	-1.0	-10775
אלחן	1382	6411	-88	-6.0	-17647
ברנוביץ 1	1827	1155	-181	-9.0	-6248
גב ים אגוד	175	3000	-7	-4.1	-168761
ירדן	581	5588	-19	-3.2	-8619
ישפרו	2769	2890	-146	-5.0	-3424
ישראלום	1959	4915	-103	-5.0	-7015
ישרס 0.01	6595	100	-17	-.3	-100
ישרס 0.05	6185	2850			
כהן פיתוח	954	12758	-66	-6.5	-15169
לומיר 1	5359	461	-137	-2.5	-988
מתם	3281	532	-8	-.2	-807
מאגרי בניה	5035	500			
מישכאל	* 365	5679	-29	-7.4	-41243
* ביצוע חלקי 56.9%					
מנרב	9722	157	-1021	-9.5	-1157
ליפשיץ 5	* 215	4237	-1	-.5	-6882
* ביצוע חלקי 99.6%					
נאות אביב	1736	1300	-44	-2.5	-2481
נכס אורים	601	15085	-12	-2.0	-37687
אדום עופר	17552	273	-924	-5.0	-655
קרדן 1	592	1635			
קרדן 5	554	37717	-17	-3.0	-74530
קמור	489	6823	-51	-9.4	-12292
רוגובין 1	1228		-12	-1.0	-6000
רוגובין 5	1259				
שיאופסים	2802	1742	-87	-3.0	-12825

חקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
מטעי הדר 1	29524	121	-603	-2.0	-116
מטעי הדר 5	* 25978	75	-329	-1.3	-100
* ביצוע חלקי 75.0%					
מהדרין	18967	438	-587	-3.0	-1751
נכסי הדרים	7792	496	-179	-2.2	-4204
פרי אור	7629	1561			

חברות תעשיה

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
דובק ש	12129	163	-538	-4.2	-1186
דובק מ	12552	250	-557	-4.2	-807
זגלכל 1	551	11823	-23	-4.0	-34232
סמטו	9788	[illegible]	-55	-3.0	-35310
*** הפסקת מסחר ***					
טבפרוסט	10946	859	-111	-1.0	-866
עלית 5	1524	47270	-47	-3.0	-71441
קיור הס 1	מ 2520		-280	-10.0	-2121
שלמה אנגל	12477	8	-63	-.5	-8
אדגר	333	64879			
אפיס	1262	1303	-19	-1.5	-5341
ארגמן	650	8874	-25	-3.7	-28517
דלתא גליל 3	1426	2769	-37	-2.5	-4061
דיסלנו 1	708		-76	-9.7	-3083
והדינגן	* 19302	284	-700	-3.5	-730
* ביצוע חלקי 97.1%					
זיקות 1	* 4519	75	-46	-1.0	-100
* ביצוע חלקי 75.0%					
זיקות 5	4399	125	-90	-2.0	-4000
לודזיה 1	1737	100	-4	-.2	-989
לודזיה 4	1232	3039	-25	-2.0	-2939
עיט 1	*** הפסקת מסחר ***				
פלנת א	472	27455			
פרנוד	* 1859	325	-207	-10.0	-722
* ביצוע חלקי 56.1%					
סכינת גבור	523	4365	+10	+1.9	+13861
רוגוזין	4031	6098	-223	-5.2	-10735
אורדן	408	32965	-16	-3.8	-144243
אלומית	* 14832	63	-303	-2.0	-167
* ביצוע חלקי 90.0%					
כבלים	1714	39005	-4	-.2	-10825
התכוף 1	497	6375			
התכוף 5	239	5000	-7	-2.8	-37104
זיקה 1	* 1700	580	-94	-5.2	-3469
* ביצוע חלקי 77.8%					
זיקה 5	1631	616	-142	-8.0	-10096
כבלי ציון	1178	6069	-36	-3.0	-6149
נחושתן 1	* 1412	1255	-157	-10.0	-3439
* ביצוע חלקי 40.6%					
נחושתן 5	969	2973	-43	-4.2	-25543
פקר פלדה	13629	1457	-494	-3.5	-7182
קליל 1	2201	6730			
קליל 5	2499	83	-64	-2.5	-712
רבבריח	1724	28906	-44	-2.5	-43553
אראקס					

(המשך)

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
*** הפסקת מסחר ***					
אלקו	9728	7279	-199	-2.0	-7756
אירית	698	16307	-33	-4.5	-19285
חלק	238				
מקסוון 1	413	13256			
פיכמנג 1	6501	693			
פיכמנג 5	5810	9200	-119	-2.0	-13177
ציקלון 1	13299	431			
ציקלון 5	9956	642	-75	-.7	-585
קבנסוויין	5605	2029			
תאת 1	579	1700			
תאת 5	476	69181	-25	-5.0	-79896
תדאה	* 1134	16113	-60	-5.0	-60580
* ביצוע חלקי 94.6%					
תדיראן	1133	1314	-56	-4.7	-25814
אי פי	919	81780	-14	-1.5	-22372
תעש.אוקסיפן	631	112261	-18	-2.8	-191184
אדום בלוס	283	90133	-7	-2.4	-69324
מהאיקה 1	500	6242	-26	-4.9	-51844
מהאיקה 5	447	5040	-25	-4.9	-80067
גבב קרמיקה	421	10601			
רשפים 1	* 2575	323	-186	-6.7	-1447
* ביצוע חלקי 68.0%					
רשפים 5	* 2296	983	-59	-2.5	-1988
* ביצוע חלקי 98.8%					
מסלול 1	2570	2204	-26	-1.0	-1969
ליבסקר ושות'	2815	4218	-87	-3.0	-8385
מקסימה 1	1601	770			
מקסימה 5	1502	2828			
סם 5	1334		-27	-2.0	-9926
פריקלס	2341	13666	-30	-1.3	-16502
קים	6754	2110			
קליין	1216	5610	-38	-3.0	-13588
תיא	1478	2842	-30	-2.0	-3965
מקטולכתר	539	6750	-28	-4.9	-58972
דשרון	3811				
מלט 05	661	13	-46	-6.5	-2813
קרגל	1628	20603	-33	-2.0	-10048
תעל	59181	179	-2951	-4.7	-799
אגרין 1	159	42575	-6	-3.6	-50129
גולן	1009	2788	-21	-2.0	-4088
חמישה יחד	* 321	4688	-4	-1.2	-9961
* ביצוע חלקי 93.7%					
פז תן	516	17705	-11	-2.1	-26836

חברות להשקעה ולאחזקות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
אוניקו	7470	700	-152	-2.0	-700
אלגר	4746	624			
אמריקה 0.1	463748	458	-19323	-4.0	-438
גולת	7215	856	-400	-5.3	-2504
דנבאר 1	3272	2000			
דנבאר 5	2578	15127	-26	-1.0	-10818
חלפסון 01	96633	153	-1972	-2.0	-88019
אמפא	147877	29	-3018	-2.0	-44
צבי אקרשטיין	1282	5000	-20	-1.5	-2686
צבי אקרשטיין 5	1201	5181	-3	-.2	-1812
חירון 1	10446	258	-579	-5.3	-703
חירון 5	9143	25	-283	-3.0	-425
יצוא	1845	18171	-47	-2.5	-14641
כלל ישר 50	8341		-258	-3.0	-1300
מגור 01	* 2653	1650	-140	-5.0	-1253
* ביצוע חלקי 99.8%					
מגור 05	* 2544	670	-6	-.2	-1094
* ביצוע חלקי 87.3%					
סהר השקעות	2795		+7	+.3	+325
ספנות הפטן	1106	1260	-3	-.3	-2095
פז השקעות	10384	2654	-903	-8.0	-8408
פמה 01	מ 1674		-186	-10.0	-20505
כור 1.0	25103	13121	-710	-2.8	-15471

חברות חיפושי נפט וגז

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
מגן 1	* 9140	280	-1015	-10.0	-773
* ביצוע חלקי 52.4%					
מגן 5	7908	602	-394	-4.8	-2323

מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
המנה	*** הפסקת מסחר ***				
יהב.כל	1739	1800	-18	-1.0	-1489
קופל	368	12611	-3	-.8	-12711
כלל מחשבים	21119	1166	-1836	-8.0	-3296
משוב	543	16281	-30	-5.2	-152577

מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב%	הצע/ביקוש
בריקר גת	3139	933			
מליבו 5	926	16500	-19	-2.0	-26900
לוינשטין 1	894	1772			
עדי	7549	171			
אטאם	1331	23396	-112	-7.8	-29879
שמן	12435	469	-654	-5.0	-1440
טופר	325	7504			
פוליגון	836	886	-63	-7.0	-1388
מ.ל.ם	1440	2000	-60	-4.0	-3000
גל תעש' 1	135	42880	-3	-2.5	-45581

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק'	שינוי ב%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	30708	-787	-2.5	185783
פ.י.ב.	46669	-1693	-3.5	1181983
בזק	548	-14	-2.5	838500
כלל סחר	1884	-28	-2.5	48870
שטרסלר	5701	-87	-1.5	1379960
דלק	8222	-320	-3.7	461024
אוסם	4707	-146	-3.0	320380
נכסים ובנין	24422	-886	-3.5	602591
הכשרת ישוב	1455	-69	-4.5	157044
חב' כלכלית	1403	-62	-4.2	
מבני תעשיה	424	-11	-2.5	283600
קרור הס 5	2524	-212	-7.7	76086
פלוגת ב	465	-13	-2.7	153450
אורדן	408	-16	-3.7	32560
כלל אלקטרו	32982	-1018	-3.0	326535
אלביט	26167	-809	-3.0	1308588
אלרון	10799	-450	-4.0	81244
אגן	4470	-91	-2.0	
טבע	84625	-1507	-1.7	1950501
ים המלח	1254	-26	-2.0	470025
פטרוכימיים	1088	-69	-6.0	39168
תא"ם 1	1116	-59	-5.0	
מפעלי נייר	14508	-487	-3.2	296852
כלל תעשיות	1923	-65	-3.2	1865184
אידיבי פת'	63662	-2653	-4.0	3671692
אמריקה 1	443316	-16079	-3.5	818090
ת.ל.ישראל 1	25853	-938	-3.5	248389
ת.ל.ישראל 5	25635	-793	-3.0	16619
פועלים השק	18963	-339	-3.0	625617
דיסקו השק'	22869	-768	-3.2	3328280
כלל ישר"ל 10	9185	-187	-2.0	4035069
פריגו	15511	-990	-6.0	92578
פז נפט	258	-12	-4.5	13858
יואל	235	-12	-5.0	153900
נפטא	732	-11	-1.5	29040

صورة عن الأصل

صكنا من الأمل

25.9.94

נערך הדינר של ישיבת כרם ביבנה

בסעודה חגיגית החמש עשרה של ישיבת כרם ביבנה שהתקיימה בחול המועד סוכות נמסרה הקדשה לאורח הכבוד מר קונרד מוריס ורעייתו על ידי ראש הישיבה הרב מרדכי גרינברג יו"ר ההנהלה מר ברנרד הופשטיין, מנהל הישיבה מר אלי קליין ויו"ר עמית לדינר מר שמשון קרופניק.

משרד הדתות: אין עלינו חובה לפקח על מוהלים

משרד הדתות טוען, כי אין חובה עליו לפקח על מוהלים. "למשרד הדתות אין חובת פיקוח על המוהלים ואין לו אפשרות פיקוח על מבצעי ברית מילה חסרי רשיון. המשרד אינו אחראי למעשי המוהלים לא באופן ישיר ולא באופן עקיף וגם אם היתה למשרד חובת פיקוח, לא ניתן לפקח בפועל על כל ברית מילה".

– כך טוען משרד הדתות בכתב הגנה שהגיש לבית המשפט המחוזי בתל אביב בתגובה לתביעת פיצויים בסך 2,380,000 ש"ח שהוגשה נגדו ונגד המוהל שלמה יוסף טוריקי מחולון.

התובעים, בני זוג מחולון בשם בנם דוד בן השנתיים וחצי מאשימים את טוריקי בביצוע ברית מילה כושלת בבנם על ידי כך שפגע בעטרת איבר המין של בנם או קשר את התחבושות חזק מדי לאיבר המין. הוא גרם לו, בכך, לפגיעות קשות ביותר באיבר מינו, נטען.

בתביעה נאמר, כי עטרתו של התינוק הלכה ונצמקה וכיום הוא חסר עטרה להלוטין.

התובעים טענו, כי משרד הדתות אחראי לפקח ולבקר את עבודת המוהלים.

משרד הדתות טען להגנתו, כי בעת ביצוע הברית, לא היה לטוריקי רשיון מוהל, כיוון שלא חידש את רשיונו מאז שנת 79 וכי אין למשרד החובה לפקח על מוהלים.

המוהל, שלמה טוריקי טען להגנתו, כי ביצע את הברית לשם מצוה, ללא קבלת כל תמורה כספית והדגיש, כי ביצע את הברית במקצועיות ובמיומנות.

שני הרוגים ופצוע בכביש נהריה־מעלות

נהג מכונית פרטית ונהג משאית נהרגו אתמול בבוקר בהתנגשות בין כלי הרכב בכביש נהריה־מעלות, סמוך לצומת מעיליה.

מהמשטרה נמסר, כי מכונית פרטית שנסעה מנהריה למעלות, סטתה בכביש הדו־מסלולי למסלול נגדי מסיבה בלתי ברורה. היא התנגשה חזיתית במשאית שבאה ממול. מעוצמת ההתנגשות נהרגו שני נהגי המכוניות ואדם נוסף נפצע באורח קל.

כתב עתי"ם בגליל המערבי קובי מגדל מוסר, כי אמבולנסים ונט"ן של מד"א הוחשו למקום ופינו את הנפגעים לבית החולים בנהריה.

עקב התאונה סגרה המשטרה לפרק זמן את הכביש לתנועה בכל ארבעת נתיביו.

בחוגי התנועה של משטרת מרחב הגליל חוקרים את נסיבות התאונה.

30 אלף ש"ח נשדדו מסניף בל"ל בבאר שבע

30,000 שקל נשדדו אתמול בבוקר מסניף בנק לאומי בבאר שבע. המשטרה עורכת מצוד אחר השודדים, אך בשלב זה לא הצליחה ללוכדם.

השוד בוצע בסניף בנק לאומי ברחוב רד"ק שבשכונה י"א בבאר שבע. לפני פתיחת הסניף בבוקר, הגיעו עובדים למקום והחלו בהכנות לתחילת השירות לקהל. סמוך לשעה 07.45 נכנסו לסניף הבנק שלושה שודדים, ובאיומי נשק על העובדים נטלו כסף מקופות המזומנים.

מבדיקה ראשונית עולה, שסכום השוד היה כ־30,000 שקל. המשטרה הזעיקה תחילה פעולות ללכידת השודדים. כוחות משטרה גדולים יצאו לסריקות ולהצבת מחסומי בקרה בכבישי האזור. על פעולות המירדף פיקד תנ"צ יוסף אבני, מפקד משטרת מרחב הנגב. במקביל נערכו תיחקורים של עובדי הבנק.

משאית הידרדרה ללובי של מלון בצפת; אין נפגעים

יום סוער ארע בסוף השבוע במלון דוד בצפת. משאית ענק הידרדרה ונבלמה בלובי של המלון בהר כנען. למרבה המזל, איש לא היה בלובי ובכך נמנע אסון בנפש.

נהג המשאית נחקר במשטרה וטען כי איבד בלמים ולא הצליח לעצור את המשאית.

"לא היה חסר הרבה שהיה מתרחש אסון כבד. המשאית פשוט נכנסה אל תוך הלובי ונבלמה סמוך לדלפק לאחר שבדרך הרסה ומעכה כל דבר מזדמן", סיפרו לכתב עתי"ם במשטרת צפת.

יוקמו מליאות לוועדי פועלים ב־16 ישובים

מאת מולי פיקרש, כתב עתי"ם

מליאות לוועדי פועלים ב־16 ישובים יוקמו בקרוב – כך החליטה אתמול נשיאות בית נבחרי ההסתדרות. עפ"י ההחלטה, יוקמו ועדי פועלים בישובים במגזר הערבי ו־3 במגזר היהודי – כרמיאל, נתיבות ומעלה אפרים.

כתב עתי"ם מציין, כי המליאות תתכנסנה בתוך שבועיים לבחור את מזכירי ועדי הפועלים ביישובים אלה, על פי תוצאות הבחירות האחרונות.

4,000 מחנכים בחטיבות יקבלו תוספת שכר של 5 אחוזים

יותר מ־4,000 מחנכים בחטיבות הביניים יקבלו תוספת שכר נוספת של כ־5 אחוזים, כך סוכם אתמול ב[illegible] בין הממונה על השכר במשרד, יוסי קוציק לבין שושנה אדיר, יו"ר הנהלת ארגון המורים העל־יסודיים.

כתב עתי"ם מציין, כי בהסכם השכר שנחתם בין האוצר לבין ארגון המורים לאחר משא ומתן מרתוני בלילה שלפני פתיחת שנת הלימודים, הוחלט להשאיר את הסעיף בדבר התוספת למורים בחטיבות הביניים פתוח. זאת, כדי לאפשר את פתיחת שנת הלימודים.

כאמור, אתמול סוכם סופית סעיף זה בין ארגון המורים לבין משרד האוצר.

גטו לודז' – תערוכה ייחודית המוצגת ב"יד ושם" בירושלים

תערוכה ייחודית, המציגה את החיים היהודיים בגיטו לודז', במהלך מלחמת העולם השניה, נפתחה אתמול אחר־הצהריים ב"יד ושם" בירושלים.

התערוכה כוללת מוצגים שונים וביניהם תעודות ששימשו את היהודים בחיי היומיום, צילומים, ציורים, יומנים, כלי־בית ועוד.

בין המוצגים הנדירים, נכללים צילומי צבע של החיים היהודיים בגיטו, תכשיטים שיוצרו, היהודים למרות האיסור, מפה ומתכת, יומנים אישיים של ניצולים, אלבומים שהוענקו למנהל הגיטו ועוד.

התערוכה מציגה את התפתחות החיים היהודיים בגיטו לאורך המלחמה – מהקמתו והמחאות הציבוריות של יהודים נגד ההנהגה ובכלל זה כרוזים הקוראים להפגנות, רעב, הבירוקרטיה היהודית בגיטו, הרעב והמחלות, מקומות העבודה והגירוש למחנות השמדה.

בין השיחזורים בתערוכה גם חדר עבודה במפעל תפירה בגיטו ועוד.

במסיבת עתונאים, לקראת פתיחת התערוכה, אמר יו"ר "יד ושם" אבנר שלו, כי במסגרת פיתוח "יד ושם" יערכו תערוכות מתחלפות בנושאים שונים. עוד אמר שלו, כי התערוכה הנוכחית היא ייחודית בכך שהתיעוד המוצג נעשה ברובו על ידי יהודים. תיעוד הקיים על גיטאות אחרים, הגיע ברובו ממקורות גרמניים.

בתערוכה מוצגות תפאורות מיניאטוריות של תיאטרון – העתקים של תפאורות שהועלו בגיטו. המיניאטורות עוצבו על ידי פנחס שער, ניצול שייצר גם את התפאורות המקוריות להצגות.

ביציאה מהתערוכה מוצגים מספר כרכים ובהם שמות 204 אלפי היהודים שהתגוררו בגיטו במהלך שנות קיומו. הכרכים, העתקי מרשימות שערכה הנהלת הגיטו היהודי.

נשיא התאחדות התעשיינים, לשר האוצר:

לבטל בהקדם ההחלטה על יקור תעריפי המים לתעשיה

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

נשיא התאחדות התעשיינים פנה אל שר האוצר, אברהם שוחט ואל שר החקלאות יעקב צור, בדרישה להחיש את ביטול ההחלטה על ייקור תעריפי המים לתעשיה.

דן פרופר, נשיא התאחדות התעשיינים טוען כי העלאה חסרת תקדים של כ־33.7 אחוזים, במחירי המים לתעשיה, משמעותה – גידול של 146 אחוזים לעומת המחירים של חודש מאי 1992, וזו, טען פרופר, תגרום מחד גיסא לנזק לעשרות מפעלים המתמודדים בתחרות קשה על שווקים בארץ ובחו"ל והצורכים מים כמשאב קריטי, ומאידך גיסא – העלאת מחירי המים לא תביא כל תועלת למשק הלאומי.

לדבריו, העלאה זו של מחירי המים "תפגע" בסקטור היצרני ועלות לתעשיה תגדל בכ־25 מיליון שקלים לשנה ותגיע מ־70 מיליון שקלים ל־95 מיליון שקלים. עוד אמר פרופר כי העלאת מחירי המים לתעשיה, הנמצאים בשליטת הממשלה, תפגע באופן ישיר גם בכלכלה, שכן במצב הנוכחי של המשק הישראלי, העלאה זו עלולה לגרום להאצת האינפלציה, דבר העומד, לדבריו, בסתירה לרוח הדיונים בממשלה בנושא חשוב זה.

תביעת התעשיינים היא – לבטל, לאלתר, את ההחלטה להעלות את מחירי המים לתעשיה.

קבלת פנים בסוכת ראש העיר בירושלים

ראש עיריית ירושלים ח"כ אהוד אולמרט וסגניו מר שמואל מאיר (מפד"ל) והרב חיים מילר (אגודת ישראל) נפגשו עם ראשי הציבור הדתי והחרדי בקבלת פנים שערכו בסוכה לכבוד החג. בדבריו, תקף ראש העיר בחריפות את הממשלה על שמדיניותה מובילה להלוקתה המחודשת של עיר דוד שחוברה לה יחדיו.

הודעה לציבור הלקוחות

החל מיום ו', כ"ה תשרי תשנ"ה, 30.9.94 תועלה ריבית הפריים בשיעור של 1.7% לשנה.

להלן שיעורי ריבית שנתיים על אשראי בסוגי החשבונות השונים, בפירוט הריבית המזערית, הריבית המירבית והריבית המתואמת בכל סוג וסוג.

סוג החשבון	מרכיב הריבית	שיעור השינוי	ריבית תעריפית	ריבית מתואמת, מחושבת לפי חודש תקני של 30.62 יום
חשבון חח"ד	ריבית בסיסית – פריים (פ)	+1.7%	17.00%	18.11%
	תוספת סיכון מירבית	–	2.50%	–
	שיעור מירבי על אשראי מאושר	+1.7%	19.50%	20.97%
	תוספת ריבית חריגה	–	2.50%	–
	שיעור מירבי על אשראי חריג	+1.7%	22.00%	23.88%
	עמלת הקצאת אשראי, לרביע	–	0.375%	–
	דמי ניהול קבועים, לרביע	–	92.00 ש"ח	–
חשבון שכיר	מסגרת: עד 1,000 ש"ח	+1.7%	18.50%	19.82%
	מסגרת: 1,500 – 10,000 ש"ח	+1.7%	20.80%	22.48%
	מסגרת: 12,000 – 20,000 ש"ח	+1.7%	20.20%	21.78%
	תוספת ריבית חריגה	–	2.50%	–
חשבון עו"ש חובה	ריבית מזערית	+1.7%	21.80%	23.65%
ללא קוד כלשהו	ריבית מירבית	+1.7%	25.00%	27.44%
"ישראקרדיט"	אשראי עם כרטיס "ישראכרט"	+1.7%	20.50%	22.13%
(אשראי גמיש)	אשראי עם כרטיס "גלובלסטרקרד"	+1.7%	17.20%	18.34%

בנק המזרחי המאוחד

נרשמו לנישואין

מועצה הדתית רמת ישי

קרמר יוסף בן אל־עזר רווק ישראל חיפה: פישל פנינה בת שלום רווקה ישראל רמת־ישי.

עטיאס שמעון בן שמואל רווק ישראל רמת־ישי: ביטון עפרה בת רפאל רווקה ישראל רמת־ישי.

הרבנות הראשית בית־שאן

הרוני מנשה בן רחמן רווק ישראל בית־שאן: יעקב חנה בת יוסף רווקה ישראל עין העמק.

יונה חיים בן משה רווק ישראל בית־שאן: אבו חגית בת דוד רווקה ישראל בית שאן.

קורן אבי בן משה רווק ישראל בית־שאן: חיים לאה בת אמיל רווקה ישראל נצרת עלית.

בנעני ישראל בן בנימין רווק ישראל בית־שאן: הזן זהר בת חיים רווקה ישראל בית־שאן.

הרבנות המקומית נצרת עילית

רן בן וולף פירוטבסקי רווק ישראל תל־אביב: מיכל בת קרצ'ין הלוי, רווקה, ישראל, נצרת־עלית.

חנן בן ריקטור שמש רווק ישראל נצרת־עלית רותי חיה בת אליהו חדד רווקה ישראל רמת־גן.

רפי בן שלום אוסדון רווק ישראל טבריה: נורית בת יהודה אסור רווקה ישראל נצרת־עלית.

ידין יעקב בן מאיר אטיאס רווק ישראל נצרת־עלית: נורית בת יוסף סבג רווקה ישראל נצרת־עלית.

יפים בן ישראל בריסביץ אלמן בריה"מ נצרת־עלית: בלה בת יוסף קרוק אלמנה בריה"מ נצרת־עלית.

גילעד בן יוסף צימרמן רווק ישראל נצרת־עלית: כנרת בת אליעזר ריבון רווקה ישראל ירושלים.

לשכת הרבנות אזור

פרחי ארז בן יוסף רווק אזור: כץ יעל בת משה רווקה אזור.

לוי דוד בן חיים רווק תל אביב: מריאן זמירית זמירי יפה רווקה אזור.

בן ציון יוסף בן אברהם רווק בת ים: קלמן מאיה בת אלכסנדר רווקה אזור.

מוקה ניר בן ציון בן ישראל רווק אזור: סעדיה עליזה בת ויקטור רווקה תל אביב.

נער חשוד בפריצה ל־24 מכוניות בעכו

נער בן 13.5 מעכו נעצר על־ידי שוטרי תחנת עכו בחשד בפריצה ל־24 מכוניות בעיר.

בחקירתו הודה הנער כי יחד עם חבריו פרצו בתקופה האחרונה ל־24 מכוניות, מתוכן נגנבו מכשירי רדיו טייפ ופריטים שונים.

משטרת עכו פועלת לאיתור שותפיו ולאיתור הרכוש שנגנב מהמכוניות.

שערים יציגים ל־23.9.94

סל המטבעות	3.3794
דולר ארה"ב	3.0200
מרק גרמני	1.9542
לירה בריטית	4.7641
פרנק צרפתי	0.5715
ין יפני (100)	3.0900
גילדר הולנדי	1.7432
פרנק שווייצרי	2.3529
שוודיה	0.4051
כתר נורבגי	0.4455
כתר דני	0.4968
מרק פיני	0.6148
דולר קנדי	2.2475
דולר אוסטרלי	2.2319
רנד דר"א	0.8564
פרנק בלגי (10)	0.9496
שילינג אוסטרי (10)	2.7757
לירה איטלקית (1000)	1.9321
לירה אירית	4.7050
פזטה ספרדית (100)	2.3575
יחידת מטבע אירופית	3.7280
דינר ירדני (שער כסף)	4.2582
לירה לבנונית (שער כסף)	0.0178
לירה מצרית (שער כסף)	0.9815

פרוט שערים לקרנות – בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
המניה	5120274	899.76	889.79	-1.42
הלבנון	5120050	251.65	248.82	-0.46
לשם	5120076	1,087.70	1,075.47	-0.28
מזרחי איל אג"ח	5120654	81.18	80.71	-1.13
מזרחי איל מניות	5120555	87.41	86.88	-2.58
סלע	5120134	990.38	981.66	-0.21
עדית	5120175	3,170.71	3,134.54	-1.48
עצמה משולבת	5120159	232.72	230.98	-3.97
עצמה אג"ח מדינה	5120092	873.26	865.51	-2.66
עצמה משקיעים	5120118	1,527.84	1,510.60	
עצמה 10	5120431	141.89	140.29	-1.88
עצמה מניות	5120498	145.76	144.49	-2.55
עצמה יצוא	5120597	69.43	68.62	-1.87
עצמה כללית	5120019	166.74	164.87	-1.16
ציון	5120373	270.54	269.20	-0.71

הודעה ללקוחות

החל מיום ו' 30.9.94 יחולו שינויים בשיעורי הריבית השנתיים על אשראי בחשבונות חוזרים דביטוריים (חח"ד) בבנק לאומי, כדלקמן:

שיעור הריבית הבסיסית (פריים) בכל חשבונות החח"ד ללקוחות יעלה ב־1.5% ויעמוד על 17.0%.

כתוצאה מכך, הריבית בכל השכבות ההלוואות הקיימות, המבוססות על הפריים, של כל לקוחות הבנק (מסחריים ופרטיים) תעלה ב־1.5% להלן שיעורי הריבית החדשים:

פירוט מרכיבי הריבית	שיעור השינוי	תעריפית	מתואמת
1. ריבית בסיסית	+1.5%	17.0%	18.11%
2. תוספת סיכון מירבית		2.5%	
3. שעור הריבית על אשראי מאושר		19.5%	20.97%
4 ריבית חריגה מירבית		2.5%	
5. שעור הריבית על אשראי בגין חריגה		22.0%	23.88%
6. שעור עמלת הקצאת האשראי יהיה		1.5%	

דמי ניהול קבועים 96 ש"ח לרבעון מראש (ללא שינוי).

בחשבונות החשי"ק והחח"ק ובמסגרות אשראי מאושרות בחשבונות: עו"ש, יומי, לאומי צעיר, לאומי עילה, לאומי סטודנט, 1 גדול, זהב ובחשבונות חברות ותאגידים מסחריים בריבית תחול עליה של 1.5% כתוצאה משינוי בשיעור הריבית הבסיסית.

בחריגה ממסגרות אשראי תגבה תוספת של ריבית חריגה מירבית בשיעור של 2.5% תעריפית שנתית (2.52% מתואמת שנתית) בהתאם לסוג החשבון.

הודעה זו במקום משלוח הודעה בכתב. לפרטים נוספים ניתן לפנות לסניפים.

בנק לאומי

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמיוות

דירות למכירה ולהשכרה - כללי

● בגבעתיים דירה למכירה, 3 חדרים מסודרת יפה רוה"ש, ק"ב טלפון 03-313993.

ירושלים

● למכירה דירה 3 חדרים + מרפסת בקומה א' במקום ברוך, רחוב שקט. טל' 03-5409403.

הצעות עבודה

● לרוץ מיעוד – אזור חולון עו"ס – שבתאי, טל': 03-5048308 – 03-5742742 שרה.

● דרושה אשה לעזרה קלה להרה, בשעות הבוקר, עבור אישה מבוגרת באזור קטמון־הישנה 02-788566.

● דרושים מטפלים/ות עם רצון לעזור לקשישים העבודה באיזור בני־ברק ורמת־גן 03-5702868, 03-5229904.

● דרושה עובדת משק בית וטיפול בתינוק בתל אביב – טלפון: 03-5441027.

מכוניות

● מאזדה ספיישל 88 יד ראשונה במצב מצוין טל': 02-524891.

שידוכים

● שדכנית מנוסה בעיקר לדתיים. נא לפנות ת.ד. 2050 בני־ברק.

● שדכנית מנוסה לדתיים וחרדים באמינות, דיסקרטיות – שרה 02-521855.

● דתית אקדמאית, 36 רווקה יפה תעסוקה במתאים ת.ד. 7042 חיפה.

שונות

● חדש! אתגר חינוכי מענין לתוכנת התנים משחק מחשב "עשה סוכה" למסכי VEA "המחשב המתגר" 03-5706034 02-247611 02-811546.

מגן דוד

אופקים 07-274767, אור־יהודה 03-9311111, אזור 03-9642333, אילת 07-372333, אריאל 03-9366111, אשדוד 08-551333, אשכול/צנוער 07-274767, אשקלון 08-551333, באר־שבע 07-274767, בית־שאן 06-553333, בית־שמש 02-523133, בני־ברק 03-5793333, בת־ים 03-9642333, גבעתיים 03-5793333, גבעת־שמואל 03-9311111, דימונה 07-559333, הרצליה 03-9311111, זכרון־יעקב 09-623333, חדרה 09-623333, חולון 03-9642333, חיפה 04-512233, חצור־הגלילית 06-790111, טבריה 06-790111, יבנה 08-451333, יפו 03-5460111, יקנעם 04-512233, ירוחם 07-559333, ירושלים 02-523133, כפר־סבא 03-9311111, כרמיאל 04-912333, לוד 03-9642333, מגדל־העמק 06-553333, מעלות 04-912333, מבשרת־ציון 07-586058, נהריה 04-912333, נוה זהר 07-957222, נצרת־עילית 06-553333, נתיבות 07-274767, נתניה 09-623333, עכו 04-912333, עפולה 06-553333, ערד 07-559333, פתח־תקוה 03-9311111, צפת 06-790111, קצרין 06-790111, קרית־אונו 03-9311111, קרית־גת 08-551333, קרית־טבעון 04-512233, קרית־מלאכי 08-551333, קרית־מוצקין 04-512233, קרית־שמונה 06-944334, ראשון־לציון 03-9642333, ראש־פינה 06-790111, רחובות 08-9642333, רמלה 03-9642333, רמת־גן 03-5793333, רמת־השרון 03-9311111, רעננה 03-9311111, שדרות 08-551333, תל־אביב 03-5460111.

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי

שערי קניה מכירה של בנקנוטים. העברות במטבע חוץ ליום 23.9.94, עד למחרת בשעה 12.30. לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים ולהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יח'	שער קניה (צקים והעברות)	שער מכירה (צקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	2.9948	3.0371	2.9500	3.0900
בריטניה	ליש"ט	1	4.7227	4.7895	4.6500	4.8700
שוודיה	כתר	1	0.4018	0.4076	0.3900	0.4100
שווייץ	פרנק	1	2.3333	2.3663	2.2900	2.4100
קנדה	דולר	1	2.2291	2.2606	2.1900	2.3000
פינלנד	מארק	1	0.6095	0.6182	0.6000	0.6300
גרמניה	מארק	1	1.9383	1.9658	1.9000	2.0000
דנמרק	כתר	1	0.4922	0.4992	0.4800	0.5100
הולנד	גולדן	1	1.7281	1.7525	1.7000	1.7800
איטליה	לירה	1000	1.9185	1.9456	1.8800	1.9800
אוסטרליה	דולר	1	2.2131	2.2444	2.1800	2.2800
אוסטריה	שילינג	10	2.7515	2.7904	2.7100	2.8400
צרפת	פרנק	1	0.5664	0.5744	0.5500	0.5800
נורווגיה	כתר	1	0.4417	0.4479	0.4300	0.4600
יפאן	ין	100	3.0637	3.1070	3.0100	3.1600

בתי חולים

יום שני – הושענא רבה

ירושלים

הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדית, משגב לדך (נשים), ביקור חולים (ילדים, א.א.ג.), שערי צדק (עיניים).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), איכילוב (כירורגית, פנימית, ילדים), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית

ראשל"צ, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

יום שלישי – שמחת תורה

ירושלים

ביקור חולים (פנימית, נשים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.), הדסה עין כרם (ילדים).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), איכילוב (כירורגית ופנימית), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות), איכילוב (ילדים).

עזרה ראשונה רפואית

ראשל"צ, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

בתי מרקחת

יום שני – הושענא רבה

ירושלים: שטראוס א', רח' אביגדור 3, טל' 706660.

תל־אביב: לב העיר, רח' אחד העם 69, טל' 5603862: בני רח' דיזנגוף 174, טל' 5222386.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית, רח' ההסתדרות 21, טל' 9343395.

נתניה: הנשיא, רח' ויצמן 36, טל' 823639.

חולון בת־ים: גני בת ים, רח' הנביאים 3, טל' 5515671.

רמת גן: הדגיה, רח' ארלוזורוב 81, טל' 6721489.

יום שלישי – שמחת תורה

ירושלים: ארנונה, רח' לייב יפה 9, טל' 731901.

תל־אביב: שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78, טל' 5246461: סניכם, רח' אבן גבירול 83, טל' 5246003.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית, רח' ההסתדרות 21, טל' 9343395.

נתניה: כלל פארם, שד' בנימין 60, טל' 338091.

חולון: תקוה, כפר סטרומה, טל' 5042428.

רמת גן: רש"י, רח' רש"י 13, טל' 7510971.

מוצאי חג

ירושלים: שערי צדק, בית וגן, טל' 555502.

טלוויזיה

יום שני

חינוכית

08.00 אמנות העולם המערבי; 08.30 המוכרים: 08.55 הרבבת ההפתעות; 09.15 הפיל שלא שכח; 09.25 פרפר נחמד: 09.50 גברת פלפלת: 10.00 שלושה הגיס אבודים: 10.25 הרוכבים הצעירים: 11.10 הרפתקאותיו של בר בזל: 11.35 קשר ההתנגה: 12.00 בריקע השביעי: 13.00 צער גידול בנות: 13.30 שעת כושר: 13.50 שרש קלעוע: 16.00 כל עוד אנחנו כאן שרים.

הערוץ הראשון

06.30 חדשות בעברית – בבוקר; 06.31 מהדורות חדשות בערבית; 06.45 האופנוענים מהמאדים: 07.00 בוקר טוב ישראל: 16.30 הפגדל הפורח באוויר (ז)

ערוץ 2

14.00 פלבלס: 14.05 בוגדים: 14.30 בעיקה סודית ביותר: 15.00 יוסף המספר: 15.30 תפוס ביחד: 16.00 הדפים האבודים.

מוצאי חג

הערוץ הראשון

19.00 חדשות (ע): 19.30 עולם אחר (ע): 20.00 בלורה, שהפיה הטובה מאוד: 20.30 תורה: 21.00 מבט: 21.30 הבליסרים בצפת: 22.30 שיח, משפחה ונבחרה: 00.05 חדשות: 00.10 פסוקו של יום.

ערוץ 2

19.00 יהודה גאה ואוהדים בגנ הזין: 20.00 החדשות: 20.30 גלגל המזל: 21.00 פאפא: 21.30 שיעור באש: 23.40 מגזין הספורט העולמי של ג'ילט.

רדיו

יום שני

קול המוסיקה

06.06 לקום עם מוסיקה, 09.00 תכניות הבוקר של קול־המוסיקה: 13.57 בימת שיר: 14.05 שבוע התזמורת: 14.06 מוסיקה לשעת צהריים: 16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם.

רשת א'

06.06 שירים עבריים: 08.05

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה: 09.05 מה יהיה בחג: 11.05 שירים עבריים: 12.05 במוצאי היום: 14.05 כמעט חג: 15.05 רגעי קסם: 16.05 פניני חג.

חוגה: 08.55 קראתי ספר: 09.05 שירים עבריים: 10.05 טלודיה: 11.05 שירים עבריים; 12.05 מוסף מורח תיכון: 14.05 בראש צעיר לחג: 15.05 לקראת שמחת תורה: 16.05 מועדון שעון הזהב.

רשת ג'

06.06 הכל פתוח: 07.05 אוקטן גימל: 09.05 בוקר בוקר: 10.05 תכנית עשר: 11.05 סיאס הזה: 13.05 רק בערב חג: 15.05 לפנות ערב חג.

גלי צה"ל

04.57 פרקי אבות: 05.00 אות פתיחת השידורים: 05.02 בוקר טוב צה"ל: 05.56 באופן מילולי: 06.00 מבזק ידיעות: 06.05 שש בבוקר: 06.30 בוקר טוב ישראל: 07.07 שבע אפס שבע: 08.00 בוקר טוב ישראל: 09.05 היית אח שמח: 11.05 אוצר: 13.00 בצהרי היום: 13.15 כל מיני הייתי: 15.05 תשנ"ד לא רק שלום: 17.05 הדרך.

מוצאי חג

קול המוסיקה

19.05 צלילים בין ערביים: 20.00 בימת שיר: 20.03 פלסטרינה בראי תקופתו: 21.00 אסיף: 23.00 צלילים לסיומו של יום.

רשת א'

19.05 ישעיהו ליבוביץ ועמוס עוז מרברים על עגנון ומשיבים לשאלות הקהל: 20.05 שירים עבריים: 21.05 הקפות שניות: 23.05 שירים עבריים.

רשת ב'

18.05 עבר חג: 20.05 שירים עבריים: 21.15 בהגשה אישית: 23.05 אמצע הלילה: 00.05 יומן חצות: 01.05 לתוך הלילה: 05.05 אור ראשון.

רשת ג'

19.05 גימל בדרכים: 22.05 בלוז בלילה.

גלי צה"ל

20.05 חג בדבש: 22.05 מסורות מסורות: 23.05 הולך בתגים: 00.00 יומן חצות: 00.10 ציפורי לילה: 02.00 לא רוצים לישון.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE DAILY

הוצ"ל הצופה בע"מ

עורך: משה אישון. הוצ"ל: גדן אשל. מערכת ומנהלה: תל־אביב, המסגר 66, טל' 5622951. ת"ד 2045. השבון בנק הדואר: 4411449. פקסימיליה: טל' 5621502. סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04-663628, טל' 04-717145.

מקס משומה 2.00 בצהריים 04-717145

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

הצופה

יהודי תושב אשדוד חשוד ברצח נטאשה איוואנוב

יהודי ישראלי הוא החשוד ברציחתה של נטאשה איוואנוב, בת ה־28 מאשדוד ולא תושב רמות, כפי שסברה המשטרה.

ביום שישי נמצאה גופתה של איוואנוב, עולה חדשה מחבר העמים, כשהיא עטופה בשמיכה, בחדר השינה בדירתה, ברחוב יהודה הלוי באשדוד.

בלשי משטרת אשדוד המתינו במשך כל סוף השבוע לחשוד ליד ביתו. צוות החקירה, בראשות רב־פקד מארק עמיאל, הגיע למסקנה כי האחרון ששהה במחיצת הנרצחת היה החשוד, שאשתו נטשה אותו עם בתה ונסעה לחו"ל. אתמול בצהריים הצליחו הבלשים לשים את ידיהם על החשוד ובעבור שעתיים הוא הובא לבית משפט השלום בקריית גת.

לטענת נציג המשטרה, רס"ר רמי כהן, שביקש לעצור את החשוד ל־15 ימים, ישב החשוד יום לפני הרצח בבית הנרצחת. לטענת התובע, יש ראיות הקשורות את החשוד לביצוע הרצח.

החשוד אמר: "זה נכון שהייתי אצלה בבית. הייתי עייף לאחר שהיא ביקשה ממני שאקנה לה משהו. אני זוכר שכאשר עזבתי את הדירה היא נשארה ליד השולחן. לא רצחתי אותה".

השופטת רוסל יפהכץ קבעה בהחלטתה, כי יש ראיות לכאורה הקשורות את החשוד במעורבות ברצח. היא אסרה עם זאת לפרסם את פרטיו המזהים של החשוד או כל פרט הקשור בו.

סגן מפקד משטרת מרחב לכיש, סנ"צ שמואל תמרי, מסר אמש, כי המשטרה איננה מוציאה מכלל אפשרות רצח ממניע לאומני. "אנו בודקים את כל כיווני החקירה האפשריים וכל מניע, לאומני או פלילי, בא בחשבון", אמר.

האלוף מרדכי מקיים: לישב בסוכה

הרב משה לייבוביץ, ראש מועצת ביתר עלית הישוב החרדי הגדול ביותר בישראל אירח בסוכתו קצינים בכירים בצה"ל לקיום מצוות "לישב בסוכה" וארוחת אושפיזין. בין הקצינים הבכירים היו אלוף פיקוד צפון איציק מרדכי, האלוף שאול מופז מפקד אוגדת יו"ש, תת אלוף משה אילון, תת אלוף יעקב אור, תת אלוף רפי נוי ותת אלוף צבי קנטור. בתמונה: הרב לייבוביץ מברך על היין בחברת האלוף איציק מרדכי.

ביכנ"ס מרכזי נחנך בגינות שומרון במעמד הגרי"מ לאו

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

במעמד הרב הראשי לישראל, הגרי"מ לאו, נחנך בית כנסת מרכזי לישוב גינות שומרון. בית הכנסת "היכל רפאל", אמור לשמש את הציבור הדתי בישוב שבשומרון ובמסגרת המעמד שולבה גם הכנסת ספר תורה לזכרה של בת הישוב, יהודית הדוברי הי"ד, שנרצחה בידי מחבלים בהושענא רבה, לפני שנתיים.

בית הכנסת "היכל רפאל", מהווה, למעשה, מיזוג של שלושה בתי כנסת שפעלו בישוב בנפרד ועתה, כאמור, הם כונסו תחת קורת גג בית כנסת אחד.

במעמד החגיגי השתתפו מאות ממתיישבי ישובי השומרון הסמוכים ובהם גם הרב צבי שכטר, רבו של הישוב קרני שומרון, הרב יצחק הלוי רבו של הישוב גינות שומרון הרב רב ארון, ראש הכולל "בישיבה אוניברסיטי" הרב יצחק אלחנן ואישי תורה נוספים.

הרב הראשי לישראל הגרי"מ לאו אמר בדברי ברכתו כי השמחה ההמונית עודדה את רוחם של יושבי השומרון אשר בחודשים האחרונים היו שהטילו ספק בכושר עמידתם ודביקותם בהתיישבות בלב הארץ.

שמחת חנוכת בית הכנסת והכנסת ספר התורה נמשכה שעות ארוכות כשבאיה השתלבו במעגלי ריקודים עם ספרי התורה.

צוין כי בישוב גנות שומרון נערכים לקיים במוצאי שמחת התורה את ההקפות השניות בהשתתפותם של רבים ממתיישבי הישובים הסמוכים.

חידושים בדלקת כבד ודלדול העצם יוצגו בכנס מדאק הבינ"ל בישראל

מחקרים אחרונים וחידושים בתחומים של דלדול העצם ודלקת כבד נגיפית יוצגו בכנס מדאק הבינלאומי שייפתח השבוע בתל־אביב, כותב כתב עתיים.

כנס מדאק מתכנס אחת לשנה במקומות שונים ברחבי העולם, לדון בנושאים רפואיים לשם קידום המחקר הרפואי והמדעי.

לכתב עתי"ם נמסר, כי מחלת דלדול העצם הפכה לאחת המחלות העיקריות המשפיעות על נשים בעולם המערבי. ההערכה היא שאחת מכל שלוש נשים בעולם מעל גיל 50 סובלת מאוסטיאופורוזיס, עובדה המתורגמת למספר החולים של 200 מיליון נשים. המחלה גורמת ליותר ממיליון וחצי שברים בפרק הירך בשנה, והפכה לנפוצה כמו מחלות לב.

ודלקת כבד נגיפית (הפטיטיס), על סוגיה השונים, היא מחלה הנפוצה בעולם בקרב ה־300 מיליון נשאים, ועלולה לגרום למחלות קשות ולמוות, כתוצאה משחמת הכבד, דלק כבד כרונית ודלקת כלי הדם.

בין המומחים שיקחו חלק בכינוס מדאק, נמצאים ד"ר שאול קרוגמן וד"ר מוריס הילמן, שני חוקרים בעלי פרס לאסקר, הפרס האמריקני המקביל לפרס נובל. הפרס ניתן להם על עבודתם בנושא דלקת כבד נגיפית.

מישראל ישתתפו בדיוני מדאק בנושאי אוסטיאופורוזיס פרופ' אורי ליברמן, מביה"ח בלינסון בפתח תקוה ובנושאי דלקת כבד נגיפית פרופ' דניאל שובל מביה"ח הדסה בירושלים.

תלמידים שלקו בהרעלה תובעים 1.2 מיליון ש"ח פיצויים

123 תלמידי בית ספר יסודי, שלקו בהרעלה, תובעים 1.2 מיליון ש"ח פיצויים מהמועצה המקומית דייר־אל־אסד, בתביעת נזיקין שהוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה.

עו"ד זכי כמאל, בא כח התובעים, טוען, כי בסוף חודש מאי 1990 לקו תלמידי בית הספר היסודי א', בכפר דייר־אל אסד בהרעלה, וטופלו משך יממה בבית החולים הממשלתי בנהריה.

התלמידים לקו בכאבי בטן וראש חזקים, סבלו מהקאות וסחרחורות. לטענתם, הם הורעלו בשל פיזור חומר כימי מסוכן ואסור לשימוש שפגע בהם בעת שהותם בבית הספר.

התובעים מייחסים רשלנות גורפת למועצה המקומית בשל מחדל זה שגרם להרעלה.

בא כח המועצה המקומית דייר־אל־אסד, עו"ד מ.ראבח, הגיש אתמול בקשה למחיקת תביעת הנזיקין על הסף, שכן זו איננה מגלה, לטענתו, עילה נגד המועצה המקומית.

בא כח המועצה טוען שוועד ההורים של בית הספר, שהגיש את התביעה בשם 123 התלמידים שלקו בהרעלה, אינו מוסמך לתבוע בשם התלמידים.

בית המשפט המחוזי בחיפה, ידון בבקשה במועד שטרם נקבע.

7,000 שקל נשדדו ממסעדה במרכז יפו

3 רעולי פנים חמושים באקדח ובסכין שדדו אתמול לפנות בוקר 7,000 שקלים במזומן ממסעדה "סיסיה רומאי" ברחוב יפת 131 ביפו.

השודדים נמלטו מהמקום. איש לא נפגע במהלך השוד.

בטקס מיוחד מטעם השגרירות הנוצרית הבינלאומית

4000 נוצרים יבקשו היום סליחה במוסד "יד ושם"

4000 נוצרים מרחבי העולם יבקשו סליחה ויקיימו עצרת זכרון לקרבנות השואה ב"יד ושם" היום בשעה 14.00.

הנוצרים, עולי רגל משתתפי "עצרת סוכות", של השגרירות הנוצרית הבינלאומית בירושלים הגיעו לישראל מ־90 מדינות.

"זוהי השנה ה־50 לאירועים רבים הקשורים בשואה. החלטנו שאנו כנוצרים צריכים לבקר ב"יד ושם" ולהעלות את זכרם של קרבנות השואה" אומר יאן וילם ואן־דר־הובן, דובר השגרירות הנוצרית הבינלאומית בירושלים, מארגנת האירוע.

הבקשה לקיום הטקס באה מצדם של המשתתפים מארצות אירופה שהיו תחת הכיבוש הנאצי ובעיקר הסניף הגרמני של השגרירות.

בטקס המתקיים לראשונה, במסגרת אירועי "עצרת חג הסוכות" של השגרירות הנוצרית הבינלאומית בירושלים, ישתתפו גם נציגים מארצות ערביות כמו מרוקו, מצרים וטוניס, לראשונה ממלזיה ואף עולה רגל מערב הסעודית.

אות הנגיד של שערי צדק יוענק לסופר הרמן ווק

אות הנגיד מטעם המרכז הרפואי שערי צדק יוענק השנה לסופר האמריקני היהודי הנודע, הרמן ווק. האות יוענק לו במסגרת הסעודה השנתית של ביה"ח שתערך ביום רביעי במלון פלאזה בירושלים.

אות הנגיד יוענק להרמן ווק בהוקרה על תרומתו החשובה לעולם הספרות ואהבתו הגדולה לעם היהודי ולירושלים. ווק הינו חתן פרס פוליצר ואחד הסופרים הנקראים ביותר בעולם. בין יצירותיו הרבות: "המרד על הקיין", "רוחות מלחמה", "מלחמה וזכרון", "מרג'ורי מורנינגסטאר" ו"זה אליי".

בספרו החדש "התהילה" מתאר הרמן ווק את מלחמת יום הכיפורים, מבצע אנטבה והפצצת הכור הגרעיני בעירק ובכך הוא מסכם את סיפור תולדות ארץ ישראל שהחל ברומן ההיסטורי "התקווה".

אות הנגיד היוקרתי של שערי צדק ניתן לאישים שהעלו תרומה יוצאת דופן למדינה ולחברה. בין מקבליו בעבר: עזר ויצמן, יצחק רבין, מנחם בגין, גולדה מאיר, פרופ' אלברט סייבין, ביאטה קלרספלד, טדי קולק ואלי ויזל.

משלחת מהודו תבקר בתערוכת סקיוריטי 94'

משלחת של אנשי עסקים ומנהלי בטחון מהודו תבקר בתערוכת "סקיוריטי היי־טק 94", התערוכה הבינלאומית השמינית לאמצעי מיגון ובטחון, שתיפתח ב־3 באוקטובר, במרכז הקונגרסים בכפר המכביה ברמת־גן, נמסר לכתב עתיים.

זאב עומר, מנכ"ל חברת סיגנאטרים המארגנת את התערוכה, מסר לכתב עתי"ם, כי המשלחת תכלול קניינים, אנשי עסקים, מנהלי בטחון מוסדיים ומתכנתי בטחון. לדבריו, מאז כינון הקשרים הדיפלומטיים עם הודו, יש עניין גדל והולך בקהילת העסקים במדינה זו ברכישת אמצעי מיגון ובטחון המבוססים על טכנולוגיה מתקדמת, פרי פיתוח ישראלי. ההודים מתעניינים במיוחד במערכות לזיהוי נכנסים, כטלוויזיה במעגל סגור ובמערכות תקשורת, התראה וגילוי, מסר עומר לכתב עתי"ם.

בתערוכה יוצגו חידושים ופיתוחים בתחום הבטחון והמיגון, המהווים את המילה האחרונה בתחום זה בעולם. בתערוכה יוצג מיגוון רחב של מערכות איתור וגילוי, מתקני מילוט, כספות, שערים ומחסומים, גדרות בטחון אלקטרוניים, מערכות גילוי נפח תנועה, מערכות ביקורת וזיהוי עובדים, טלוויזיה במעגל סגור, מכשירי ציתות והאזנה, השמדת מסמכים ועוד.

נפתחה עונת החורף של אל על באילת

בנחיתת מטוס במבו עם 423 נוסעים משווייץ אתמול בצהריים בשדה תעופה עובדה, פתחה אל על את עונת החורף לאילת, בה רשומים כבר עתה 18 טיסות בשבוע, מ־12 יעדים שונים באירופה.

בתוכנית החורף בטיסות הישירות לאילת מגיעה אל על ל־3500 מושבים, ותפעיל 3 טיסות של מטוסי ג'מבו, שניים מהם מלונדון.

העונה צפויה עליה של כ־10% אחוז במספר הנופשים באילת, אשר יגיעו לשם בטיסות ישירות מאירופה בטיסות אל על.

רכבת אווירית מחזירה את המטיילים הישראלים ארצה

בעשרות רבים החלו אתמול לשוב לארץ ברכבת אווירית בלתי פוסקת כשהמטוסים נוחתים בזה אחר זה בנמל בן גוריון ופולטים את הנוסעים עמוסי חבילות ומזוודות מכל קצות תבל.

במיוחד רבות הטיסות שהגיעו מתורקיה, מקפריסין ומאתרי הנופש הקרובים. גם כל הטיסות מארה"ב וכן מרוב אירופה מלאים ישראלים חוזרים.

אל על תפעיל ביומים הקרובים, בתום החג, 100 טיסות נכנסות, וכל החברות הזרות וטיסות השכר הגבירו את צי המטוסים, כדי לספק את הדרישה הגדולה להחזיר את הישראלים המטיילים למולדת.

מיגוון ארועים בימי החג בסוכת העיר בככר רמב"ם בר"ג

סוכת העיר בעיר רמת גן עמדה השנה בסימן יאחדות העם, קרוב לבבות ועושה שלום במרומיו – הוא יעשה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל.

במוצאי חג הסוכות בשעה 20.30 נפתחו החגיגות בברכת הרבנים הראשיים לר"ג, הרב יצחק ברדע, הרב יעקב אריאל ראש המועצה הדתית מר רפאל גוילי ומ"מ ראש העיר מר דוד מלמרוביץ. בתוכנית הופיעו ילד הפלא רפי ביטון, הכליזמרים מוטא בולין ותזמורתו וצמד רעים.

וכך מחיל אל חיל למחרת ביום רביעי הופיעו יוצאי להקת הרבנות הצבאית, אמן הקלרינט שמואל אודיעור ותזמורתו, הזמר ציון גולן ותזמורתו והמשפחה התימנית המוקרת "להקת שורשי תימן".

ביום חמישי הופיעו להקת הנוער הייצוגית של רמת גן ברקודים אמן התזמורה – אריק דוידוב ותזמורתו ומקהלת הילדים "פרחי ירושלים" בנצוחו של חנן אביטל.

במוצאי שבת שמחת בית השואבה הופיעו מעל במת ככר אודרע צוות זמרי בני עקיבא מחזו רון והזמר רוני קאדר יוצא להקת הרבנות הצבאית ותזמורתו בהדרקה המוזיקלית של צעירים ומבוגרים עם חניכי תנועות הנוער בני עקיבא רמת גן והסביבה.

מחר שמחת תורה, תגיע השמחה לשיאה כאשר חניכי בני עקיבא מסניפי רמת גן, רמת חן ורמת עמידר יצאו בריקודים בשעה 9.00 בבוקר ברחובות העיר ובבתי הכנסת בעיר.

במוצאי החג יערכו הקפות שניות בדרום העיר – גן אלי כהן רמת עמידר בשעה 19.30 עם הזמר רוני קאדר ותזמורתו וחניכי בנ"ע רמת עמידר.

בככר אודרע יערכו הקפות שניות בשעה 20.30 עם הזמר החסידי ישראל פרנס ותזמורתו, חזנים ופייטנים מכל העדות, חניכי בני עקיבא מניפי רמת גן ובהשתתפות ראש העיר צבי בר, סגניו, רבני העיר, ראש המועצה הדתית, חברי מועצת העיר, חברי המועצה הדתית ואישי ציבור.

בכל יום מהארועים המתה הככר במאות תושבי העיר שבאו להנות מכל תוכנית ותוכנית. במוצאי שמחת תורה מצפים לצבור מעל ל־10,000 איש. כל הארועים בסוכת העיר הונחו על ידי יוסי פלג, סגן מנהל אגף החינוך שהוכיח את כשרונו גם בהנחייה מקצועית.

בארגון ארועי סוכת העיר היו אחראים יוסי פלג – סגן מנהל אגף החינוך, שלמה הרשקוביץ – מנהל האירועים, אברהם לב – מנהל מזכירות העיר.

נציב הכבאות מודאג מריבוי השריפות בבנייני מגורים

נציב כבאות והצלה שלמה כהן מביע דאגה מפני ריבוי שריפות בבנייני מגורים.

בעקבות הדליקה הקטלנית שפרצה ביום ששי בבניין בנק לאומי בתל אביב, ולאור הדיבור הגובר לאחרונה במספר השריפות בכל הארץ כתוצאה מקצרים חשמליים בבנייני מגורים, בתי אבות ובתי ספר, קורא כהן לציבור לדאוג לתקינות ואחזקה נאותה של ארונות החשמל על ידי חשמלאים מוסמכים שיבדקו את בטיחות ארונות החשמל אחת לשנה.

נציב כבאות מדגיש, שאסור להעמיס על תקע חשמלי אחד מכשירים רבים, דבר הגורם להתחממות חוטי החשמל בעקבות עומס יתר ופריצת שריפה.

כמו כן ציין, כי מידגם שנערך מתוך מקרים שנערכו על ידי שרותי הכבאות וההצלה ברחבי הארץ, מצביע על ליקויים רבים בתחום בטיחות האש במיבני מגורים, ובמיוחד בתקינות ציוד הכיבוי, פתחי שחרור עשן ואמצעי מילוט מבניינים רב־קומתיים.

נציב הכבאות וההצלה קורא לוועדי הבתים לנקוט סידורי בטיחות אש ומניעת דליקות, בסיוע ובעצת אחת שרותי הכבאות המקומיים על מנת למנוע שריפות בבתים והילכדות דיירים ללא מוצא בטוח למילוט.

ועדת החקירה בעניין השריפה בבנק לאומי החלה בעבודתה

ועדת החקירה המיוחדת שמונתה לחקור את הנסיבות השונות שגרמו לדליקה הגדולה ביום ו' בבניין בנק לאומי בתל־אביב, שם נספתה אשה אחת ונפגעו 10 אנשים, החלה בעבודתה.

בראש הוועדה עומד תת־אלוף במיל. צבי אורן, לשעבר קצין חימוש ראשי בצה"ל ועם חבריה נמנים מהנדס הבטיחות שמואל נתנאל ומפקד שירות הכיבוי ברמת־גן טפסר משנה אהרון גודינר.

חברי הוועדה ביקרו אתמול בשעות הצהריים, במבנה שבו פרצה האש בקרן הרחובות יהודה הלוי ונחלת בנימין בתל־אביב. הם שמעו מנציגי הנהלת הבנק פרטים על נוהלי העבודה במקום ועל סדרי הבטיחות גם בעיתות חירום. הם סיירו במבנה השרוף ובמוקד האש שהיה בקומה השלישית של הבניין.

חברי הוועדה מתכוונים לשוחח גם עם הנפגעים שחולצו מן הבניין ופונו לבית חולים. ברצונם של חברי הוועדה לחקור את הקבלן ואת הפועל שביצעו עבודות תשתית והפעילו מבער, אשר ככל הנראה ממנו פגע ניצוץ בחומר דליק במטבח בקומה השלישי וגרם להתלקחות הגדולה.

הוועדה מתכוונת לסיים את עבודתה עד יום ו' ולהגיש את מסקנותיה לנציב הכבאות וההצלה הארצי, אשר החליט על הקמת הוועדה הזאת.

בבית העלמין בקרית שאול הובאה אתמול אחר הצהריים למנוחות אידמה צרפתי בת 61 מגבעתיים שנספתה בדליקה ביום ו'. היא עבדה קרוב לעשרים שנה בבנק לאומי ותפקידה האחרון היתה מזכירה בחברה באגף הביקורת בבניין שבו פרצה האש. היא היתה אלמנה והשאירה אחריה ארבעה ילדים. בתה אורנה, משמשת ראש מדור בענף ייצור בבנק לאומי.

אחרי ארונה הלכו מנכ"ל בנק לאומי דוד פרידמן, המשנה למנכ"ל גליה מאור וכן רבים מחבריה לעבודה בבניין שבו פרצה השריפה.

בן לוי, החשוד ברצח באילת הסגיר את עצמו ושיחזר הפשע

החשוד ברצח שלמה קוהנה באילת, הסגיר עצמו למשטרה ושיחזר את הפשע. החשוד ברצח הוא בן לוי (20) מגבעתיים.

מפקד תחנת משטרת אילת, סנ"צ שלמה צלניק מסר אתמול, כי לוי נחשד בביצוע הרצח בעקבות ממצאים שנמצאו על־ידי צוות הזיהוי הפלילי בדירת הרצח, דירת מגורים שאותה שכר הנרצח, שלמה קוהנה, לפני ארבעה חודשים.

בן לוי התארח בביתו של הנרצח כידיד. מאמצי משטרת אילת ללכוד את בן לוי באילת לא הצליחו, בן עזב את זירת הרצח במונית שהסיעה אותו עד לאחד הצמתים בכביש הערבה, ומשם המשיך בן לוי באוטובוס, לתל־אביב.

לדברי מפקד המשטרה באילת, סמוך לשעה 23:00 במוצ"ש התייצב בן לוי במשטרת מסובים, אחרי שהבין כי משטרת אילת משקיעה מאמצים לאתרו. ממשטרת מסובים הובא בן לוי לאילת, לחקירה. סנ"צ שלמה צלניק מסר, כי בן לוי הודה ברצח מיד בתחילת החקירה, כמו כן שחזר אתמול בבוקר הרצח בפני עדשת המצלמה.

על־פי הממצאים, הרצח בוצע באמצעות סכין מטבח גדולה. המניע לרצח, לפי עדותו של בן לוי, קשור לויכוח שהפך לאלימות בינו לבין הנרצח שלמה קוהנה, אשר נדקר מספר פעמים בחזה.

בדירה היו סימנים רבים לעימות בין השניים. שלמה קוהנה היה דמות מוכרת למשטרה, סיפר מפקד תחנת אילת, אך שנתיים לא היה פעיל כעבריין ואף נגמל מסמים. הוא הגיע לאילת לפני ארבעה חודשים ושכר דירה ועסק בשכירות חדרים למטיילים באילת.

בן לוי שוחרר בימים אלה, ביחד עם אביו אורי לוי בערבות על־ידי בית המשפט המחוזי בתל־אביב, עד לפתיחת משפטם כחשוד, כי סייעו לאדם שביצע רצח לפני מספר חודשים, מסר מפקד תחנת המשטרה.

כתב עתי"ם מוסר, כי רצח שלמה קוהנה הינו הרצח הרביעי באילת מאז חודש ינואר. בחודש אפריל נרצח שלום ביטון בקירית סבין, בחודש מאי נרצח חסר בית ממוצא רוסי, בחודש ספטמבר נרצח שמואל סינה, נער כבן 16 והרצח האחרון היה רצח שלמה קוהנה.

המועצה הדתית רמת גן | עיריית רמת גן

הקפות שניות בככר רמב"ם

תתקיימנה אי"ה, במוצאי שמחת תורה, כ"ב תשרי תשנ"ה (27.9.94), בשעה 20.30

ההקפות יהיו בסימן:

אחדות עם ישראל — קרוב לבבות — עושה השלום הוא יעשה שלום על כל עמו ישראל

בהשתתפות

מר **צבי בר**, ראש העיר וסגניו

הרב **יעקב אריאל** שליט"א הרב הראשי לרמת גן — הרב **יצחק ברדע** שליט"א הרב הראשי לרמת גן

מר **רפאל גוילי** ראש המועצה הדתית

רבנים, חברי מועצת העיר, חברי המועצה הדתית, ואישי ציבור

בתוכנית:

- הזמר החסידי ישראל פרנס ותזמורתו
- חזנים ופייטנים מכל העדות
- חניכי בני עקיבא סניפי רמת גן

• הצבור מוזמן •

בס"ד

אוניברסיטת בר-אילן רמת גן לשכת רב הקמפוס — ארגון הבוגרים — אגודת הסטודנטים

מזמינים את הציבור להשתתף בשמחת

הקפות שניות

באוניברסיטת בר-אילן

שיתקיימו אי"ה במוצאי שמחת תורה, יום שלישי כ"ב תשרי תשנ"ה (27.9.94) בשעה 20:00

בהשתתפות:
* רבני העיר רמת-גן
* ראשי האוניברסיטה
* סטודנטים, בוגרים ואישי ציבור

תלווה את הערב תזמורתו של יוסי קרואני - "הכלייזמרים"

כיבוד קל * חניה מסביב לאוניברסיטה

חג שמח

מזכירות איגוד המושבים ועובדיו

משתתפים בצערו הכבד של חברנו

ראובן רוזנבלט ומשפחתו

המשנה למזכ"ל איגוד המושבים

על פטירת אביו

ר' משה אהרון ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד

עוזיאל צדוק
מזכ"ל איגוד המושבים

בצער רב ובגיגון קודר
אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו

יוסף כהן ז"ל

הלוויה התקיימה ביום ראשון, כ' בתשרי תשנ"ה, 25.9.94.

אבלים: אשתו: פרידה כהן
בנו: מרדכי כהן ומשפחתו
בתו: ורדה כהן

יושבים שבעה החל ממוצאי החג בבית המנוח, רח' דגל ראובן 12 פתח תקווה.

בבית הבן: מרדכי כהן, רח' גמלא 1 כוכב יאיר

חלפו 11 חודשים מיום הירצחו של

אפרים (אפי) איובי הי"ד

בידי בני עוולה בדרכו לחברון

האזכרה תתקיים ביום רביעי
כ"ג תשרי, (28.9.94), בשעה 3.00 אחה"צ
ב"היכל־יאיר" באפרים במושב זרחיה

העלייה לקבר ביום חמישי כ"ד תשרי, 29.9.94
בשעה 10.00 בבוקר בבית העלמין בגבעת שאול
(חלקה הפרסית) ירושלים.

המשפחות
כפר דרום – זרחיה

במלאת שנה לפטירת ראש משפחתנו

ר' מיכאל פוטר ז"ל

תערך אזכרה בבית העלמין סגולה פתח תקווה,
ביום רביעי, כ"ג תשרי תשנ"ה (28.9.94)
בשעה 3.30 אחה"צ.

בשעה 8.30 בערב יערך ערב זיכרון ולימוד לזכרו

בבית משפ' פוטר – פאר
ברח' לוחמי הגטו 20 פתח תקוה.

המשפחה

هكذا في الأصل